

**T.C
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI**

**İLKÖĞRETİM 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE
EDEBİYAT TEMELLİ ÖĞRETİM YÖNTEMİNİN ÖĞRENCİLERİN
AKADEMİK BAŞARISINA VE KALICILIĞA ETKİSİ**

Mehmet TEKGÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA-2005

**T.C
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI**

**İLKÖĞRETİM 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE
EDEBİYAT TEMELLİ ÖĞRETİM YÖNTEMİNİN ÖĞRENCİLERİN
AKADEMİK BAŞARISINA VE KALICILIĞA ETKİSİ**

Mehmet TEKGÖZ

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ahmet DOĞANAY

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA-2005

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

.....
Başkan: Yrd. Doç. Dr. Ahmet DOĞANAY
(Danışman)

.....
Üye: Prof. Dr. Adil TÜRKOĞLU

.....
Üye: Yrd. Doç. Dr. Faruk YILDIRIM

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elamanlarına ait olduklarını onaylarım.

...../...../ 2005

Prof. Dr. Nihat KÜÇÜKSAVAŞ
Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ÖZET

İLKÖĞRETİM 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE EDEBİYAT TEMELLİ ÖĞRETİM YÖNTEMİNİN ÖĞRENCİLERİN AKADEMİK BAŞARISINA VE KALICILIĞA ETKİSİ

Mehmet TEKGÖZ

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr Ahmet DOĞANAY

Mayıs-2005, 165 sayfa

Bu araştırmanın genel amacı; Sosyal Bilgiler öğretiminde, edebiyat temelli öğretim yöntemini ders aracı olarak kullanmanın öğrencilerin akademik başarısına ve kalıcılığa etkisini belirlemektir.

Öntest-sontest kontrol gruplu deneme modelinde olan araştırma; 2003-2004 öğretim yılı, Adana ili Karaisalı ilçesi 1 Nisan Pansiyonlu İlköğretim Okulu 7. sınıflarından 64 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma için seçilen “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri”, “İstanbul’un Fethi ve Sonrası”, “Avrupa’da Yenilikler” üniteleri, kontrol grubunu oluşturan 32 öğrenciyle geleneksel ders araçları kullanılarak, deney grubunu oluşturan 32 öğrenciyle ise geleneksel ders araçlarının yanında Edebiyat Temelli Öğretim Yöntemi kullanılarak işlenilmiştir. Araştırmacı tarafından hazırlanan Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri, İstanbul’un Fethi ve Sonrası, Avrupa’da Yenilikler üniteleri ile ilgili akademik başarı testi her iki gruba ünitenin işlenilmesinden önce öntest, ünitenin işlenilmesinden sonra son test ve ünitelerin işlenilmesinden sonra yaklaşık 4 hafta sonra da kalıcılık testi olarak uygulanmıştır. Deney grubuna ayrıca yine araştırmacı tarafından hazırlanan Öğrenci Görüşü Anketi uygulanmıştır. Verilerin çözümlenmesi SPSS programı kullanılarak, “t” testi, kovaryans analizi, frekans, yüzde hesaplamaları yapılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretim yönteminin kullanıldığı deney grubu ile geleneksel öğretim yönteminin kullanıldığı kontrol grubunun akademik başarısında deney grubu lehine anlamlı farklılaşma göstermektedir.

2. Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretim yönteminin kullanıldığı deney grubu ile geleneksel öğretim yönteminin kullanıldığı kontrol grubunun kalıcılık testinde deney grubu lehine anlamlı farklılaşma göstermektedir.

3. Öğrenci Görüşü Anketi analizi; edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretim yönteminin ders aracı olarak kullanıldığı sosyal bilgiler öğretiminde öğrencilerin derse olan ilgisini artırdığı, okuma alışkanlığını etkilediği, derse katılımını, konular arasında ilişkili bağlantıları, öğrenileni zihinde canlandırmayı, rahat bir anlatımı, öğrenileni kolay hatırlamayı sağladığını ortaya çıkarmıştır.

Anahtar Kelimeler: Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi, akademik başarı ve kalıcılık testi.

ABSTRACT

THE EFFECT OF LITERATURE BASED SOCIAL STUDIES INSTRUCTION ON AKADEMIC ACHIEVEMENT AND RETENTION OF SEVENTH GRADE STUDENTS

Mehmet TEKGÖZ

MA. Thesis, The Department of Educational Sciences

Advisor: Asst. Prof. Dr. Ahmet DOĞANAY

May-2005, 165 pages

This study is designed to determine the effect of literature based social studies instruction on academic achievement and retention of seventh grade students.

The research, which is a pretest-posttest control-group test model, was given to 64 students from 7th 1 Nisan Pension Grade School at the district of Karaisalı, province of Adana in 2003-2004 education year. The units of “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri (Geographical Areas of Turkey)”, “İstanbul’un Fethi ve Sonrası (Conquest of İstanbul and Later)”, “Avrupa’da Yenilikler (Reforms in Europe)”, which were selected for the study, were taught by using conventional teaching materials on 32 students control group and literature based instruction method was used together with conventional teaching materials to teach the units to the 32 experiment-group-student. Both groups were given a pretest before teaching the units: “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri (Geographical Areas of Turkey)”, “İstanbul’un Fethi ve Sonrası (Conquest of İstanbul and Later)”, “Avrupa’da Yenilikler (Reforms in Europe)” and a posttest after teaching the units mentioned and a permanent test approximately after four weeks. Student Interview is also applied to experiment group. The data were analysed using SPSS program. “t” test, ancova analysis, frequency, percent calculations are done.

According to the results obtained from analyses the following conclusions were found:

1. Literature based instruction method proved to be more effective in term of academic success.

2. Literature based instruction method proved to be more effective in terms of retention of learning.

3. Student Interview analyses showed that the students who were instructed with literature based instruction method as teaching metarial had more interest in the lesson, improved their reading habit and participated in the lessons, made more connections between themes, remembered the learnt subject more easily and pictured the new subjects in mind more easily.

Key Words: Literature based social studies instruction, academic success test, retention test.

ÖNSÖZ

Yirmi birinci yüzyılda “Medeniyetler Uzlaşması” diye adlandırabileceğimiz bir sürece girmiş bulunuyoruz. Diğer taraftan da insanlar birbirlerini yok etmenin mücadelesini vermektedirler. Ülkemiz olarak dünya barışına nasıl bir eğitim almış bireylerle katkıda bulunabiliriz? Kendi zenginliklerimizi nasıl yaratabiliriz?

Yıllar ilerledikçe, bu ilerlemeye bağlı olarak insanların çağa uygun davranışları, teknolojinin gerektirdiği şekilde şekillenmekte, bunun sonucu olarak da öğretim yöntem ve teknikleri de değişmekte ve gelişmektedir. Bu değişim ve gelişim, bireylerin eğitim ve öğretim aşamasında insanların kendilerini, sorumluluklarını bilen, kendine ve ulusuna yararlı yurttaşlar olarak kendini göstermelidir.

Teknolojik alanda çok hızlı bir ilerlemenin olması, ülkeler arasında iletişim sınırlarının kalkması, kültürlerin birbirlerini etkileme ve kültürler arası bir rekabet sonucunu doğurmuştur. Bu rekabet alanında güçlü olan kültürler, kendisini diğer kültürlere empoze etme durumuna getirmiştir. Bir milletin kültürünün, bir başka milletin kültüründen tek taraflı etkilenmeye başlaması, diğer kültürler her hangi bir etki yapamaması o milletin kültürünün yok olmaya başlaması demektir. Bundan dolayı da eğitim kurumlarının ve eğitimcilerin önemi ve sorumlulukları da artmaktadır.

Ülkemizde eğitim sistemimiz sorgulandığında, problemler incelendiğinde bunun nedeni olarak öğretmen merkezli öğretim yöntemlerinin uygulanması gösterilebilir. Oysa ki öğrenci merkezli bir öğrenme ve öğrencilerin öğrenilenle birlikte yaşaması, düşünen, araştıran bireyler olarak gelişmesini ve değişmesini sağlar. Problemler çeşitli olduğu kadar, çözümleri de çeşitlidir. Problemlerin değişik çözüm yollarına düşünen, araştıran ve doğru karar verebilen bireylerle ulaşılabilir. Bu nedenledir ki eğitim ve kültür alanında edebiyatın, düşünen ve gelişen bireyler yetiştirme amacından dolayı da yeri ve önemi küçümsenemez.

Oyun çocuk ruhunun balıysa, edebiyat çocuk ruhunun süsüdür. Edebiyat, dünyayı daha derin algılamada çocuğun zihnî gelişimi kadar düşünce gelişimini de etkiler. Çocuğun olgunlaşmasına katkıda bulunur.

Bireyin toplumsallaşmasında çok önemli payı olan sosyal bilgiler öğretimi ve edebiyatın eğitim ve öğretim açısından öneminden dolayı edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi konusunu tez olarak seçtim. Bu düşünceler, bir öğretmen olarak beni “bir şeyler yapmalı” diye hep düşündürmüştür. Bunları yapabilme düşüncesi beni mutlu etmektedir.

Lisans öğreniminden bu güne kadar mesleki ve akademik kariyer yapmamda çok değerli katkıları ve düşüncelerimin olgunlaşmasında etkili olan, her türlü desteği veren tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Ahmet DOĞANAY’ a, Prof. Dr. Müfit GÖMLEKSİZ ve Yrd. Doç. Dr. Faruk YILDIRIM’ a, “Öğretmen, zor şartlarda öğrencisi için araçlar üretebilendir” sözüyle hayatıma ışık tutan Prof. Dr. Adil TÜRKOĞLU ve yardımlarını esirgemeyen YADEM İngilizce okutmanı Songül KİLİMCİ’ ye, bölümdeki diğer hocalarıma ve isimlerini burada sayamadığım Eğitim Bilimleri Bölümündeki görevli bütün arkadaşlara ve idari kadroya katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Ayrıca tezin uygulama aşamasında bana yardımcı olan Sosyal Bilgiler öğretmeni Selim AYKANAT’ a, 1 Nisan Pansiyonlu İlköğretim Okulu Müdürü Mehmet SEZER’e ev arkadaşım Besim KURAR’ a, benim bu günlere gelmem için çaba sarf eden babam Yaşar TEKGÖZ’ e, yine emekleri geçen Mustafa TEKGÖZ, Safure TEKGÖZ, Tuncay TEKGÖZ, Ayşe TEKGÖZ, Adem TEKGÖZ’ e, Fatma İLTUŞ, Hakkı İLTUŞ, Cüveyriye İLTUŞ ve Sadullah İLTUŞ’ a da teşekkür ederim.

Bu araştırma (Proje No: EF2003YL19), Çukurova Üniversitesi Araştırma Fonu tarafından desteklenmiştir.

Mehmet TEKGÖZ

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	III
ÖNSÖZ.....	V
TABLolar LİSTESİ.....	X
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XII
EKLER LİSTESİ.....	XIII

BÖLÜM I

GİRİŞ.....	1
1.1. Problem.....	4
1.2. Amaç.....	8
1.3. Araştırmanın Önemi.....	9
1.4. Sayıtlılar.....	10
1.5. Sınırlılıklar.....	11
1.6. Tanımlar.....	11

BÖLÜM II

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	13
2.1. Değişen Sosyal Bilgiler Kavramı.....	13
2.2. Edebiyat ve Eğitim.....	16
2.2.1. Çocuğa Bakış.....	18
2.2.2. Çocuğun Gelişim Evreleri ve Edebiyatla Tanışması.....	19
2.2.3. Çocukların Edebiyata Olan İhtiyacı.....	21
2.2.4. Edebiyatın Çocuklara Kazandırdıkları Düşünceler.....	22
2.3. Neden Öğreniyoruz?.....	23
2.4. Öğretim ve Araç Kullanma.....	25
2.5. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Araç Kullanmanın Sağlayacağı Yararlar.....	25
2.6. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Bir Araç Olarak Edebi Ürünleri Kullanma.....	26
2.6.1. Düzey Farklılığı.....	26
2.6.2. İlgi.....	27
2.6.3. İç Kapsamlılık.....	27

2.6.4. Uygunluk.....	28
2.6.5. Vatandaşlık.....	28
2.6.6. Kaliteli Kitapları Seçme.....	29
2.6.7. Kitapların Çocuklara Sunumu.....	29
2.7. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılabilecek Yazılı Edebiyat Ürünleri.....	30
2.8. Yazılı Edebiyat Ürünlerini Ders Aracı Kullanma Teknikleri.....	36
2.9. Edebiyat Temelli Öğretim Tekniğinin Uygulanması.....	38
2.10. İlgili Araştırmalar.....	39
2.10.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	39
2.10.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	44

BÖLÜM III

YÖNTEM.....	48
3.1. Araştırmanın Modeli.....	48
3.2. Çalışma Grubu.....	50
3.3. Veri Toplama Araçları.....	52
3.3.1. Ölçme Araçları.....	53
3.3.2. Öğrenci Görüş Anketi.....	60
3.4. Araştırma Süreci.....	61
3.4.1. Hazırlık Aşaması.....	61
3.4.2. Öğretim Uygulamaları.....	61
3.4.2.1. Deney Grubunda Derslerin İşlenişi.....	62
3.4.2.2. Kontrol Grubunda Derslerin İşlenişi.....	67
3.5. Verilerin Toplanması.....	67
3.6. Verilerin Analizi.....	69

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR.....	71
4.1. Grupların Ön-test, Son-test ve Kalıcılık Testlerinde Elde Ettikleri Puanların Ortalamaları (X) ve Standart Sapmaları (SS).....	72
4.2. Araştırmanın Birinci Alt Amacına İlişkin Bulgular ve Yorumu.....	74
4.3. Araştırmanın İkinci Alt Amacına İlişkin Bulgular ve Yorumu.....	76
4.4. Araştırmanın Üçüncü Alt Amacına İlişkin Bulgular ve Yorumu.....	78
4.5. Araştırmanın Dördüncü Alt Amacına İlişkin Bulgular ve Yorumu.....	79

4.6. Araştırmanın Beşinci Alt Amacına İlişkin Bulgular ve Yorumu.....	81
4.7. Araştırmanın Altıncı Alt Amacına İlişkin Bulgular ve Yorumu.....	83
4.8. Edebiyat Temelli Sosyal Bilgiler Öğretim Yönteminin Uygulandığı Deney Grubu Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Öğretimine İlişkin Öğrencilerin Görüşleri.....	86

BÖLÜM V

SONUÇ – TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	89
5.1. Sonuçlar.....	89
5.2. Tartışma.....	90
5.3. Öneriler.....	95
5.3.1.Edebiyat Temelli Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Uygulamaya İlişkin Öneriler..	95
5.3.2. İlerde Bu Konuda Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	96
KAYNAKÇA.....	98
EKLER.....	110
ÖZGEÇMİŞ.....	164

TABLolar LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 2.1. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılabilecek Edebiyat Türleri.....	30
Tablo 3.1. Araştırmanın Simgesel Deseni.....	49
Tablo 3.2. Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri Ünitesinde Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test Puanlarına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları.....	51
Tablo 3.3. İstanbul'un Fethi ve Sonrası Ünitesinde Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test Puanlarına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları.....	51
Tablo 3.4. Avrupa'da Yenilikler Ünitesinde Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test Puanlarına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları.....	52
Tablo 3.5. Deney ve Kontrol Gruplarında Kullanılan Ölçme Araçları ve Uygulanması.....	53
Tablo:3.6. Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri Ünitesini Oluşturan Maddelerin Güçlük İndisleri (Pj), Standart Sapmaları (Sj), Ayırıcılık İndisleri (rjx), t Ve p Değerleri.....	55
Tablo 3.7. İstanbul'un Fethi ve Sonrası Ünitesini Oluşturan Maddelerin Güçlük İndisleri (Pj), Standart Sapmaları (Sj), Ayırıcılık İndisleri (rjx), t Ve p Değerleri.....	57
Tablo 3.8. Avrupa'da Yenilikler Ünitesini Oluşturan Maddelerin Güçlük İndisleri (Pj),Standart Sapmaları (Sj), Ayırıcılık İndisleri (rjx), t Ve p değerleri.....	58
Tablo 3.9. Başarı Testinin Oluşturulması Sırasında Yapılan Güvenirlik Testleri Sonuçları.....	59
Tablo 3.10. Başarı Testi Ön test, Son Test ve Kalıcılık Testi Güvenirlik Testleri.....	59
Tablo 3.11. Araştırmanın Uygulama Takvimi (2003-2004 Güz ve Bahar dönemi).....	68

Tablo 4.1. Deney ve Kontrol gruplarında Yer Alan Öğrencilerin Ön-Test, Son-Test ve Kalıcılık Başarı Testi Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	73
Tablo 4.2. “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” Ünitesinin Son Test Toplam Puanlarının Deney ve Kontrol Gruplarının Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları.....	76
Tablo 4.3. “İstanbul’un Fethi ve Sonrası” Ünitesinin Son Test Puanlarının Deney ve Kontrol Gruplarının Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları.....	77
Tablo 4.4. “Avrupa’da Yenilikler” Ünitesinin Son Test Puanlarının Deney ve Kontrol Gruplarının Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları.....	79
Tablo 4.5. “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” Ünitesinin Kalıcılık Toplam Puanlarının Deney ve Kontrol Gruplarına Göre Betimsel İstatistiği.....	80
Tablo 4.6. “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” Ünitesinin Kalıcılık Toplam Puanlarının Deney ve Kontrol Gruplarına Göre Kovaryans Analizi (ANCOVA) Sonuçları.....	81
Tablo 4.7. “İstanbul’un Fethi ve Sonrası” Ünitesinin Kalıcılık Toplam Puanlarının Deney ve Kontrol Gruplarına Göre Betimsel İstatistiği.....	82
Tablo 4.8. “İstanbul’un Fethi ve Sonrası” Ünitesinin Kalıcılık Toplam Puanlarının Deney ve Kontrol Gruplarına Göre Kovaryans Analizi (ANCOVA) Sonuçları.....	83
Tablo 4.9. “Avrupa’da Yenilikler” Ünitesinin Kalıcılık Toplam Puanlarının Deney ve Kontrol Gruplarına Göre Betimsel İstatistiği.....	84
Tablo 4.10. “Avrupa’da Yenilikler” Ünitesinin Kalıcılık Toplam Puanlarının Deney ve Kontrol Gruplarına Göre Kovaryans Analizi (ANCOVA) Sonuçları.....	85
Tablo 4.11. Edebiyat Temelli Sosyal Bilgiler Öğretim Yönteminin Uygulandığı Deney Grubu Öğrencilerinin Edebiyat Temelli Sosyal Bilgiler Öğretimine İlişkin Görüşleri.....	86

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 4.1. Deney ve Kontrol Gruplarında Yer Alan Öğrencilerin Ön-Test, Son-Test ve Kalıcılık Testi Puanlarının Aritmetik Ortalama Değerlerinin Sütun Grafiği.....	76
Şekil 4.2. “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” Ünitesinin Son Testinden Aldıkları Puanların Sütun Grafiği.....	75
Şekil 4.3. “İstanbul’un Fethi ve Sonrası” Ünitesinin Son Testinden Aldıkları Puanların Sütun Grafiği.....	77
Şekil 4.4. “Avrupa’da yenilikler” Ünitesinin Son Testinden Aldıkları Puanların Sütun Grafiği.....	78

EKLER LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
EK -1) İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri Ünitesinin Akademik Başarı Testi Soruları.....	110
EK -2) İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi İstanbul'un Fethi ve Sonrası Ünitesinin Akademik Başarı Testi Soruları.....	114
EK -3) İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Avrupa'da Yenilikler Ünitesinin Akademik Başarı Testi Soruları.....	118
EK -4) Deney Grubu Öğrencilerinin Edebiyat Temelli Sosyal Bilgiler Öğretimi Yönteminin Uygulanması ile İlgili Öğrenci Görüşü Anketi.....	121
EK -5) Ders Planı-Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri.....	122
EK -6) Ders Planı-Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri.....	131
EK -7) Ders Planı-Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri.....	135
EK -8) Ders Planı-Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri.....	139
EK -9) Ders Planı- İstanbul'un Fethi ve Sonrası.....	145
EK -10) Ders Planı- İstanbul'un Fethi ve Sonrası.....	148
EK -11) Ders Planı- Avrupa'da Yenilikler.....	151

BÖLÜM I

GİRİŞ

Karanlık çağlardan bu güne kadar insanlar, yaşamlarını sürdürebilmek amacıyla bazı araçlar kullanmışlardır. Yontma taş devrinde insanlar, yaşamlarını sürdürebilmek için yontulmuş taşı kullanırken, 21. yüzyılda bilgisayar ve robotu kullanır hale gelmiştir. Toplumlar içinde bulunduğu çağın gelişim evrelerini tamamlayabilmek için sistemli bir çaba göstermesi gerekir. Bu çabaya eğitim diyebiliriz. Eğitim “bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir” (Ertürk, 1997, s. 12). Eğitim, tasarlanmış ve programlanmış bilgi ve davranıştır.

İçinde bulunduğu çağın ileri yaşam standartlarını yakalamış, gelişim ve değişimin öncüsü olmuş, teknolojik araç ve gereçte ileri düzeydeki toplumlar daima başka toplumların ilgisini çekmiştir. Bu nedenle gelişim hedeflerini belirlemiş ve bu hedeflere nasıl gidileceğinin planını yapmış toplumlar “eğitim süreçlerinin amaçlarını ve içeriğini belirlemiş ve kontrol altına almışlardır. Bu durum eğitimin okul olarak kurumlaşmasına neden olmuş” (Ünal ve Ada, 1999, s.67), okullara da birçok sosyal, ekonomik ve politik görevler yüklemiştir. Bu görevler bir program dahilinde olmuş ve bu programlarla toplumun zamana göre nasıl hareket edeceği belirlenmiştir.

Toplumun bireyleri arasındaki ilişkileri düzenlemede ve toplumsal düzenlerin devamlılığında en büyük görev sosyal bilgiler öğretimine düşmektedir. Sosyal bilgiler bireylerin toplumsallaşmasında, insan ilişkilerinde kurallar belirler, çevreyi tanıtır, tarihi yeniden yaşatır. Bu, bireyleri istenilen hedeflere ulaştırmak için farklı öğretim stratejileri ve teknikleri uygulamak gerekir. Bu teknik ve stratejiler, bireyin davranışsal tutumlarını ve akademik başarısını etkileyecek, onu çeşitli şekillerde araştırmaya ve düşünmeye itecek nitelikte olmalıdır. Teknik ve stratejilerin bir aracı olarak edebiyat; bireyleri etkileyecek, sağlıklı düşündürecek ve doğru karar vermeye itecek bir araç olarak kullanılabilir. Edebiyat, çocuğun ruhsal dengesini koruyarak geliştirecek, düşüncesinin zenginleşmesine katkı sağlayacak, farklı düşünme becerilerinin kazanılmasına zemin hazırlayacak bir eğitim aracıdır. Çocuğun dünyasında yeni kahramanlar yaratmak ve bu kahramanlara roller yüklemek ve eğitimin amacına uygun olarak çocukla kahramanları arasında düzenli bir ilişkinin kurulmasını sağlamak eğitim

açısından önemlidir. Çocuklar birer edebiyatçı, küçük sanatçı olarak görülebilir. Onlar, olgu ve olaylara eleştirel yaklaşabilen ve zevk ayrımı yapabilen bir yeteneğe sahiptir. Onlar kendi edebiyatını keşfetme yeteneğine sahiptirler. Her olay çocuğun gözünde bir hikayedir ve bu hikayenin sonunun ne olacağını tahmin eder veya olayı kendi istediği bir sonuca götürür. Edebiyat, bireyin hayal gücünü zenginleştirir. Hayal gücü bireyi bazen bulunduğu zamandan çok geriye veya çok ileriye götürebilir. Hayal gücü, bireyin kendisi ve çevresiyle iletişimi sağlamada etkili bir yollardan biridir.

Özellikle 1990'lı yıllarda Türkiye'de başlı başına bir çocuk edebiyatı kavramı oluşmaya başlamıştır. Görsel ve metinsel anlatımlardan yola çıkılarak çocukların ilgisini çekecek çeşitli kitaplar yayımlanmaya başlanmıştır. Bu amaçla öğrencilere; gözlem alışkanlığı kazandırmak, masal kahramanı olmayı, bilgece sözleri özümseyerek anlamlı insana ulaşmayı sağlamak, kafasını işlettiği, düşüncesini geliştirdiği, elini kullandığı kadar vicdanının sesine kulak vermeyi öğretmek, gülebildiği kadar güldürmeyi, düşünmeyi öğrendiği kadar da düşündürmeyi, eleştirdiği kadar eleştirilmeye açık olmayı, sevmeyi becerdiği kadar sevilmeyi kavratmak ve uygulamak yeni öğretim programlarının kazanımları arasına girmiştir.

Bu bağlamda çocuk edebiyatı çocuklar için bir geçiş sürecidir. Bu geçiş süreci, okumaya , gençlik dönemine ve olaylarına bir geçiştir. Bu geçişin büyük özelliği de 'kendi diliyle' okumayı sevmesidir. Çocuklar erken yaşlarda, daha okuma-yazma öğrenmeden edebiyat dünyasına girerler. Ninni, masal, öykü temel edebiyat örneklerini dinler. Bu dinleme sırasında fanteziyi, başka bir dünyayı-ikinci bir gerçekliği-algılar. Doderer (1992) ikinci gerçekliği; "bir sanat eserini, gerçekliğin parçası, alıntısı da olsa biçem, malzeme ve içerik olarak ortaya koyduğu her şey" olarak tanımlar.

Edebi kültüre geçiş, sözel ağırlıklı kültürlerden sonra olmuştur. Örneğin, sözlü ninni, şarkı, masal ve öykü gibi sözlü anlatımlar yerini daha sonra resimli kitaplara bırakmıştır. (Ewers, 1998).

Edebi metinler, ve edebi araçlar çocukların boş zamanlarını değerlendirmesinde ve sosyal konuları öğrenmesinde temel araçlardan biridir. Edebi araçlar çocukların empati yapmasını sağlayarak olayların neden ve sonucunu kavramasına yardım eder. Çocuk, kendisini olayın içinde hisseder ve kendini kahraman ilan eder. Bunu yaparken de kendi dünyasına da yer vererek toplumsal, ruhsal gelişim süreci içerisinde

aydınlanma, sorgulama, yorumlama gibi bilişsel becerilerini oluşturur. Zamanla çocukluk dönemindeki hareketleri, ebeveynlerle özdeşleşme ve örnek alma eylemleri yerini, kendini, kendi kimliğini oluşturma arayışı ve çabasına bırakmaktadır. Bunun sonucunda da çocuklar, okumayı sevmeye, kendine göre fikirler yaratmaya ve kendi kitaplığını oluşturmaya başlar.

Edebiyat, çocuğun kendi hatalarını görerek doğruya geçiş sürecine yardım eder. Çocuğu, çevresindeki olayların içine atarak çözülmesi güç problemlerden nasıl çıkılacağı konusunda çözüm önerileri getirir. Çocuğun gözünde iki temel kavram “iyi ve kötü” vardır. Çocuk, kendini “iyi” tarafında görerek kötülüğe karşı nasıl mücadele edileceğini düşünür. Çocukta, “Zorda kalan insanlara karşı nasıl yardım edebilirim?” düşüncesi oluşur.

Edebiyata bir resim olarak da bakılabilir. Olayları öyle bir anlatılır ki çocuk anlatılan yerleri gitmiş, görmüş gibi hisseder.

Edebiyat, sadece çocuğa deneyim aşılama, bilgi aktarma aracı olarak görülmemelidir. Çocuk edebiyatında çocuk duyarlılığı, çocuksu bakış açısı, çocuksu yorum, eşya ve tabiata çocuksu yaklaşım söz konusudur. Edebiyat, çocuklara zengin hayal gücünden yeni anlamlar yükler. Ay’ı “dede” olarak gören çocuk, dünyayı nasıl koruyacağını düşünür. Edebiyat, çocuğa, zorluklarla nasıl mücadele edileceğini anlatır.

Çocukluk döneminde kitapla ve edebiyatla kurulan ilk ilişki, çocukların sonraki yaşantılarında daha yaratıcı, daha umutlu, isteyen ve üretebilen mutlu bireyler olmasına yardımcı olacaktır. Kurulan bu ilk ilişki, günlük hayatın problemlerine çözüm bulma noktasında çocuğa bir rehber olacaktır.

Edebiyat; öğrencinin demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp yorumlarını sosyal ve kültürel ilişki içinde anlamlandırabilen, kullanan, kullandıran, eleştirel ve yaratıcı düşünebilen, doğru kararlar verebilen, sosyal iletişim becerilerini geliştirebilen, sosyal ve kültürel yaşamda etkin, haklarını ve sorumluluklarını bilen bireyler yetiştirmede önemli bir araçtır. Sosyal bilgiler açısından edebiyat, bilgiyi ve beceriyi dengeleyen, öğrencinin kendi yaşantılarını ve bireysel farklılıkları dikkate alarak çevreyle etkileşimine olanak sağlayan bir yapıdır.

Edebiyatla sosyal bilgiler arasında birey ve kimlik oluşturma açısından sıkı bir bağ vardır. Edebiyat ve sosyal bilgiler; insanların hayatını, duygu ve düşüncelerini, hayallerini ifade ederler. İnsanları yetiştiren şartlar; zaman, çevre, iktisadi, siyasi, tarihi ve kültürel olaylardır. Bu amaçla edebiyat alanındaki çalışmalar bir yöntem olarak sosyal bilgiler öğretiminde de uygulanmaya başlanmıştır.

1.1. Problem

Sosyal bilgiler öğretiminde en çok kullanılan materyalin ders kitabı olduğu, yeni materyallerin kullanılmadığı, sözlü anlatımın çok kullanıldığı, tekrara dayalı bir öğretimin yapıldığı, öğrencinin öğrenmek için değil, not alma ve arkadaşları arasında saygınlık kazanma için öğrendiği, derslerin ilgi uyandırmadığı, konuların öğrenci zihninde somutlaşmadığı görülmektedir (Paykoç, 1994). Yapılan araştırmalar, Sosyal Bilgiler amacı doğrultusunda yazılı edebiyat ürünlerine yeteri kadar yer verilmediğini, edebiyat ürünlerinden yararlanılmadığını ortaya çıkarmıştır (Otluoğlu, 1999).

Bugünün sosyal bilgiler sınıfları ile bundan 20 yıl öncesindeki sosyal bilgiler sınıfı arasındaki farklılıklar yeni ortaya çıkmıştır (Stake ve Easley, 1978). Günlük okul uygulamalarındaki hedeflerin gerçekleştirilmesi ile sosyal bilgiler amaçlarının teorik olarak kavratılmasında görüş ayrılıkları vardır. 1950'li yıllara kadar öğretim stratejileri ve sistematik modellerin gelişmesi hakkında az bilgi vardı (Doyle 1977; Waxman ve Walbert 1982; Woolfolk ve Brooks 1983). Teknolojinin gelişmesi ve kültürlerin birbirini etkileme süreçleri her geçen gün sınıf düzeylerini değiştirmektedir.

Sosyal bilgiler dersi eğitim sürecinde hayatın laboratuvarı olarak kullanılmalıdır. Sosyal bilgiler dersi öğrenciyi; sorgulayan, üreten, etkili vatandaş olarak yetiştirmeyi sağlamalıdır. Öyleyse sosyal bilgiler dersinin temel amacı olan etkili vatandaş eğitimi, eleştirel düşünebilen, doğru kararlar verebilen, yaşamından karşılaşılabileceği problemleri çözebilen, araştıran, bireyler yetiştirmek olmalıdır. (Gelen,1999, 18).

Ancak okullarımızdaki sosyal bilgiler öğretiminde, konuların ezber olarak öğrencilere verildiği, düşünmesine olanak tanınmadığı, araştırmasına ve farklılıklar arasında değerlendirme yapmasına fırsat verilmediği görülmektedir. Bu nedenle öğrenci okula istek duymamakta, okuma alışkanlığı kazanmamakta, olaylar ve olgular arasında

bağ kurmakta zorlanmakta, bilgiye düz mantık olarak yaklaşmaktadır. Çağdaş eğitim anlayışında ise öğrenciler bilgiye çeşitli sistemler bütünü olarak yaklaşmaktadır.

Öğrenciler önemli bilgi kaynağı olarak ve olayları yorumlama ve olaylara farklı bir yorum getirme amacıyla metinleri de kullanmalıdırlar. Çünkü ders kitapları yalnız bilgi kaynağı olarak görülür ve olaylar perspektif bir açıyla yazılır. Bununla birlikte öğretmen tarafsız ifade edilmiş söylevleri de sosyal bilgiler ders kitabıyla birlikte kullanabilir. (Wolf, King, ve Huck,1968).

Sosyal bilgiler ders kitapları daha çok bilgi içerir. Ama edebi ürünler güzel bir yaşam alanının, gizemli ve heyecanlı bir dünyanın kapılarını aralar öğrencilere. Bu yüzden edebi ürünler sadece bir bilgi paketi değil, bilginin günlük hayatta kullanılabilir yaşam örnekleridir.

Diğer taraftan daha çok konu ile ilgili materyallerin kullanılması için ders kitaplarına ilave edilen edebi kaynağın gücünü öğretmenler gözden geçirmelidir. Ders kitapları genellikle sosyal bilgilerin açıklanmış bilgi listesini ortaya koyar. Çocuklar için hazırlanmış geniş bilgi ve düşüncelere sahip ticari kitaplar ders kitaplarına oranla daha çok çeşitlilik sunarlar. Çünkü ticari kitaplar ders kitaplarına göre daha canlı ve olayların duygusallaştırılması için daha iyi bir araçtır. (Social Education , 1989).

Sosyal bilgiler dersinin edebiyatla birleştirilmesi, güzel bir ortamın yaratılmasına ve öğrenci deneyimlerinin artırılmasına katkı sağlar. Sosyal bilgiler öğretiminde edebiyat temelli program, sosyal bilgiler programında yer alan gereksinimleri karşılayabilen, öğrencilerin farklı yetenek seviyelerini bir arada bulundurabilen bir yapıyı ortaya koyar. Bu, unutulmuş basit bilgilerden sonra kavramları akılda tutmayı ve öğrencilerin olumsuz davranışlarının şekillenmesini sağlar (Cline ve Taylor, 1978).

Öğrencinin öğrenme sürecinde kendi öğrenmesini düzenleyebilen etkin bir katılımcı olduğu görüşünün ağırlık kazanması öğrenme stratejilerini eğitim alanındaki en önemli konulardan biri haline getirmiştir (Açıkgöz, 1996, s.61). Öğrenci öğrendiği bilgileri, kendi düşüncesini de katarak yorumlayabilirse, bilgi daha anlamlı ve kalıcı olur.

Öğrenme stratejileri, öğrencinin öğrenme sırasında kullandığı ve öğrencinin kodlama sürecini etkileme amacında olan davranış ve düşüncelerdir. Buna göre öğrenme stratejilerinin kullanılmasının amacı, öğrencinin duyuşsal durumunu etkilemek ve onun yeni bilgiyi seçmesini, edinmesini ve örgütlenmesini kolaylaştırmaktır (Weinstein ve Mayer, 1986,s.315).

Öğretmen, bilgiyi, kendi yaşantıları ve etkinliği olarak değil, öğrenci yaşantılarının ön plana alındığı öğrenci etkinliği olan bir sürece dönüştürmelidir. Diğer taraftan, bireysel ve toplumsal gelişmenin sağlanması yanında yaşam boyu eğilimin önem kazanması gibi çabalarda bireysel anlamda öğrenme stratejilerini ön plana çıkarmaktadır. Uygun çalışma ve öğrenme stratejilerine sahip olan ve bunları etkin bir şekilde kullanan bireyler tüm yaşantıları boyunca beklentilerindeki performansları elde etmektedirler (Sünbül, 1998).

Sosyal çevreleri gereği, ilgi alanları sınırlı kalmış çocukların eğitiminde, öğretmene önemli görevler düşmektedir. Yönlendirici konumda olan öğretmen, bu çocukların ilgi alanlarını genişletmeye çalışmalıdır. İlgi alanlarına göre edebi eserleri de göz önüne bulundurmalıdır (Tuncer ve Yardımcı, 2000, s.13-14).

İyi öğrenci, sorulan her soruya “doğru cevabı hızlı bir şekilde söyleyebilen” olarak algılanır. Bu bağlamda öğrencinin tanımı (Saban, 2004, s.VII) “çok bilen ve ezberinden çok fazla bilgiyi söyleyebilen” olur. Olgular ve olaylar hakkında ne bildiğimiz, nasıl düşündüğümüz, çoğu zaman ne kadar bildiğimizden daha değerlidir. Bu amaçla öğrencinin düşüncesini düşündürerek şekillendirmek gerekir. Eğitim-öğretim dünyamızda ezber hayatımızın her safhasını sarmış durumdadır. Öğrencileri bu durumdan kurtarmak, öğrencilerin, öğrendikleri şeylerin kendileri için ne anlam ifade ettiğine yine kendilerinin karar vermelerini sağlamak önemlidir.

Öğrenci öğrendiği bilgilerin farklılığını veya benzerliğini iyi bilmelidir. Eğer bir olguya “iyi” veya “kötü” diyebiliyorsa ikisi arasındaki farklılıkları düşüncesinde çok iyi şekillendirmelidir. Öğrenci zihnindeki bu farklılıklar, onun geçmiş, bu gün ve yarın gibi zaman boyutlarında yol alabilecek yeterlilikte olmasını sağlayacak öğretim-yöntem ve stratejileri sayesinde ortaya çıkabilir.

Yapılan araştırmalarda öğrenci gözünde sosyal bilgiler dersi; bilgi kaynağını aktaran bir ders kitabı olarak algılanmaktadır. Bu kitaplar bir yazarın bakış açısı ile

yazılmışlardır. Üstelik ders kitapları bir “ruh” taşımazlar sanki içerdiği bilgiler insan hayatından ayrı bir şeyi anlatmaktadır. Dersi kolaylaştırmaz, zorlaştırır. Hayatı anlatan bir ders olan sosyal bilgiler ne yazık ki hayattan kopuk bir durumdadır (Davis ve Palmer, 1992).

Ünlü eğitim filozofu Profesör John Dewey 1924 yılında Türkiye’ye gelip iki ay incelemede bulunduktan sonra, incelemesi sonunda yazdığı raporda yapılacak her okulda kitaplar bulunmasını, bu tür sabit kitaplıklar yaygınlaşana kadar da gezici kitaplıklar kurulmasını önermiştir. Bu tür kitaplıklarda çocukların ilgisini çeken kitaplar bulunacak, çocuklar kitaplarını evlerine götürerek anne ve babalarının da bunları okumalarını sağlayacaklardır. İnsanların okula gelip kitap almayı alışkanlık haline getirene kadar, görevlilerin doğrudan vatandaşların evine kitap götürmesi ve böylece kitap okumanın yaygınlaştırılması 1924 yılında yapılan teklifler içindedir (Dewey, 1998, s.149-159). Ama 2000’li yıllarda olmamıza rağmen kitaba ve kitaplıklara halkımız ve öğrencilerimiz tarafından gereken önem gösterilmemektedir.

Araştırmacılar edebiyatın çocuğun büyüdü dünyası ile pek de yabancı olmayan bir alan olduğunu, her çocuğun mutlaka edebi eserlerle desteklenmesi gerektiğini, öğretmenleri ve aileleri tarafından da cesaretlendirilmesini, ama bunun bir zorunluluk olmaması gerektiğini belirtmektedirler (Russell, 2001, s.22).

Günlük yaşamımızda, bankada sıra beklerken banka reklamını anlatan yazıları, doktorda sıra beklerken ilaç veya hastalık ile ilgili yazıları, otobüste yolculuk ederken otobüsteki ilginç sözleri veya aynı otobüste çevredeki reklam ve diğer yazıları ilgimizi çektiği veya günlük yaşam streslerine çözüm bulunabileceği umuduyla okumaktayız. Bu araştırmada; edebi ürünlerin öğrenciyi, eleştirel ve yaratıcı bir düşünmeye sevk edecek, öğrenirken öğrencinin zevk almasını sağlayacak konular olarak kullanılması gerektiği vurgulanmıştır.

Bu araştırmanın problemi, Sosyal Bilgiler öğretiminde yazılı edebiyat ürünlerinin ders aracı olarak kullanılmasının öğrencinin akademik başarısını artıracığı ve kalıcılığı sağlayacağı varsayımından hareketle, yazılı edebiyat ürünlerinin, ders aracı olarak kullanıldığı Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin akademik başarısına, kalıcılığa etkisi ile bu edebiyat ürünlerinin ders aracı olarak kullanılmadığı Sosyal Bilgiler

dersinde öğrencilerin akademik başarıları ve kalıcılık düzeyleri arasında fark olup olmadığının araştırılmasıdır.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın amacı, Sosyal Bilgiler öğretiminde yazılı edebiyat ürünlerinin ders aracı olarak kullanıldığı deney grubu ile geleneksel eğitimin uygulandığı kontrol grubunun akademik başarıları ve kalıcılığı arasında anlamlı bir farklılığın oluşup oluşmadığını, öğrencilerin ders işleme yöntemine ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Bu çalışmada araştırma amaçlarına ulaşmak için aşağıda yer alan sorulara yanıtlar aranmıştır.

1. İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” ünitesinin işlenmesinde edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel eğitimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin son test akademik başarı puanları arasında anlamlı fark var mıdır?
2. İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin “İstanbul’un Fethi ve Sonrası” ünitesinin işlenmesinde edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel eğitimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin son test akademik başarı puanları arasında anlamlı fark var mıdır?
3. İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin “Avrupa’da Yenilikler” ünitesinin işlenmesinde edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel eğitimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin son test akademik başarı puanları arasında anlamlı fark var mıdır?
4. İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” ünitesinin işlenmesinde edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel eğitimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin son test puanları kontrol edildiğinde kalıcılık testi puanları arasında anlamlı fark var mıdır?

5. İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin “İstanbul’un Fethi ve Sonrası” ünitesinin işlenmesinde edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel eğitimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin son test puanları kontrol edildiğinde kalıcılık testi puanları arasında anlamlı fark var mıdır?

6. İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin “Avrupa’da Yenilikler” ünitesinin işlenmesinde edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel eğitimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin son test puanları kontrol edildiğinde kalıcılık testi puanları arasında anlamlı fark var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi yönteminin ne olduğu, bu yöntemin uygulanmasının sosyal bilgiler öğretiminde akademik başarıyı nasıl etkilediği konusunda bilgi vermesi açısından önem taşımaktadır.

Eğitim, toplumda bireylerin kendileriyle, çevresindeki insanlarla ve çevresiyle barış içerisinde yaşamasını sağlayan, çevresindeki olaylara hakim olma, idaren ve kontrol etme duygusu veren bilgi, kültür ve ahlakın bireylerde bıraktığı kalıcı etkileme sürecidir.

Edebiyat, düşünce, duygu, ve hayallerin sözlü veya yazılı olarak güzel ve tesirli bir biçimde anlatılmasını sağlar. Dünyada görülen ve yaşanan her şey edebiyatın konusu içine girer. Fakat edebiyatı sanat haline getiren konusu değil, konuyu ele alış, işleyiş ve söyleyiş tarzıdır. Edebiyat, insanları iyiye, doğruya, güzele yöneltir. İnsanların hayatını, duygu, düşünce ve hayallerini anlatır. İnsanlarda uyuyan duyguları uyandırır ve besler. Onlar aracılığı ile geçmişte veya uzakta yaşayan insanları tanır. İnsanlara hayatı, dünyayı ve insanları sevdirebilir (Şirin, 2002). Bu çalışma edebiyatın eğitim-öğretime faydasını ortaya koyma açısından önemli bir çalışmadır.

Bu araştırma, edebiyatla sosyal bilgilerin ilişkilendirilmesi konusunda fazla araştırma yapılmamış olmasından ve Türkiye’de edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi yönteminin uygulanması ile ilgili ilk çalışmalardan biri olmasından dolayı önem taşımaktadır.

Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi yönteminin ders içerisinde yapılandırılarak öğretimin gerçekleştirilmesinin temel alındığı bu çalışmada sosyal bilgiler dersinde uygulanan örnekler ve öneriler sunulmuş, ayrıca diğer derslerde de uygulanabilirliğine ilişkin yol gösterilmiştir. Bu çalışma; sosyal bilgiler dersinde edebi ürünler kullanılarak, bilginin diğer bilgilerle nasıl ilişkilendirilebileceğine ve öğrencilerin düşünme ve yorumlama becerilerinin nasıl geliştirilebileceğine dair bir çalışma olacaktır.

Öğrenilen bilgiler sadece ezber düzeyinde olmamalıdır. Kavrama ve uygulama düzeyinin öğrenilmesini sağlayacak olan edebiyat eserleri ile düşünme becerilerin öğrencilere kazandırılması öğrenmeyi kolaylaştıracaktır. Araştırma, edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi yönteminin öğrenmeyi nasıl etkilediği konusunda da önemli görünmektedir.

Bu araştırmanın bilgi ve bulguları, Sosyal bilgiler dersinin genel amaçlarına ulaşmada yazılı edebiyat ürünlerinin ders öğretim aracı olarak kullanılması, öğrencinin sürekli ihtiyaç duyacağı yorum yapma, sağlıklı ve doğru karar verme becerilerinin geliştirilmesinde hazırlayıcı bilgi olarak kullanılabilir.

Yine bu araştırmadan elde edilecek sonuçların, Sosyal bilgiler dersinde yazılı edebiyat ürünlerinin ders öğretim aracı olarak kullanılmasının, öğretmenlerin öğrenme-öğretme sürecinde rehberlik edici olmasından hareketle, Sosyal bilgiler amaçlarının kazandırılma düzeyi ve Sosyal bilgiler dersinde farklı öğretim yöntemlerinin geliştirilmesi amacıyla yapılacak araştırmalar için bir ön çalışma niteliğinde katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

1.4. Sayıtlar

1. Deney ve kontrol gruplarındaki öğrenciler, sınıf dışında birbirlerinden araştırma sonuçlarını etkileyecek düzeyde etkilenmemişlerdir.
2. Deney grubu ve kontrol grubunda, deney grubuna uygulanan deneysel işlem dışındaki kontrol değişkenlerinin aynı olduğu varsayılmıştır.
3. Deney grubundaki öğrencilerin uygulanan ders işleniş yöntemi ile ilgili sorulan sorulara öğrencilerin içtenlikle cevap verdikleri ve duygu ve düşüncelerini yansıttığı varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma sonuçları;

1. Bilgi toplama aracı olarak kullanılan başarı testlerindeki sorularla,
2. Karaisalı 1 Nisan Pansiyonlu İlköğretim Okulu 2003-2004 öğretim yılı 7. sınıf öğrencileriyle,
3. İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri”, “İstanbul’un Fethi ve Sonrası”, “Avrupa’daki Yenilikler” üniteleriyle,
4. Edebiyat temelli öğretim yöntemlerinin deney grubunda haftada 2 ders (80 dk) olmak üzere belirtilen ünitelerde 16 hafta uygulanması ile,
5. Edebiyat temelli öğretim yönteminin araçları olarak seçilen “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” ünitesinde; “Sergen’in Vatan Tutkusu”, “Klikya”, “Kenan KURAR’dan Mustafa AKYÜZ’e Mektup”, “İstanbul Genel Bilgiler”, Çiğdem ÜLKER’in “Memleket” Makaleleri; “İstanbul’un Fethi ve Sonrası” ünitesinde; “Rumelihisarı’nda Bir Sığır Derisi Toprak”, “Preveze Deniz Savaşı”; “Avrupa’da Yenilikler” ünitesinde; “Yeni Buluşlar”, “Albert Einstein”, “Anneannemin Gramofonu” ve “İnsan ve Mucit Edison” adlı edebi ürünlerle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Edebiyat Temelli Öğretim Yöntemi: Edebi ürünlerin ders ile ilişkilendirilmesi ve ders aracı olarak kullanılmasıdır.

Sosyal Bilgiler Öğretimi: Sosyal bilgiler ders programının amaçlarını gerçekleştirmek için yapılan etkinliklerden oluşur.

Öğretme-Öğrenme Süreci: Öğretme, bireyin öğrenmesini sağlama eylemidir. Öğrenme, davranışta nispeten kalıcı bir değişimin olması demektir. Öğretme ve öğrenme, aynı sürecin iki değişik noktadan görünüşleridir. Bunların ikisinde de söz konusu olan aynı süreçtir. Bu sürece, davranış değiştirme süreci de denilebilir (Özçelik, 1998, s. 1-2).

Sosyal Bilgiler Programı: sorumluluk sahibi vatandaşların görevlerine uygun amaçlar üreten, içeriği tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgileri konularını kaynaştırarak oluşturan ve ömür boyu vatandaşlık becerilerinin uygulanmasını öngören bir eğitim planıdır (Barth ve Demirtaş, 1997).

BÖLÜM II

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde edebiyat temelli öğretim yönteminde verilecek olan edebi ürünler ve sosyal bilgiler dersinin ilişkilendirilmesi ve uygulanması açıklanmıştır. Edebiyatın önemi üzerinde durulmuştur. Ayrıca konuyla ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalar da özetlenmiştir.

2.1. Değişen ve Gelişen Sosyal Bilgiler Kavramı

Sosyal bilgiler, bireyi çağın gereksinimlerine göre geleceği dizayn ederek, geçmişten yararlanarak bugünü yaşamayı ilke edinir. Bugünkü yaşam, gelecek çağa göre şekillenirken, insan yaşam standartları bir bütünlük arz etmektedir. Bu bütünlüğü etkileyen her türlü faktör incelenmekte, sonuçları üzerinde yeni bilgiler edinilmektedir. Zamanın her aşamasında sosyal bilgiler kavramı değişmekte, sosyal bilgilere de içerik olarak da yeni bilgiler eklenmekte ve güncelliğini kaybetmiş bazı bilgiler çıkarılmaktadır.

Sosyal Bilgiler onu kullananın amacına göre değişik şekillerde tanımlanmaktadır. Bu tanımlardan bazıları aşağıda verilmiştir:

Sosyal bilgiler insanları ve yaşamları konu alır. Kendi kendimizi ve diğerlerini daha iyi anlamamıza yardımcı olur. Sosyal Bilgileri tanımlamak, coğrafya ya da tarih gibi bir disiplini tanımlamaktan daha zordur çünkü sosyal bilgiler disiplinler arası ve çok disiplinli bir alandır. Bununla birlikte sosyal bilgilerin iki temel ayırıcı özelliği, vatandaşlık yeterliliklerini kazandırmak için oluşu ve bütüncül, disiplinler arası bir alan oluşturur (Doğanay, 2004, s.205).

Engle ve Ochoa’ya göre “sosyal bilgiler özellikle vatandaşlık eğitimiyle ilgilidir. Demokraside vatandaşlık eğitimi birbiriyle ilişkili ancak birbirinden farklı iki bölümden oluşur; toplumsallaşma ve toplumdışlılaşma” (Engle ve Ochoa, 1988, s.13).

Ülkemizde sosyal bilgiler eğitimiyle ilgili çalışmalar yapan Erden’e göre ise “sosyal bilgiler, ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaşlık yetiştirmek amacıyla,

sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere ve toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır” (Erden, tarihsiz, s.8).

Sosyal bilgiler eğitiminin önemli uzmanlarından olan Barr, Barth ve Shermis ise sosyal bilgileri şöyle tanımlamaktadırlar: “Sosyal bilgiler vatandaşlık eğitimi amacıyla insan ilişkileriyle ilgili bilgi ve deneyimlerin birleştirilmesidir” (Barr. R.D.; Barth, J. L.; ve Shermis, 1977, s.69).

Wesley sosyal bilgileri, “sosyal bilimlerin pedagojik amaçlarla basitleştirilmiş şeklidir” şeklinde tanımlarken daha çok sosyal bilim yaklaşımını temel almaktadır ve sosyal bilgilere geleneksel bakışı temsil etmektedir (Wesley, 1950. Aktaran Hertzberg 1981, s.1).

Sosyal bilgiler konu alanı ilk ve ortaöğretim okullarında sosyal davranış bilgilerine ağırlık veren bir ders veya eğitim programıdır (Barth ve Demirtaş, 1997, s.1.7). Öğrencilerin bedensel ve psikolojik olarak gelişimini en hızlı tamamlamaya çalıştığı bir dönemde öğrencinin nasıl şekilleneceği çok önemlidir. Bu nedenle öğrencilere sadece bilgiyi yükleme yerine, o bilgiyi günlük yaşamla nasıl şekillendireceği ve kullanacağı ilkesi öğretilmelidir. Çünkü eğitim ve öğretim tüm yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Bu süreç sonunda bireyin istenen kazanımlara sahip olmaları önemlidir.

Sosyal bilgiler; konuları genellikle tarih, ekonomi, sosyoloji ve coğrafya gibi sosyal bilim dallarından yararlanılarak seçilen ders, toplum bilgileridir (Alaylıoğlu ve Oğuzkan, 1976). Toplumlar arasındaki iletişimin ve zamanın tarihsel boyutunun hangi aşamaya geldiği öğrencilere sezdirilmelidir. Geçmişin izlerinin günümüzdeki etkisinin ne olduğu, gelecekte nasıl bir etki bırakacağı ve bu etkinin de değiştirilebilir olup olmadığına bakılmalıdır.

Barth ve Demirtaş (1997), Sosyal bilgiler programını; sorumluluk sahibi vatandaşların görevlerine uygun amaçlar üreten, içeriği tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgileri konularını kaynaştırarak oluşturan ve ömür boyu vatandaşlık becerilerinin uygulanmasını öngören bir eğitim planı olarak tanımlamaktadır.

Sosyal bilgiler eğitimiyle ilgili bilgi üreten ve bu alanda uluslar arası en büyük kuruluşlardan Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS) ise, sosyal bilgileri şu şekilde tanımlamaktadır.

“Sosyal Bilgiler, vatandaşlık yeterlilikleri kazandırmak için sanat, edebiyat ve sosyal bilimlerin disiplinler arası yaklaşımla birleştirilmesinden oluşan bir çalışma alanıdır. Okul programı içinde Sosyal Bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyasal bilimler, psikoloji, din, sosyoloji ve sanat, edebiyat, matematik ve doğa bilimlerinden uygun ve ilgili içeriklerinden süzülen sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma alanı sağlar. Sosyal Bilgilerin temel amacı, birbirine bağımlı, global bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumun vatandaşları olarak kamu yararına bilgiye dayalı, mantıklı kararlar verebilme yeteneği geliştirmek için genç insanlara yardımcı olmaktır (NCSS, 1993, s.3).

Tüm bu tanımlardan sonra sosyal bilgiler kavramının daha iyi anlaşılmasını sağlayan, sosyal bilgiler anlayışına temel olan yeni eğilimler şunlardır:

- Etkili demokratik vatandaşlık
- İnsan deneyimlerinin bütünlüğü
- Geçmiş- Bugün ve gelecek boyutu
- Yakın çevreden uzağa
- Küresel bağımlılık
- Denge
- Çeşitlilik
- Bilin teknoloji ve toplum
- Sosyal bilgiler standartları
- Barış eğitimi ve çatışmaların çözümü (Doğanay, 2004, s.206-209)

Sosyal bilgiler kavramı, ezber ve davranış süreçlerinden uygulama ve araştırmaya doğru gitmektedir. Çünkü toplumlar artık gelişen ve değişen çağda geri kalış sebeplerini sorgulamakta ve gelişimini değişen dünya eğitim sistemleri üzerine şekillendirmektedir.

Tanımlardan anlaşıldığı üzere sosyal bilgiler, doğru kararlar verebilme, mantıklı düşünebilme, iyi ilişkiler kurabilme ve iletişim sağlayabilme gibi davranışların ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

Öğretme, herhangi bir öğrenmeyi kılavuzlama veya sağlama faaliyetidir (Ertürk, 1997, s.83). Öğrenme ise, davranışta nispeten kalıcı bir değişimin olmasıdır. Öğretme ve öğrenme, davranış değiştirme sürecinin iki değişik noktadan görünüşüdür (Özçelik, 1998, s. 1).

Sosyal bilgiler öğretimi ise; sosyal bilgiler ders programının amaçlarını gerçekleştirmeye çalışmak için yapılan etkinliklerden oluşur.

Ülkemizin eğitim tarihinde, 1869 yılında yayımlanan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile Sosyal Bilgiler dersiyle ilgili konulara yer verilmeye başlanmış, bu nizamnamenin 6. maddesinde sıbyan mektepleri programında; muhtasar Tarih-i Osmani, Muhtasar Coğrafya ve Malumat-ı Nafla risaleleri (Akyüz, 1999, s.142) okutulacak dersler arasında görülmektedir.

Halen, Nisan 1998 tarih ve 2487 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan Sosyal Bilgiler Programı uygulanmaktadır.

Ancak 2004 yılı itibari ile yeni sosyal bilgiler programı geliştirilmiş ve pilot okullarda uygulanmaya başlanmıştır. 2004 Müfredat Programı yapılandırıcı program üzerine oturtulmuş ve bu program 2005-2006 eğitim-öğretim yılında Tüm Türkiye'de uygulamaya konulacaktır. Hazırlanan 2004 programı, dünyada yaşanan tüm değişim ve gelişmelerle birlikte, Avrupa Birliği normlarını ve eğitim anlayışını, mevcut programların değerlendirmelerine ilişkin sonuçları ve ihtiyaç analizlerini dikkate almaktadır (İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, 2005).

2.2. Edebiyat ve Eğitim

Edebiyat kavramı (önceleri, terbiye, güzel ahlak, iyi davranış; incelik, kibarlık; utanma; insan bedeninde örtülmesi gereken yerler, organlar anlamlarını içeren edeb karşılığı iken...) şu anlamlarda kullanılmaktadır:

1. Düşünce, duygu, olay ve imgeleri güzel ve etkili bir biçimde anlatan söz sanatı.

2. Bu sanatın ilkelerini, kurallarını ve bu yolda oluşturulmuş ürünleri inceleyen bilim dalı.

3. Bir çağda, bir dilde yaratılmış, sözlü ya da yazılı, sanat değeri taşıyan yapıtların tümü.

4. Herhangi bir bilim dalıyla ilgili yazı ve yapıtların tümü (Serdar, 1999, s.105).

Edebiyat önce anadili üzerinde çocuğun keşif yapmasına imkan sağlar. Kelimeleri sözlükteki anlamları dışında kavramasında, edebiyat, çocuğa dilin anlam haritalarını çizer. Edebiyat dünyayı daha derin algılamada çocuğun zihni gelişimi kadar düşünce gelişimini de etkiler, olgunlaşmasına katkıda bulunur.

Çocuğun ilgi alanına giren, ve iyi yazılmış her kitap ve edebi eserlerin çocuğa katkısı farklıdır. Bazı eserler çocuğun hayal dünyasını geliştirirken bazıları da davranışsal ve bilişsel yönlerini geliştirir.

“Sosyal Bilgiler dersinde, amaçları gerçekleştirirken gözden kaçırılmaması gereken çok önemli gerçeklikler vardır. Bunları özetle şöyle söyleyebiliriz; gelişen ve değişen dünyada toplumsal değerler de yavaş yavaş değişmektedir. Bu gelişme ve değişimler, kitle iletişim araçlarının, özellikle bilişim teknolojisinin de gelişmesiyle kültürler arası ilişkileri, etkilenmeleri daha da bir artırmaktadır. Güçlü (kendisini empoze edebilen) kültürün, zayıf (etkilenmeye açık) kültürü yok etmeye hazır olduğu bu dönemde ulusal birliği ve beraberliği sağlayacak toplumsal değerler daha bir önem kazanmaktadır. Bu nedenden ötürü, sosyal bilgiler derslerinde toplumsal değerleri tanıtan, yayan, yaşatan kültürel ürünlere önem gösterilmeli ve sosyal bilgiler öğretiminde bunlardan olabildiğince yararlanılmalıdır” (Otluoğlu, 2000, s.17-18). Bu açıklamadan anlaşılacağı gibi tarihsel birikimlerimiz, deneyimlerimiz, değerlerimiz öğrencilere anlatılmalı, öğrencilerimiz, sorumlu vatandaşlık bilinci ile bilinçlendirilmelidir.

Dürüst ve sorumlu vatandaşlar yetiştirmek, mutlu toplum yaratmak sosyal bilgiler öğretimiyle mümkündür. Sosyal hayata ve zamanın gereklerine uygun davranışlar değişikliği gerçekleştirmek okulun aynı zamanda eğitimin toplumsal ve siyasal işlevini gerçekleştirmeye çalışmaktır. Bunları gerçekleştirmeye çalışmak, “topluma sağlıklı bir biçimde katkı yapabilmeleri için insanları etkilemektir. Bu etkileme, geçmişteki sosyal ve ulusal değerleri tanıtip benimsetme, bugünün gerçeklerini gösterme ve geleceğe dönük değerler, hüneler kazandırma yoluyla olur. Çağdaş eğitimin amacı, dünü koruyarak yarını güven altına almaktır” (Kavcar, 1999, s.1). İnsanları etkileme farklı edebi metin ve araçlarla sağlanabilir. Bu etkileme, kültürel

ürünlerimizden rahatlıkla yararlanabileceğimiz ve bunları sınıf ortamına rahatlıkla getirebileceğimiz ürünler yazılı edebiyat ürünleridir. “Edebiyat bütün toplumlarda kültürel kimliklerin üretilmesinde olumlu bir etken rolünü oynar ve oynamıştır” (Çeri, 2000, s.25).

“Edebiyatla eğitim arasında sıkı bir bağ vardır. Edebiyat sözcüğünün kökünü oluşturan ve ‘eğitim; terbiye’ anlamına gelen ‘edeb’ sözcüğü de bunun açık bir göstergesidir. Eğitim ve öğretim bakımından edebiyatın değeri, insana çok çeşitli bir duyma, düşünme ve hareket etme örnekleri vermesidir. Edebiyat eseri insanı ve çevresini tanıtır. İnsanın kendisiyle, başka insanlarla, doğal ve toplumsal çevresiyle çatışmalarını yansıtır. Edebiyat değişik insanlık durumlarını, serüvenlerini yansıtarak insan doğasını tanıtır, bu yolla yaşantımızı zenginleştirir, güzelin tadına ve farkına varma gücünü geliştirir. Edebiyat eserleri insanın iç dünyasını yumuşatır. İnsan sevgisiyle, yurt sevgisiyle, yaşama sevgisiyle, doğa sevgisiyle... Edebiyat eserleri iyilik, dostluk, hoşgörü, bağışlama, dayanışma, çalışkanlık, dürüstlük... gibi insana özgü temel duyguları geliştirip pekiştirir” (Otluoğlu, 2000, s.18).

Edebi eserler öğrencileri etkilediği ve düşündürdüğü için eğitim ve öğrenme kalıcı hale gelir. Geçmişle gelecek arasında bir bağ kurarken kendini de bu toplumun olması gerekeni olarak görür ve çevresindeki olayların kendi isteği doğrultusunda olmasını ister.

Edebiyatı anlamak ve etkisini görmek için; çocuk hakkında bilgi sahibi olmak, onu iyi tanımak ve gelişim evrelerini ve ilgi alanlarını iyi bilmek gerekir. Geçmişten bugüne kadar çocuğa nasıl yaklaşıldığı, çocuğun yaşına göre davranışlarını açıklayan gelişim evreleri, çocuğun edebiyattan niçin zevk aldığı ve edebiyatın çocuklara kazandırdığı düşünceler aşağıda alt başlıklarla açıklanmıştır.

2.2.1. Çocuğa Bakış

Eski çağlarda çocuğun 1-2 yaşına gelince tehlike arz etmesi görüşü, tam bir vahşeti ortaya koymuş, çocuklar katledilmekle karşı karşıya kalmıştır. Bazı toplumlarda erkek çocuklar, bazı toplumlarda da kız çocuklar öldürülmüştür. “O dönem efendiler, büyüünce kenti yakacak diye, köle çocuğu öldürmek istemekte, ama henüz bebek olduğu için vazgeçmektedirler. Çocuk yedi-sekiz yaşlarında olsa, onu öldürebileceklerdir.” (Meydan Larousse, 12.c. 1973, s.285, s.286).

Çocuk Orta Çağ’da feodal ilişkiler ve yaşam biçiminden dolayı yetişkinler dünyasından kesin çizgilerle ayrılmamış, bütün yaş grupları aynı yaş davranış

düzleminde görülmüş, söyleneni anladığı ve kendini ifade edebildiği 7 yaşında sözel iletişimden kopartılmış, yetişkinler dünyasına erken katılmıştır.

XV. yüzyıldan sonra çocukların bir kısmı baskıya maruz kalmış, bu nedenle de dövülen çocuklar şeklinde tanımlanmıştır. “Platonun ‘Protogoras’ adlı eserinde, itaatsiz çocukların tehditle ve sopayla yola getirilmesi gerektiği öğütlenmektedir (Polat, 2002, s.3). Platon bu eserinde çocukların farklı yeteneklere sahip olduklarını, bu nedenle de farklılıklarının dikkate alınarak eğitilmeleri gereğini savunmuş (Polat, 2002, s.3), çocukların kendi istek ve becerilerine göre eğitilmelerinin daha olumlu sonuçlar vereceğini ifade etmiştir. XVI. Yüzyılda çocuklar, Rönesans ve Aydınlanma ve Dönemi’yle birlikte daha çok kabul gören bir varlık olmuştur.

Osmanlı’da ve Türkiye’de çocuğun eğitim ve gelişim çizgisi Aydınlanma Çağı’nın etkisiyle kendini göstermeye başlamışsı da, onun saygı gören bir varlık olarak ortaya çıkması uzun bir süre almıştır. Çocuğa zaman içinde nasıl bakıldığı anlatıldıktan sonra, onun dinleme, eğitim, okuma, öğrenme ve bunları hayata geçirme dönemine gelmesinde, gelişim evrelerine bakmak gerekir.

2.2.2. Çocuğun Gelişim Evreleri ve Edebiyatla Tanışması

Çocuğun aileden çıkıp çevreye açıldığı dönem; “Genellikle 12-15 yaş arası, ergenlik gelişmesini içine alan ilk gençlik dönemi olarak tanımlanır. 15 ile 25 arası gençlik dönemidir” (Yörükoğlu, 1989, s.13) denilmiştir.

Çocuğun erken dönemde, yaş gelişimi ve ilgisine uygun edebiyat eserleri ile karşılaşması, onu dil, zihin, duygu ve sosyal gelişim açısından olumlu yönde etkileyecek; çocuk kelime hazinesini ve dinleme yoluyla taklit yeteneğini, hayal gücünü ve belleğini geliştirecek, olumlu olumsuz ifadeleri, sıfatları, zamirleri tanıyacak, yaratıcı düşünmeye çalışacak, dikkatini yoğunlaştırmayı ve sabırla dinlemeyi öğrenecek, okumaya ilgisi uyanacak, kavramları kitap yoluyla öğrenmenin kolaylığını ve hazzını kavrayacak, sayı, renk, şekil ilişkilerini kurmaya çalışacak, anadilini geliştirecek, resimden yazıya geçişte kolaylık elde edecek, hatta işittiği soyut sözcükleri kitaptaki resimlerle somutlaştıracaktır. Burada, çocuğun bildiği somut bilgilerden, yani onun tanıdığı resimler ve nesnelerden yola çıkarak hazırlanacak kitaplar yolu ile öğrenmedeki yakından uzağa ilkesi de gerçekleştirilmiş, çocukta öğrenme düzeyi artırılmış olacaktır. “Öğrencinin sahip olduğu şemalardan (bilişsel yapı) hareket ederek

yeni bilgiyi kavraması, yeni şemalar oluşturmaya ya da sahip olduğu şemalara eklemeler yapması kolaylaşır (Senemoğlu, 1988, s.387). Çocuğun dinlediği bir öykü ya da başka bir edebi tür, çocuğun düş dünyasına çok anlamlar katacaktır.

Çocuk edebiyatının oluşmasında şu kaynaklardan söz edilebilir.

- a) Ortaya çıkışı çoğunlukla anonim ve aktarımı sözlü olan halk edebiyatı,
- b) Yetişkinlerin edebiyatından alınan, çocuklar ve gençler tarafından benimsenen tüm metinler.
- c) Çocuklar ve gençler tarafından, çocuklar ve gençler için yazılmış eserler ile,
- d) Yetişkinler tarafından çocuklar ve gençlere özgü yazılan tüm metinler (Kurt, 1987, s.154'ten aktaran Gültekin, 1990, s. 184).

“Çocuğa bir eseri okumak maksadıyla verirken, yaşı, zihin seviyesi, okuma mahareti , zevki hesaba katılmalıdır.” (Demiray, 1954, s.41). “Bir çocuk hiçbir zaman karga ile tilkinin konuşacağına inanmaz. Fakat böyle olağan üstülöklere ihtiyacı vardır. Nitekim kendi bebeklerine; birer kişilik yakıştıran, onlarla konuşan ve her türlü sahneler düzenleyen bir yavru yarattığı olaylara inanmış değildir.” (Gövs, 1925).

Çocuk hayal gücünü olağan üstünlöklörlö zenginleştirmektedir. Kafasında yeni yerler keşfetmekte, yeni insan ve hayvan tipleri yaratmaktadır. İnsan ve hayvanları kendileri aralarında mücadeleye sokmakta, iyi olanları kazandırmaktadır. Çocuklar okumayı öğrendikten sonra sürekli edebiyat eserlerinden yararlanma isteği duyarlar. Okudukça ve öğrendikçe hayattan zevk alır hale gelecektir. Çünkü fiziki yönden büyüme ve gelişmesi beraberinde ruhsal ihtiyaçları da getirecektir ve bu ihtiyaçları edebiyat eserleri ile doldurmaya çalışacaktır. Fiziki olarak geliştikçe yerine getirmek zorunda olduğu görevleri de değişecektir. “Gelişim görevi, kişinin içinde bulunduğu yaşam döneminde başarmak durumunda olduğu becerileri, kazanmak zorunda olduğu davranışları ifade eder (Bacanlı, 1999, s.43).

Çocuk okuduğu kitapta elinde olmaksızın bazı duygular yaşayacaktır. Okuduğu bir kitap hareketliliği anlatıyorsa kitap sonunda kendini yorgun hissedecek veya mutlulukla bitiyorsa kendisi de mutlu olacaktır. Çocukların yaşları ilerledikçe yaşadıkları olaylara karşı hassasiyetleri değişecek, beklenti açısından heyecan duyguları doğru olarak bir gelişme gösterecektir. “Heyecanların yararlı, sıhhatli olarak

gelişmesinin en iyi ölçüsü çocuğun uyarıcılara karşı gösterdiği hassasiyet ve tepkilerin çeşitli olması ve kolaylıkla yönlenebilmesidir.” (Cole-Morgan, 2001, s.111).

“Edebiyatın, çocuğun duygusal gelişimine etkisi ya da katkısı açısından, çocuk ya da genç için yazmak, ona özenli bir dil, anlatım konu ve kahramanlar seçmek, kolayca bir seçim olmamaktadır. Kimi çocuk ya da genç, zamanla okuduğu, izlediği ya da dinlediği eserin ana kahramanlarıyla özdeşlemek istemekte ve bir vahşete neden olabilmektedir (Can, 2003, s.156). Çizgi filmde uçan varlıkları gören çocuklar kendilerinin de uçabileceğini düşünmekte ve bu denemeyi yapmaya kalkışmaktadır. Bu nedenle bir sanat eseri bireyi eğitebildiği gibi çılgın davranışlara da sürükleyebilmektedir. “Çocuğun okuduğu kitaplardaki kişi ve konularla özdeşleştiği, bilimsel bir gerçek olarak kabul edilip, çocuk kitapları bu görüşün ışığı altında oluşturulmalıdır.” (Dayıoğlu, 1987).

2.2.3. Çocukların Edebiyata Olan İhtiyacı

Çocukların edebiyat eserlerine duyduğu ihtiyacı Leland Jacop altı nedene bağlar.

- 1) Edebiyat hoş vakit geçirtici, eğlendirici bir şeydir
- 2) Edebiyat ruha canlılık verir, yaşama gücünü artırır.
- 3) Edebiyat hayatı keşfe yardım eder.
- 4) Edebiyat bir rehberlik kaynağıdır.
- 5) Edebiyat yaratıcı etkinlikleri teşvik eder.
- 6) Edebiyat güzel bir dil demektir (aktaran: Oğuzkan, 2001, s.5-7).

Fabllerin, insanın hatalı ve gülünç davranışlarını eleştirmesi, ona öğüt vermesi; destanların kahramanlık olaylarını anlatarak, tarih, toplum, tabiat olaylarının olağan üstülüklerini anlatması çocuk için çok ilginç olabilir. Romanların çocukların hayal gücünü geliştirmesi ve insanların duygu ve düşüncelerini, ya da bir olayı belli bir sistem içerisinde işlemesi, hikayenin, bir olayı gerçeğe yakın ifadelerle anlatması, çocuğa olaylardan ders çıkarma ve olay sistemlerini anlamayı sunması önemlidir. Çocuk, biyografi ve günlüklerle, başkalarının hayat kavgalarını, hayata bakış açılarını ve

karşılaştıkları sorunları ve bu sorunlara nasıl bir çözüm önerileri getirdiklerini tanıyacaktır. “Çocuklara iyi bir sanat eserinin verdiği zevki vermekle kalmazlar, çeşitli derslerde edinilen bilgilerin anlam kazanmasına ve pekiştirilmesine de yardım ederler.” (Oğuzkan, 2001, s.16).

2.2.4. Edebiyatın Çocuklara Kazandırdıkları Düşünceler

Seyahatname gibi türlerle, farklı yerlerde yaşayan insanların hayat tarzını, gelenek, görenek, zevk ve alışkanlıklarını öğrenen çocuk; doğa ve fen olaylarını anlatan eserlerle canlılar evrenini tanıyacak; şiirle, duygu ve izlenimleri, ses ve ritmik uyumları, olumlu tepki vermesiyle de dil güzelliğini, insan ve vatan sevgisini; efsane ve hikayelerle geçmiş toplumların kültürlerini öğrenecektir.

Çocuğun toplum içindeki konuşmasında, davranışlarında edebiyatın çeşitliliği fark edilebilir. Konuşurken güzel söz söyleyerek insanları etkilemeye , kendini dinlettirmeye çalışır, kabul gören bir insan olmak için çeşitli davranışlar sergiler. Onda kişilik, güven, beceri ve sevgi duygularının oluşmasında, gelişmesinde, olumlu yeteneklerle çevresinde yerini almasında, dinlemesinden, okumasından, konuşmasına ve yazmasına kadar sözlü ya da yazılı edebiyatın etkisi görülebilir.

Çocuğun büyülü dünyasına giren edebiyat türü “Çocuğun ruhundaki saflığı, güzelliği yansıttığı için daha ince tezgahlarda dokur kumaşını. Duygulardan, imgelerden süzülerek gelir.” (Güler, 1989, s.62) Çocuk, yaşamın zor ve acı yönlerini de öğrenmelidir.

“Eğitimin temel işlevlerinden biri, genç insana kendi kendisini gözlem altına alarak çelişkili istekleri arasında sağlıklı seçim yapmayı öğretmek değil midir? Edebiyatın yaptığı da, gerçek veya tasarlanmış başka insanların benzer tercihleri nasıl yaptıklarını, sonuç olarak eriştikleri mutluluk ve mutsuzlukları kişinin önüne canlı olarak sermektir” (Kavcar 1999, s.IX).

Edebiyatın insanlar arasında en büyük önemi ise, sosyal ilişkilerde, insanların kişiliklerinin gelişimi üzerinde de küçümsenmeyecek bir etkisinin olmasıdır. İçinde yaşanılan dünyada doğal olarak bir çok problemler vardır. Bu problemlerin çözümünde edebiyattan faydalanabilir. Bu problemlerin en etkili çözüm yeri okullardır. Genç

nesilleri geleceğe problemsiz hazırlamak için farklı öğretim yaklaşımları kullanabilir.

Bu yaklaşımlardan bir tanesi de yüzyıllardır insanların birbirini etkilemek amacıyla kullandıkları edebi konular ve bu konuların işleniş biçim ve özelliklerini kapsayan yaklaşım edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimidir. Bu yaklaşımda edebiyatın sosyal bilgilerle nasıl ilişkilendirildiği, eğitim-öğretimin nasıl gerçekleştirildiği, öğrenci üzerinde bıraktığı iz, istenilen hedeflere nasıl ulaşılacağı açıklanmıştır.

Gelecekte çıkabilecek sayısız sorunlar dikkate alındığında eğitim, insanoğlunun barış, özgürlük ve sosyal adalet ideallerine ulaşma çabalarının vazgeçilmez bir aracı olarak görülmektedir. Geçen yüzyıldan, dağılımı hiç bir şekilde adil olmayan, hızlı ve şiddetli bir ekonomik ve sosyal gelişmenin yaşandığı bir dönem olarak söz edilmektedir. Bu çerçevede, sorumluluk hissine sahip tüm insanların dikkatlerini, eğitimin amaç ve araçlarına yöneltmesi son derece önemlidir (Unesco, 1996,s.12).

Bilginin üretimi söz konusu olunca, bilgiye üründen süreç olarak bakma zorunluluğu doğmaktadır. Bilgiye bakış açımızdaki bu değişim, eğitim programlarının da bilgi merkezli değil, öğrenme merkezli olması yaklaşımını beraberinde getirmektedir (Doğanay, 1997, s.34)

2.3. Neden Öğreniyoruz?

Eylemlerimizim başarısı, amacımıza ne kadar ulaştığımızla ölçülür. Ancak çok nadir durumlarda, amaçlarımız somut, eylemlerimizle sonuçlar arasındaki ilişki doğrudandır. Çoğu zaman eylemlerimiz birden çok amaca hizmet eder, sonuçlarını farklı zaman, mekan ve boyutlarda alırız. Bu yüzden başarı veya başarısızlığın birtakım “dolaylı” araçlar kullanarak ölçeriz. Ancak bazen “araçlar” kendi başlarına birer amaç haline gelir ve eylemlerimizin asıl amacını unuturuz. Özellikle öğrenmek gibi karmaşık kavramlarda, amaç, araç ve sonuçları birbirinden ayırmamız ve buna bağlı olarak başarıyı ölçmemiz zordur.

Öğrenmenin amacı, kişiye konuya veya şartlara bağlı olarak değişir. Bununla beraber, birtakım genellemeler yapmak mümkündür. Genel olarak aşağıdaki amaçlardan

bir veya bir kaçını gerçekleştirmek için öğreniriz. Öğrenmenin tanımı veya ölçüsü bu amaçlara ne kadar ulaştığımızla belirlenir.

“İhtiyaçlarımızı Karşılama İçin: Yaşamımızı sürdürmemizi sağlayan tutum, davranış ve faaliyetlerimizin çoğunu öğrenerek kazanırız. Fiziksel, sosyal ve duygusal ihtiyaçlarımızı nasıl karşılayacağımızı doğrudan veya dolaylı yöntemlerle öğreniriz.

Etkinliğimizi Artırmak İçin: Düşünsel ve fiziksel potansiyelimizi, kaynaklarımızı, zamanımızı ve sahip olduğumuz diğer değerleri daha verimli ve etkin kullanmaya çalışırız. Böylece yaşam ve kalitemizi ve mutluluğumuzu artırırız.

Koşullara Daha İyi Uyum Sağlayabilmek İçin: Bebeklikten ölüme kadar geçirdiğimiz her evrenin koşullarına uygun bilgi ve beceri düzeyine sahip olmak zorundayız. Büyüdükçe, okulun ve sokağın koşullarını, okul sonrası hayatımızı kazanmayı, evlenince bir arada yaşamayı, çocuk sahibi olunca da ana babalığı öğreniriz. İş ve sosyal yaşantımızda başarılı olmamız ancak bir takım bilgi ve beceriler edinmemizle mümkündür.

Günümüzde sürekli yaşanan değişim ortamı, uyum çabalarımıza yeni bir boyut getirmektedir. Bu yüzden öğrenmek değişime uyum veya onu yönlendirebilme kapasitemizi artırmalıdır.

Belirsizliği Yenmek ve Tahmin Yapabilmek İçin: Merak ve öğrenme arzusu insanı doğasında vardır. Doğal, teknolojik ve sosyal olayları anlamak ve açıklamak için uğraşırız. Belirsizliği yenmek sadece merak duygumuzu gidermekten ibaret değildir. Yakın ve uzak geleceğimizi tahmin edebilmek isteriz. Tutum ve davranışlarımızın yaratacağı sonuçları önceden bilmek zorundayız. Aksi takdirde yaşamımızı sürdüremeyiz. Bilgi ve gözlem ve deneyimlerimizi daha uzak zamana, mekana yansıtmaya çalışırız.

Rekabet Edebilmek İçin: Bilgimiz, başarımız, her türlü tutum ve davranışlarımız, belirli referanslar kullanılarak değerlendirilir. Okulda çalışma hayatında veya toplumun diğer kesimlerinde sürekli başkalarıyla veya daha önceki performanslarımızla kıyaslanırız. Her şeye rağmen, rekabet ahlaki veya pratik açıdan doğru bir şey değildir. Ancak bir çok olgunun mutlak bir düzeyi de yoktur. Diğerlerinden daha aşağı bir düzeyde kalmamak için yeni beceri, tutum ve davranışlar geliştiririz.

Başkalarına Karşı Sorumluluğumuzu Yerine Getirebilmek İçin: Yaşamımızı sürdürebilmemiz için sürekli başkalarına destek vermek ve onlardan destek almak zorundayız. Ailemize, çalıştığımız kuruma veya topluma karşı sorumluluğumuz, bizi yeni bilgi, beceri ve davranışlar edinmeye iter.

Potansiyelimizi Tümüyle Kullanabilmek İçin: Maddi ve manevi her türlü ihtiyacı karşılanmış bir kişi bile “yapabileceği her şeyi yaptığına” inanmadığı sürece çabalarını sürdürür. Bu, pratikte yaşamımız boyunca gelişme arzusu taşıyacağımız anlamına gelir. Her başarı çitayı yükseltir ve “ideal modelimiz” her zaman “ulaşılmazlığını” korur. Bu yüzden bütün potansiyelimizi kullanabildiğimizi, yapabileceğimiz her şeyi yaptığımızı asla kabul etmeyiz (Yıldırım, 2003, s.9-14. kısaltılmıştır).

Bu noktadan hareketle edebiyat, kültürel ve sosyal alandaki doyumsuzluk noktasında bizlere çözüm önerileri sunarak , öğrenme üzerindeki etkisini ürünleriyle ortaya koyar.

2.4. Öğretim ve Araç Kullanma

Ders araçları; öğrencilere kazandırılması programa bağlanmış bilgi, beceri ve anlayışların daha kolay ve canlı olarak öğretimi için sınıf içinde ve dışında kullanılan göz göze ve kulağa hitap eden canlı ve cansız eğitim araçlarına verilen addır (Alaylıoğlu, Oğuzkan, 1976, s. 67). Araç-gereçler genelde öğretimi desteklemek amacıyla kullanılırlar. İyi tasarlanmış ve yapılmış öğretim araç-gereçleri öğretim sürecini zenginleştirir, öğrenmeyi artırır. Araç-gereçlerin öğretme-öğrenme sürecindeki en önemli rollerinden biri fikirleri somutlaştırması, anlaması güç olgu ve olayları basitleştirmesidir. Araç-gereçler ilgi uyandırır. Araç-gereçler zamandan tasarruf sağlar.

Öğrenciler farklı öğrenme stil ve ihtiyaçlarına sahiptirler. Öğrencilerin bazıları dinleyerek, bazıları görerek, bazıları okuyarak, bazı öğrenciler bilgiler farklı araç-gereçlerle sunulduğunda öğrenebilirler. Araç-gereçler, öğrencilerin bireysel öğrenme durumlarına uygun öğretim kanallarını artırır.

2.5. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Araç Kullanmanın Sağlayacağı Yararlar

Sosyal bilgiler dersinde araç kullanmanın sağlayacağı yararları genel olarak şöyle ifade edebiliriz.

- “1) Konuları somutlaştırır ve çeşitli yönlerden canlandırıp açıklanmasını sağlar,
- 2) Öğrenmede öğrencilerin ilgisini uyandırır ve yeni ilgilerin doğmasına hizmet eder,
- 3) Öğretme ve öğrenmeyi kolaylaştırır ve verimi sağlar,
- 4) Öğrenmede öğrencileri çeşitli etkinliklere sevk eder,
- 5) Görme, işitme, dokunma vb. gibi çeşitli duyu organları yardımı ile öğrencilere türlü tecrübeler kazandırır., doğru ve tam öğrenmeyi sağlar,
- 6) Öğretimde ezberciliği önler, yaratıcı ve yapıcı düşünmeye imkan verir,
- 7) Öğretimde öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olarak türlü etkinliklerde bulunmalarını sağlar,
- 8) Ünitelerin hayatta olduğu gibi incelenmesini ve öğrenilmesini temin eder,
- 9) Çeşitli yazılı kaynaklar öğrencilerde okuma zevkini ve alışkanlığını geliştirir” (Tekişık, 1969, s. 51).

2.6. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Bir Araç Olarak Edebi Ürünleri Kullanma

Sınıf gözlemleri, öğretmenlerle görüşmeler, mesleki deneyim ve sağduyu sosyal bilgiler öğretiminde edebi eserlerden yararlanmanın nedenlerini beş başlık altında toplayabileceğimizi önermektedir. Literatürde sosyal bilgiler edebiyat ilişkisini inceleyen araştırmalar az olmasına karşın, alanla ilgili dikkatli bir literatür taraması bu gerekçeleri desteklemektedir.

Edebi kitap kullanma kavramı, öğretim kaynağı olarak hem sosyal bilgiler ders kitaplarına ek kullanımı hem de onların yerine kullanımı anlamına gelmektedir. Edebi kitap kullanımının sosyal bilgilerdeki kavramsal anlamayı geliştirmesinin gerekçelerini oluşturan beş neden aşağıda açıklanmıştır.

Sosyal bilgiler dersinde ders kitaplarının yanında edebi kitaplardan ve yazılı ürünlerden yararlanmak ve bu amaçla kitapçılarda kolayca bulabileceğimiz öykü, roman, şiir, biyografi, drama vb kitaplar öğrenmeyi zenginleştirmenin yanında öğrencilerin kavramsal anlamalarını da geliştirir. Kavramsal anlamada önemli olan bilgiyi ezberlemek değil, dönüştürebilmek ve kullanabilmektir(Doğanay, 2004).

Sosyal bilgiler dersinde ders kitaplarının yanında edebi kitaplardan niçin faydalanılması gerektiği aşağıda alt başlıklar ile açıklanmıştır. Bunlar;

2.6.1. Düzey Farklılığı

Tahminlere göre, sınıflarda çocukların okuma düzeyi bulunulan sınıflardan iki sınıf geri veya ileri olabilmektedir (Holmes ve Aumon 1985). Örneğin, sekizinci sınıf tarih dersinde bazı çocukların okuma düzeyi altıncı sınıfın düzeyinde olabileceği gibi, bazı öğrencilerin okuma düzeyi de onuncu sınıfın okuma düzeyine denk olabilmektedir. Sınıfa getirilen çeşitli düzeylerdeki edebi kitaplar, çocuklara kendi okuma düzeyine uygun daha rahat okuyabilecekleri materyal sunmaktadır.

Öğrencilerin kendi okuma düzeylerine uygun sosyal bilgiler materyalleri okumalarının önemli faydaları vardır. Öğretmen, sosyal bilgiler konularını çocukların düzeyine uygun edebi kitaplardan yararlanarak anlamalarını sağlayabilir.

Öğrenciler okuma düzeyleri ilerledikçe ve bağımsız birer edebi kitap okuyucusu olduklarında ders kitabından sesli okuma ya da öğretmenden dinleme yerine, kendi

kendilerine bilgiye ulaşabilir ve öğrenebilirler. Böylelikle sınıfta kavramların uygulanabilmesine ilişkin etkinliklere, projelere, rol oynama ve benzetişim gibi etkinliklere daha fazla zaman ayrılabilir (Memory ve Mc Gavon, 1985).

Öğrenciler kendilerini bu tür etkinliklere, zengin düşüncelerle dolu edebi eserleri okuduktan ve hazmettikten sonra ders kitabından okumaktan daha çok hazır hissedebilirler.

2.6.2. İlgi

Öğrenci ilgi duyduğu bir konuyu daha iyi öğrenir. Öğrenciler, çok iyi ders kitabı da olsa, eline alıp gece yatağında kıvrılarak okumadığı, günlük yaşantılarından anlaşılmaktadır. Ders kitapları genellikle yatakta okunabilecek, dinlenme ve eğlenme amaçlı bir okuma için yeterince çekici değildir. Eleştirmenler sosyal bilgiler ders kitaplarını, gerçekte çok sıkıcı, mesaj ya da anlamın anlaşılmasını güçleştiren, birbirinden kopuk bilgiler bütünü olarak eleştirmektedir (Şevvali, 1988).

Diğer edebi kitaplar ders kitaplarından genellikle daha ilgi çekici ve zevk vericidir. Bu edebi eserler, bir yazar ya da ekip tarafından bir öyküyü anlatmak için yazılmış, bir kişiyi ya da konuyu anlatan odaklanmış projelerdir.

Edebi kitap yazarları, yazı stili ve formatı seçmede ders kitapları yazarlarından daha özgürdür. Onlar eserlerinde rahatlıkla mizah kullanabilir, o olayları küçültebilir ya da sanat eserleri kullanabilir. Bunlar genellikle ders kitaplarında bulunmaz. Okuma sürecinde zevk ve edebi kitap birleşerek, çocuklara konulardan sadece bilgi edinmeyeceği, aynı zamanda zevkte alınabileceği mesajını verir (Chan, 1979).

2.6.3. İç Kapsamlılık

Ders kitapları kapsam olarak çok geniş konuları ele almakta ve bu konular birbiriyle ilişkili olamamaktadır. Araştırmacılar ders kitaplarını, çok fazla kavram içerdiği (Ilurd 1970) ve bu kavramları çok ayrıntılı açıklamadığı, sadece tanımlayarak listelediği için eleştirmektedirler (Won ve Caltee 19SB). Ayrıca ders kitaplarındaki içeriğin öğretim amaçlarıyla çok fazla ilişkilendirilmediği, öğrencilerin ön bilgileri bildiği varsayımıyla, olayları anlamak için gerekli ön bilgileri kapsamadığı eleştirileri de yapılmaktadır (Beck ve Mckeown, 1988). Sonuç olarak, ders kitapları yeni içeriğin anlaşılması sürecinde öğrenciye adını adım kılavuzluk yapamamaktadır. Öğrenciler ders kitaplarında okudukları bir kavram

hakkında düşünmeye zaman kalmadan, kitap bir başka kavrama geçmektedir (Caltee 19S7). Ders kitaplarının aksine Wons ve Calfce'nin (1988}, araştırmaları edebi kitapların öğrencilerin düşünceleri kavrayabilmeleri için kavramlar arası ilişkiyi daha iyi sağladığını göstermiştir.

Bu araştırmacılar ayrıca, öğrencilerin ticari kitapları okuduktan sonra kendi sorularına daha iyi yanıt verebileceklerini de bulmuşlardır.

2.6.4. Uygunluk

Öğrenilen bilginin günlük yaşamla uyumlu olup olmadığı öğretim açısından önemlidir. Öğrenci, öğrendiği bilginin günlük yaşamında ne işe yarayacağını bilmelidir. Okuma araştırmalarında elde edilen en iyi sonuçlardan biri, okunan metnin algılanmasında ön bilginin etkisidir (Alvermano, Smith ve Readance, 1985; Morr ve Gromley 1982). Öğrenciler günlük yaşam deneyimlerini ve öğrenilecek kavramla ilgili ön bilgilerini ilişkilendirdiklerinde yeni bilginin anlaşılması kolaylaşmaktadır. Edebi kitaplar bu süreçte öğrencilere, yaşamlarının içinden kavramlara gerçek örnekler sunarak yardımcı olabilmektedirler.

2.6.5. Vatandaşlık

Sosyal Bilgilerin edebiyatla birleştirilmesini gerektiren son neden, sosyal bilgilerin temel amacı olan vatandaşlık eğitimidir. Bilgili, aktif vatandaşlar olarak görev ve sorumluluklarını yerine getirebilmek için öğrenciler eleştirel olarak okuma ve düşünme becerisine gereksinim duyarlar. Bununla birlikte Eğitsel Gelişimin Ulusal Değerlendirmesi araştırmacıları (1984,1988), liseyi bitiren gençlerin çoğunluğunun etkili sosyal kararlar verebilmek için gerekli üst düzey düşünme ve okuma becerilerinden yoksun olduklarını göstermektedir.

Edebi kitaplar, eleştirel düşünme ve anlama yetersizliklerini gidermek, yaratıcı düşünmeyi geliştirmek için güçlü bir araçtır. Örneğin çocuklar Kolombus'un keşif gezileriyle ilgili farklı edebi kitapları okuduktan sonra, farklı görüşlerin tarihi olayı nasıl şekillendirdiğini daha iyi anlayabilir. Bir konu hakkında çocuklara ilgili edebi kitapları eleştirel olarak okumaları, bu bilgileri analiz etmeleri, onun sonuçlarını düşünmeleri ve bunlara bağlı olarak toplumsal kararlar vermeleri sağlanabilir.

İnsanların yaşamı ve ilişkileri ile ilgili edebi eserleri eleştirel olarak okuyarak sosyal bilgiler öğrenci ve öğretmenleri, düşünen, bilgili bir vatandaş olarak hak ve sorumluluklarını yerine getirmenin amaçlarını kazanabilirler. Etkili vatandaşlığı geliştirmek için kaliteli edebi kitaplardan daha iyi bir öğretim kaynağını düşünemiyoruz. Edebi çalışmalar insanların yaşam koşulları hakkında kavramsal bilgileri içerir ve beceri geliştirme deneyimleri için anlamlı bir içerik oluşturur. Edebi kitap, güçlükler karşısında ayakta durabilen ve zor kararları verebilen kahramanları konu edinir. Ders kitaplarından daha ayrıntılı ve daha yoğun olarak, yaratıcı bir öğretmen edebi kitapları, bilgiyi analiz etme, başkalarının görüş açılarını inceleme, görüşleri gerçeklerden ayırma ve problem çözme gibi vatandaşlık yeterliklerinin kazanımında bir kaynak olarak kullanılabilir.

Öğretmenlerin edebiyat temelli sosyal bilgiler etkinliklerini planlarken göz önüne almaları gereken dört önemli nokta vardır: Kaliteli bir edebi kitap seçme, içeriği öğrencilere sunma, öğrencilerin bu kitaplar aracılığıyla öğreneceği sosyal bilgiler konularını belirleme ve ticari kitap kullanımının kapsamını belirleme.

2.6.6. Kaliteli Kitapları Seçme

Ezberci bir eğitimin, öğrenci zihninde olgu ve olayları yeterince canlandıramadığından dolayı, sosyal bilgiler öğretmenleri sosyal bilgilerdeki öğrenmeyi zenginleştirmek için örnek edebi kitaplar kullanmalıdırlar. Edebi eserler, iyi araştırılmış, yargılardan arınmış, yanlış bilgi vermeyen eserler olmalıdır. Örnek kitaplar, sosyal bilgilerle ilgili kavramların canlı örneklerini sunar, önemli konuları içerir ve öğrencilerin yanıtlaması gereken etik sorular içerir. Bu kitaplar sosyal bilgiler içeriğinin uygulanması için gerçek ve anlamlı senaryolar sağlar.

2.6.7. İçeriğin Çocuklara Sunumu

Kaliteli bir kitabı seçtikten sonra, öğretmen onun içeriğini öğrenci gruplarıyla paylaşır. Bu içerik, seçilen kitapların çocuklara bireysel olarak okutturulmasıyla kolayca çözülebilir gibi görünmektedir. Sınıf mevcudu kadar sayıda kitabın alınması bile ekonomik açıdan bir sıkıntı yaratmaktadır.

Öğretmen 5 ya da 6 öğrenciden oluşan okuma ekipleri oluşturabilir ve bu gruplar kubaşık bir şekilde kitabı okuyabilirler, Otuz kitabı bulmak ve almak belki de zordur ama 5-6 kitap daha kolay edinilebilir. Üst, orta ve düşük okuma düzeyindeki çocukları aynı gruba

koyarak çocukların birbirleriyle yardımlaşmaları ve böylece okuma güçlüğü ikilemini yenmeleri sağlanabilir. Bir diğer seçenek olarak, öğrencilere bireysel okumaları için kitaplar dağıtılır ancak okuma güçlüğü olanlara okuma kılavuzu, öykü özeti, öğrencilerin doldurduğu okuma kasetleri ek materyal olarak dağıtılabilir.

2.7. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılabilecek Yazılı Edebiyat Ürünleri

Edebiyatı sevdiren, edebiyatın geçmişten bugüne olgunlaşmasını ve gelişmesini sağlayan sözlü ve yazılı edebi ürünler vardır. Sosyal bilgiler öğretiminde kullanılabilecek sözlü ve yazılı edebiyat ürünleri tablo 2.1’de verilmiştir.

Tablo 2.1. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılabilecek Edebiyat Türleri

Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılabilecek Edebiyat Türleri	
Düz Yazı	Şiir Türleri
Roman	Lirik
Masal	Pastoral
Deneme	Epik
Sohbet	Didaktik
Günlük	Dramatik
Biyografi	
Mektup	
Tiyatro-Trajedi(	
Halk Şiirleri (Türküler)	
Mitler, Mitoslar (Efsaneler, Söylenceler)	
Yaşam Öyküleri	
Atasözleri	
Bilmeceler	
Öyküler	
Seyahatnameler	
Destanlar-Halk Hikayeleri	
Fabl	

Otluoğlu ve Öztürk (2002) tarafından verilen tablolarından faydalanılarak düzenlenmiştir.

Tablo 2.1’de verilen sosyal bilgiler öğretiminde kullanılabilecek edebiyat ürünlerinin açıklamaları numaralar halinde aşağıda açıklanmıştır.

1. Romanlar: Olmuş ya da olması mümkün olan olayları anlatan uzun yazılardır. Bu uzun yazılarda yaşam ve doğanın değişik yanları ayrıntılı bir biçimde ele alınır ve kişiler, olaylar ve yer üzerinde durulur ve tasvirlerle yer verilir. Sosyal olayları, olguları ve durumları;

insanların serüvenlerini, yaşantılarını, iç dünyalarını, duygu ve tutkularını, düz yazı yoluyla etraflıca ortaya koyan anlatı türüdür (Dictionnaire Larousse). Bir çok roman türünden sosyal bilgiler öğretiminde kullanılabilecek tarihi romanlardır. “Konularını geçmişten, tarihsel olay ve kişilerden alan roman türüne” (Özdemir, 1983, s. 235) tarihsel roman denir (Bozkurt, 1995).

2. Masallar: Masallarda imkansızlıklar yoktur. Düşünülen ve düşünülmeyen her şey olabilir. Hemen bütün masallarda ortak özellik ;meziyetlerin; güzelde, iyide, güçlüde; kusurların ise çirkinde, kötüde, ve zayıfta toplanmış olmasıdır. Masallar çocukların en çok ilgisini çeken eserlerden biridir. Bir hayli abartılmış kahraman ve olaylara yer veren öykülere masal denir. Masallar;

- a) Hayvan masalları,
- b) Olağanüstü ve gerçekçi masallar,
- c) Güldürücü öyküler, nükteli fıkralar ve yalanlamalar,

Zincirleme masallar olarak ayrılmaktadır.

Masallar, dinleyicilere ibret dersi vermek ve kötülere karşı uyararak, kötülükle nasıl mücadele edileceğini öğretmek adına söylenmiş, insanlar arasında nesilden nesile geçmiş sözlü anlatım geleneğinin bir ürünüdür. Masallar, toplumsal normların öğretilmesinde önemli yer tutarken insanları eğlendirir (Bozkurt, 1995).

3. Fıkralar (Latifeler, Nükteler): Anlatılmak istenen düşüncüyü, olayı örneklendirerek, karşı taraftaki kişiyi ya da inanmamasındaki yanılığa tanık , yer göstermek gibi vesilelerle anlatan kısa hikayelere fıkra denir. Fıkranın bitişi anlatılmak istenilen düşüncenin can alıcı noktasıdır. Fıkralar dönemlerin toplumsal, siyasal yapısının eleştirilmesi, yerilmesi amacıyla da söylenmiş olabilmekte ve bu özelliğiyle de döneminin toplumsal ve siyasal yapısıyla ilgili önemli bilgileri içermektedir (Bozkurt, 1995).

4. Mitler, Mitoslar (Efsaneler, Söylenceler): Belli bir yer, kişi veya olayla ilgili olarak nesilden nesile aktarılan, öykü ya da öyküler bütünüdür. Bir doğa olayının, bir varlığın meydana gelişinin, doğa elemanlarından birinde olan bir değişikliğin, doğaüstü özellikler gösteren kişilerin hayatlarının halk hafızasında ve hayâlinde yaşayan biçimiyle belli bir yere ya da bir olaya bağlanarak olağanüstü olaylarla süslenip anlatıldığı hikâyelerdir. (Tuncer ve Yardımcı, 2000)

5. Atasözü: Anlatılan bir olayı kısa ve özlü olarak açıklayan, düşünceye belirginlik ve anlama güç katan sözlerle atasözleri denir. Söyleyeni belli değildir. Düşünceyi daha belirgin bir duruma getirme, anlatıma etki ve güç katma amacıyla; yaygın düşünce, kanı, inanış, görüş ve gözlemleri dile getiren, özlü, çarpıcı, kalıplaşmış, bir yargı içeren deyişlere atasözü-alkış-kargış denilir.

Toplumsal, kişisel tepkilerin, isteklerin sözel olarak ortaya konduğu iyi dilekler alkış, kötü dilekler ise kargışdır (Boratav, 1997).

Atasözleri toplumun davranış kurallarını, ahlak yapısını, değerlerini insanlara anlatmak, ders vermek, nasıl hareket edeceklerini göstermek amacı taşıyan kalıplardan oluşur. Atasözleri, yargıyı, gözlemi anlatır, öğüt verir.

6. Bilmece: Karışık hale getirilmiş ya da çift anlamlı olarak sorulmuş, dikkatli ve çoğu zaman zekice bir yanıt gerektiren soru; tahmin oyununa bilmece denir. Bilmeceler bölgesel farklılıklar gösterebilir. Bilmeceler çağına uygun olarak değişik şekillerde gelişerek devam eder. Bir şeyin adını anmadan özelliklerini üstü kapalı söyleyerek o şeyin ne olduğunu bulmayı karşısındakine bırakan, eğlenceli, sözlü halk edebiyatı türüdür.

Bilmeceler bilindiği gibi genellikle şaşırtıcı ve eğlendirici sorulardan oluşur. Herhangi bir şeyin bazı nitelikleri örtük bir biçimde anlatılır ve dinleyenden ya da okuyandan bunun yanıtı beklenir. Son yıllarda özellikle ilköğretim çocukları için bir öğretim aracı olarak da yararlanılan bilmeceler öğretirken eğlendirir, eğlendirirken öğretir. Bilmeceler çeşitlidir. Şiir gibi olabildiği gibi düz metin olarak da kullanılabilir. Bilmeceler, öğrencinin beyin fırtınası yapmasını sağlar ve çözüm noktasında farklı seçenekler sunar. (Bozkurt, 1995).

7. Seyahatnameler: Yazarların gezip gördükleri yerlerden edindikleri izlenimleri, bilgileri anlattıkları yapıtlara seyahatname denir.

Kişiler içinde yetiştikleri, yaşadıkları toplumların özgün yönlerinin çok kez ayırtına varamazlar çünkü onlar için son derece olağan şeylerdir yaşadıkları. Kişiler yaşadıkları yerleri değerlendirirken objektif olamazlar. Kendi kültür veya sahip oldukları değer yargıları ile değerlendirirler. Bulunduğu yeri ya çok aşırı över veya çok aşırı eleştirir. Bir topluma, bir yere yeni giren, dışarıdan gözlemleyen veya

değerlendiren, o yerin insanlarına göre daha çok objektif değerlendiren. Bir çok yerleri gezip gören farklı toplum ve yerler arasında kıyaslama yapabilir.

Seyahat yazıları, aslında öğrencileri bulundukları sıradan alırlar, düşünce bazında farklı toplum ve yerlere götürürler. Bu yüzden seyahat yazıları Sosyal Bilgiler öğretiminde önemli bir eğitim aracı olarak kullanılabilir. Ancak doğruluğu çeşitli kaynaklar tarafından doğrulanmalıdır.

8. Destanlar: Kahramanlarının olağanüstü eylemlerini coşkulu, törensel bir üslupla anlatan ve genellikle birkaç bölümden oluşan manzum yapıtlardır. Bilinen en eski edebiyat türlerinden biridir. Yunanca "espos" sözcüğünden gelmektedir. Mitoloji, efsane, folklor ve tarihi öğeler içerir. Destanlar ve destansı öyküler ilkçağlardan beri dünyanın her yerinde gelenekleri sonraki kuşaklara aktarmak için kollektif olarak yaratılmış edebi biçimlerdir (Tuncer ve Yardımcı).

Destanlar; kahramanların olağanüstü eylemlerini coşkulu, törensel bir üslupla anlatan ve genellikle birkaç bölümden oluşan uzun manzum yapıtlardır.

Destanlar kuşaktan kuşağa aktarılırken çağın gereksinimlerine göre boyutları genişleyebilir, anlatımı zenginleşebilir. Kuşaktan kuşağa anlatılması esnasında yeni değer yargıları girebilir. Ancak bu değişmelerin içinde daha sonraki dönemin değerlerini izlemek olanaklıdır (Çağlayan, 1981).

9. Keşifler: Keşifler, bilginin birikmesi sonucu insanların hayatını büyük ölçüde kolaylaştıran buluşların ortaya çıkmasını sağlayan hareketlerdir. Keşiflerin derinlemesine araştırılması, insanların o günkü durumlarının bir yansıması olarak ortaya çıkar. İnsanları buluş yapmaya iten sebepler nelerdir ve bu sebepler insanları psikolojik olarak hangi boyutta etkilemektedir? Çağının kültürel ve siyasal yaşantıları bu gelişmelere nasıl bir tepki göstermiş? Buluşlar insanların yaşantılarını ve kültürlerini nasıl etkilemiş? Bir dönüşüm yaratabilmiş mi? Keşiflerin insanlar üzerindeki etkileri olumlu mu, olumsuz mu? Göç hareketleri yaşanmış mı? İnsanların yaşantılarını öğrenebilmek ve kavrayabilmek bakımından keşif yazıları önemlidir.

10. Öyküler: Gerçek ya da tasarlanmış bir olayı yazınsal bir üslupla aktaran, kısa düz yazılı anlatılara öykü denir. Öyküler; konu, biçim, olay, kişi, zaman, yer gibi, öğelerden oluşur (Bozkurt, 1995).

İnsanların başından geçmiş ya da geçebilecek olayları anlatan bir edebiyat türüdür. Genel olarak olayların ve şahısların anlatılmasını amaçlar. Çocuklara hikaye yazmak kadar hikaye anlatmak da özel bir çaba gerektirir. Çocuklar hikayelere de çok ilgi duyarlar.

11. Denemeler: Bir konu hakkında genellikle yazarın kişisel deneyimini ve bakış açısını ortaya koyan yazınsal türe deneme denir. Denemeler; bölge, olay ve kişiler hakkında yazarın düşüncelerini anlatır.

12. Yaşam Öyküleri: Bir kişinin yaşam öykülerini konu alan türe yaşam öyküsü denir. Yaşam öyküleri, kişisel anılara, araştırmalara dayandığı ve sözlü metinlerin düzenlenmesine ve yorumlanmasına dayanır. Bu yüzden yaşam öyküleri tarihin bir dalı olarak da görülebilir. Yaşam öyküleri bu yüzden Sosyal Bilgiler öğretimi için önem arz etmektedir.

Orhun ve Yenisey Yazıtları 6. ve 7. yüzyıldan kalma olup dönemin önemli olay ve kişilerini bizlere anlatmakta, o günün şartlarına ışık tutmaktadır. O devrin kişilerinin yapmış olduğu işlerin önemini bu yazıtlar anlatmaktadır. Bazı hükümdarların savaşlarını, kahramanlıklarını, döneminin belli başlı siyasal, kültürel ve toplumsal olaylarını yine yaşamöyküleri öğretmektedir.

13. Şiirler: Sözün ölçülü ve ahenkli söylenmiş şekline nazım ve güzel söylenmiş olanına şiir denir. Şiir en güzel sözlerden oluşur. Şiirin kendine has özelliği ise konuyu öğretici olmasıdır. Dilin anlam, ses, ve ritim öğelerini belli bir düzen içerisinde kullanarak, bir olayı ya da bir duygusal ve düşünsel deneyimi yoğunlaşmış, sıradanlıktan uzaklaşmış bir biçimde anlatma sanatıdır.

“ Yazın tarihçilerine, eleştirmenlere ve kimi kuramcılara göre tüm yazınsal yaratılar şiirden doğmuştur” (Özdemir, 1983, s.36). Şiirler duyguların ve bilgilerin öğretiminde ve ifade edilmesinde insanları çok etkiler. Şiir türleri şunlardır:

Epik şiir (Kahramanlık şiirleri): Konusunu olağanüstü kahramanlıklar, bir ulusun yaşamını etkileyen tarihsel, toplumsal, siyasal olayların oluşturduğu öyküleme şiirlere epik şiir denir.

Lirik şiir: Duygu ve düşüncelerin düş gücüyle zenginleştirilip coşkulu bir dille anlatıldığı şiirdir. En çok bu türde şiirler yazılmaktadır. Günümüz şairlerinin çok büyük bir bölümü bu türde yazmaktadırlar.

Dramatik şiir: İnsan yaşamının değişik boyutlarını, tutku, özlem, istek, kaygı ve korkularını gerçeğe uygun bir biçimde eyleme dönüştürerek veren şiir türüdür.

Didaktik şiir: Öğretmek amacıyla yazılan, bilim, sanat, felsefe, din, ahlak gibi değişik alanlarda yazılan şiirlerdir.

Pastoral şiir: Kır ve çoban yaşamını anlatan, doğa güzelliklerini dile getiren şiir türüdür. Her türlü süsten, yapmacık gösteriş ya da söz oyunlarından uzak şiirdir. Buna çoban şiiri de denir

Satirik şiir: Batı edebiyatında satır, divan edebiyatında hiciv, Halk edebiyatında taşlama, günümüz Türkçesinde de yergi denilen türde yazılan şiirdir (Serdar, 1999, s.365-370).

Satirik şiirler yaşanan dönemin olumsuz yönlerini alaycı veya uyarıcı şekilde ve ders vermek amacıyla yazılır.

14. Halk Şiirleri: Sözlü anlatım geleneğimizde bir ezgiyle birlikte söylenen halk şiirlerinin her türü için kullanılan genel ada türkü denir. Bölgelere konulara değin özel hallerde ya da ezginin ve sözlerinin çeşitlenmesine göre, türkü, kelimesi yerine şarkı, deyiş, deme, hava, ninni, ağıt adları da kullanılır. Türkü kavramı dışında halk şiiri içinde mani ve tekerlemeler de bulunmaktadır (Boratav, 1997).

15. Tekerleme/Sayısmaca/Yanıltmaç: Ses ve sözcük benzerliğinden yararlanılarak oluşturulan yarı anlamlı, yarı anlamsız hoş söyleyişli cümleciklere ya da sözlere denir. Tekerlemelerde bulunan karmaşık düşünceler , beklenmedik hayal oyunları, basit ve ilkel söyleyiş biçimleri, mantık dışı oluşan uyaklı ses oyunları nedeniyle daha çok ilgi çeker.

16. Fabl: İnsanlara bir ders vermek amacıyla anlatılan, kahramanları genellikle hayvanlardan oluşan hikayelerdir. Fabl, insanların kusurlarını görmeleri, düzeltmeleri, ve ders almaları bakımından önemlidir.

Hayvanların insan gibi konuşturulması çocukların ilgisini çeker ve verilmek istenilen mesajı daha iyi anlar.

17. Türkü ve Çocuk Şarkıları: Türküler, halkın ve yaygınlık kazandığı yörenin sosyal yaşantılarını, kültürlerini, acılı ve sevinçli günlerini, özlemlerini, toplumsal olayları dile getirip duygularını canlandırır.

Konularına Göre Türküler

- 1.Lirik Türküler(aşk,sevda,gurbet,ağıt)
- 2.Satirik Türküler(mizahi,güldürücü,taşlamalar)
- 3.Olay Türküler(tarih,eşkıya,hapishane)
- 4.Tören ve Mevsim Türküler(düğün ve kına)
- 5.İş ve Meslek Türküler(Esnaf)
- 6.Pastoral Türküler
- 7.Didaktik Türküler

2.8. Yazılı Edebiyat Ürünlerini Ders Aracı Kullanma Teknikleri

Yazılı edebiyat ürünlerinin ders aracı olarak kullanılmasındaki amaç sosyal bilgiler öğretimindeki tarih, yer, olay gibi faktörlerin öğrenci zihninde canlandırılması, öğrencinin empati yapması, öğrenciyi olayın içine sürükleyerek yaparak-yaşayarak öğrenir gibi duyguların verilmesidir. Yazılı edebiyat ürünlerinin ders aracı olarak kullanılabilecek tekniklerden bazıları; küme kitap araştırması, metin araştırması, gazete-olay araştırması, okuma ve tartışma ile sözcük hazinesini geliştirme, günlük gazete bilgi ve makalelerin kullanılmasıdır.

Küme kitap araştırması: İşlenecek konu ve konularla ilgili olarak hikaye, masal, roman gibi kitapların kümeler tarafından ortaklaşa tespit ve temin edilmesi, bulunan kitapların gruplar tarafından okunarak özetlerinin sınıfa sunulması türünde bir çalışmadır. Sınıf sayısına göre kitap almak ekonomik açıdan zor olabilir. Fakat küme üyelerinin bir kitabı paylaşması zor olmaz.

Metin araştırması; Konu ile ilgili çeşitli metinler, Türkçe ders kitabı, dergi gibi çeşitli kitaplardan araştırılarak bulunup sınıfa sunulması şeklinde bir çalışmadır.

Okuma ve Tartışma: Çalışılacak konuların ya da konu bölümlerinin küçük öğrenci grupları arasında bölüştürülerek okuma, araştırma yapımları ve sonrasında fikir alış veriş ve tartışma yapımları yoluyla yapılabilecek bir çalışma biçimidir (Stokes, 1997). Bu çalışma biçimiyle öğrenciler beyin fırtınası yaptırılabilir. Olaylar arasında çok yönlü olarak bir değerlendirme söz konusu olabilir. Tartışmada, grup üyeleri arasında ortak bir fikrin çıkması beklenemez ancak grup üyeleri, bir fikir etrafında asgari bir işbirliği yaptırılabilir.

Sözcük Hazinesini Geliştirme: Öğrenilen konu ile ilgili olarak sözcük, kavram ve terimlerin anlamlarının öğrenilmesi amacıyla öğrencinin çeşitli kaynakları tarayarak araştırması, öğrendiği kelimeleri arkadaşlarıyla paylaşmasıdır.

Gazete ve Makalelerin Kullanılması: Gazete, öğretmenlerin, olayların akış sırasını öğretmek için kullanıldığı ve tarihleri hatırlatma, coğrafik yer, olay ve kişiler hakkında bilgi sahibi olama babında bir araçtır. İnsanların acıları, sevinçleri, olaylar karşısında ne hissettikleri gazeteler aracılığı ile öğrencilere aktarılabilir. Öğrencilerin olay ve kişiler hakkındaki görüşleri alınabilir.

Gazeteler, sosyal bilgiler öğretiminde kavramların anlaşılmasına sağlayan, yer ve olayı tanımlayan ek ders kitabı olarak öğretime katkı sağlar (DeRoche, 1991, s.131). Gazete okuma öğrencilerin, okuduklarını yorumlamasına ve geliştirmesine, problemlere farklı çözüm getirmesine yardım eder. Öğrencilerin okuması için önemli bir motivasyondur. Bilmedikleri bir olayın arkasında yatan nedenleri merak ederek, toplumda yaşanmış olayların sebeplerini ve çözüm yollarının neler olabileceği hakkında görüşler sunmasını sağlar. Gazete yazarları çözüm noktasında öğrencilere farklı seçenekler sunar.

Gazete öğrencinin yüreğinden dünyaya açılan bir penceredir. Bu pencereden bakarak olayları daha net görür. Öğretmen gazete ile sosyal bilgiler öğretiminde şu öğretim stratejileri kullanılabilir.

1. Düşünme-Eşleştirme-Katılım

Öğretmen bir düşüncüyü bir makalesinde bir konu ile ilgili olarak problem veya özel bir soru ile öğrencilere tanıtır.

Senin.....hakkındaki görüşün nedir? Niçin?

Sonuç olarak sen hangi taraftasın? Olduğun tarafı savunabilir misin? Lehinde veya aleyhinde tartışabilir misin?

Çocuğun mutlu olabilmesi için sonuç nasıl bitmeliydi?

.....hakkında neler sürpriz olurdu?

2. Soru Ağı

Bir çok öğrenci gazete makalelerinde bazı düşüncelerin anlaşılmasına yardım eden sorularla bilgi sahibi olmaları ve bu bilgileri karşılaştırmaları sağlanır.

3. Yer ve Zaman

Olayın olduğu yer ve zamanı hakkında bilgi verilir. Günümüz yer ve zamanı ile ilgili bağlantı kurulur. Yaşadığı yer ve uzak çevre arasında benzerlik ve farklılıkları ortaya konur.

2.9. Edebiyat Temelli Öğretim Yönteminin Uygulanması

Edebiyat temelli öğretim yönteminde konular belirlendikten sonra, konu ile ilgili olarak edebi eser taraması yapılır. Edebi ürünler ile ilgili öğrencilere bilgiler verilir. Bu ürünler gerek öğretmen gerekse öğrenciler tarafından bulunur.

1. Sınıfta, iyi şiir okuyan öğrenciler belirlenir. Konularla ilgili şiirler için araştırma yapılır. Konularla ilgili bulunan şiirler, öğretmen veya iyi şiir okuyan öğrenciler tarafından sınıfta okunur. Bu şiirleri okuma esnasında müzik kullanılabilir ki bunun öğrencinin duygusallığı üzerinde etkisi olabilir. Şiirlerin sınıfa etkili sunumu önemlidir. Konu ile ilgili olarak öğrenciler şiir yazmaya teşvik edilir.

2. Hikaye, masal gibi metinler evde veya sınıfta okutulabilir. Öğrencilerden konu ile ilgili olarak hikaye veya masal yazmaları istenebilir. Öğretmen hikayenin giriş bölümünü yazıp diğer bölümlerini öğrencilerin tamamlamalarını isteyebilir. Yazılan hikayelerin iyi olanları, sınıfta öğretmen veya öğrenci tarafından okunur.

3. Konu ile ilgili olarak edebi kitaplar ya öğretmen ya da öğrenciler tarafından tespit edilerek evde önceden okumaları sağlanır ve okudukları kitap ile ilgili özet çıkarmaları, ana fikrini bulmaları istenir. Yapılan çalışmalar sınıfta tartışmaya açılır.

4. Bulundukları yerin dışına giden öğrencilerden veya öğrenci velilerinden, gittikleri yerle ilgili olarak, o yöreyi tanıtıcı yazı yazmaları istenerek yazının sınıfa sunumu yapılır.

5. Öğrenciler arasından bir tiyatro ekibi kurularak, konuyu kavratacak ve düşündürecek, sosyal ve ekonomik alanda bilgi verecek ve bilinçlendirecek tiyatro gösterileri yapılır.

6. Günlük gazete, dergi gibi haber kaynakları konu ile ilgili olarak sınıf içerisinde kullanılabilir. Bu haber kaynakları, öğrencilerin davranışlarını etkileyecek olumsuz şekilde olmamalıdır.

7. Edebi ürünlerin sınıfa sunumu yapıldıktan sonra, konu ile mutlaka ilişkilendirilmesi gerekir. Beyin fırtınası yolu ile konu ile bağ kurulur. Farklı sorularla konular arasında gezinti yapılabilir. Öğrendiği bilginin ne işe yarayacağı ve nasıl kullanacağı açıklanır.

2.10. İlgili Araştırmalar

Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi ile ilgili olarak gerek yurt içinde gerekse yurt dışında yapılan araştırmalar ve çalışmalar ele alınmıştır.

2.10.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Otluoğlu (2001) “İlköğretim Okulu 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yazılı Edebiyat Ürünlerinin Ders Aracı Olarak Kullanmanın Duyuşsal Davranış Özelliklerini Kazanmaya Etkisi” adlı edebiyat ürünlerinin etkisini araştırmak amacıyla yapmış olduğu araştırmasında yazılı edebiyat ürünlerinin duyuşsal davranış özellikleri kazanmayı anlamlı derecede artırdığı belirtilmiştir.

Aynı araştırmada bilişsel olarak yeterlilik kazanmanın cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma olmadığı belirtilmiştir. Bilişsel olarak belli bir yeterlilik kazanma ile duyuşsal davranışlara erişim düzeyi anlamlı ilişki olmadığı açıklanmıştır.

Bu araştırmada öğrencilerin dersin işlenişine ilişkin görüşlerini belirten ilgili sorulara da “Daha çok hoşlandım” diyenlerin oranı % 94.3, “Diğer işleyişlerimiz kadar hoşlandım” diyenlerin oranı % 2.9, “Daha az hoşlandım” diyenlerin oranı % 2.9, işlenenlerin farkına varma maddesi ile ilgili olarak “Farkına vardığım / anladığım daha çoktu” diyenlerin oranı % 97.1, “Diğer işleyişlerimiz kadardı” diyenlerin oranı % 2.9, dersin işleniş ile ilgili olarak “Daha çok ilgimi çekti” diyenlerin oranı % 94.3, “Değişen bir şey olmadı” diyenlerin oranı % 5.7, derse katılma isteği maddesinde, “Daha çok istek duydum” diyenlerin oranı % 94.3, “Diğer işleyişlerimiz kadar istekliydim” diyenlerin oranı % 5.7, derste kendini rahat hissetme maddesi ile ilgili olarak, “ Bu derste kendimi daha rahat hissettim” diyenlerin oranı % 80.0, “Diğer

işleyişlerimiz kadar rahat hissettim” diyenlerin oranı % 20.0, derste işlenilenleri anlatabilme maddesinde, “Daha kolay anlatabilirim” diyenlerin oranı % 74.3, “Diğer işleyişlerimiz kadar anlatabilirim” diyenlerin oranı % 25.7, derste öğrenilenleri hatırlamayla ilgili olarak, “Daha kolay hatırlıyorum” diyenlerin oranı % 88.6, “Diğer işleyişlerimiz kadar hatırlıyorum” diyenlerin oranı % 8.6, “Diğer işleyişlerimize göre hatırlamakta zorlanıyorum” diyenlerin oranı %2.9, derste öğrendiklerini zihinde canlandırabilmeyle ilgili olarak, “Rahatlıkla canlandırabiliyorum” diyenlerin oranı % 82.9, “Fark etmiyor” diyenlerin oranı % 5.7, “Canlandırmakta zorlanıyorum” diyenlerin oranı % 11.4, daha önce öğrenilenle bağ kurma da, “Daha rahat bağlantı kurabiliyorum” diyenlerin oranı % 77.1, “Diğer işleyişlerimiz kadar bağlantı kurabiliyorum” diyenlerin oranı % 17.1, “Bağlantı kurmakta zorlandım” diyenlerin oranı % 5.7, öğrenilenlere örnek bulabilme maddesi ile ilgili olarak, “Daha rahat örnek bulabilirim” diyenlerin oranı % 85.7, “Örnek bulmamda değişen bir şey olmadı” % 11.4, “Daha zor örnek bulabilirim” diyenlerin oranı % 2.9 olarak yanıt vermişlerdir.

(Öztürk, 2002), “Tarih öğretiminde tarihi romanların kullanılması” adlı araştırmasında edebi aracın, öğrencinin algılama ve anlatma durumuna etkisini belirlemek amacıyla yaptığı bu çalışmada öğrencilerin tarihsel olaylarla daha iyi bağ kurduğunu, empati yaptığını, düşünme becerisinin geliştiğini, verilen sorulara daha kolay cevap verebildiğini ve derse ilgisinin arttığını belirtmiştir.

San (1991 “Eğitimde yaratıcı drama” adlı makalesinde “okuldaki öğrenmenin büyük bir çoğunluğu eklenen, birbiri üzerine yığılan (additive) bir öğrenme biçimini almıştır. Sürekli olarak birey için yeni olan bilgiler öğretilir ve bireyler tarafından depo edilir. Oysa, günümüzde bilgilerin disiplinlerarası bağlamları içinde bütüncül konstellasyonlar halinde algılanabilmesi gereklidir” diyerek öğrenilen bilginin bütün alanlarda disiplinlerarası yaklaşıma dikkat çekmeye çalışmıştır.

Özoğlu (1987), Sosyal bilimler derslerinin içeriği ile Sosyal Bilimler öğretiminin amaçları arasında çok yakın bir ilişki olduğunu belirterek , Sosyal Bilimlerde, içerik belirlemede, kavrama dayalı disiplinlerarası program tasarımının önemi üzerinde durmuştur.

Paykoç (1987), Sosyal bilimlerin ayrı ayrı disiplinlerden oluşan bir alan değil, kendine özgü özellikleri ve bütünlüğü olan bir alan olduğunu belirtmiştir. Sosyal

bilimlerin disiplinlerarası olma özelliğinin gittikçe önem kazandığını belirterek, karmaşık sosyal problemlerle karşı karşıya bulunan insanın, disiplinlerarası bir yaklaşım içinde, çeşitli bilim dallarından yararlanarak, problemlere çok yönlü, yaratıcı ve esnek çözüm yolları bulması ve bunu yaparken de içinde bulunduğu toplumun değer sistemini dikkate alması gerektiği üzerinde durmuştur (246-348).

Tezci (2003), “Web Tabanlı Eğitimin Demokrasi Bilincinin Gelişimine Etkisi” makalesinde demokrasi ve demokratik değerlerin öğrencilere benimsetilmesinin günümüz dünyasında insanların barış içinde bir arada yaşamaları açısından önemli olduğunu belirtmiştir. Araştırmacı, ilköğretim programlarında demokrasi kavramına, sınırlı da olsa, yer verildiğine; ancak eğitim etkinliklerinde geleneksel yaklaşımlarla dar bir alanda uygulama yaptığına dikkat çekmiştir.

Söz konusu araştırmada, ilköğretim beşinci sınıfta iki farklı okuldaki öğrencilerin demokratik anlayışlarının web tabanlı öğretimle hangi düzeyde geliştiğini belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaçla, Murat ve Elazığ İlköğretim Okulu beşinci sınıfta okuyan toplam 56 öğrenci (34 öğrenci kontrol grubu, 22 öğrenci deney grubu) örnekleme alınmıştır. Deney grubunda dersler web tabanlı öğretimle, kontrol grubunda ise geleneksel öğretmen merkezli anlatım yöntemi ile ders işlenmiştir. Araştırmada nicel veriler performans değerlendirme yönergesi (rubrik) ile değerlendirilmiş ve nitel veriler için içerik çözümlemesi yapılmıştır. Araştırma sonucunda deney grubu, nitel veriler açısından kontrol grubuna göre anlamlı farklılık ($p<.05$) gösterirken nicel verilerin analizinde deney grubu öğrencilerinin kontrol grubuna göre önemli ölçüde farklılaşma gösterdiği görülmüştür.

Güven (2005), “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Meslekî Gelişim ve Yeterlikleri” adlı makalesinde öğretmenler ve öğretmen adaylarının, öğrencilerin sosyal bilgiler alanına olan ilgilerini sürekli canlı tutacak yöntem ve etkinlikleri gerçekleştirebilecek düzeyde olmaları gerektiğini, sosyal bilgilerle ilgili ilginç konuları sınıfa getirip, öğrencilerin tümünü sürece katabilmelerinin uygun bir öğretim yöntemi olduğunu belirtmiştir. Bu makalede öğretmenler ve öğretmen adaylarının, öğrencilerin sosyal bilgiler alanını kavramaları için, öğrencilerde bu alanla ilgili olarak var olan anlayış ve düşüncelerin üzerine, yeni bilgileri nasıl etkili bir şekilde koyabileceklerine ilişkin somut yöntemsel ipuçlarını öğrenmeleri gerektiğini; bunun, öğrencilerin öğrenmesini daha ileriye götürmek demek olduğunu, öğretmenin yalnızca formal değerlendirme

yöntemleriyle değil informal değerlendirme yöntemleriyle de öğrencilerin düzeyini belirleyebilmeleri gerektiğini belirtmiştir.

Yaşar (2004) “İlköğretim Sosyal Bilgiler Derslerinde Görsel Materyal Kullanımı İle Coğrafya Konularının Eğitim ve Öğretimi” adlı çalışmasında ilköğretim sosyal bilgiler derslerinde görsel materyal kullanımı ile coğrafya konularının eğitim ve öğretimi üzerinde durmaktadır. Makalede öncelikle görsel materyaller sıralanmakta ve bunların coğrafya konularının öğretiminde kullanımı örneklerle ortaya konulmaktadır. Buna ilaveten bir görsel materyal grubunun (fotoğrafların) sorularla çözümlenmesi üzerine örnek bir çalışma yaparak bunların öğretme-öğrenme sürecine katkısı üzerinde saptamalarda bulunmaktadır. Böylece öğretme-öğrenme sürecinde görsel materyal kullanımının öğrenmeyi somutlaştırarak kalıcı hale getirdiği; ancak görsel materyaller yalnızca bir görüntü olarak kullanıldığında kalıcı öğrenme sağlamadığı anlaşılmaktadır.

Şengün ve Turan (2004), “Coğrafya Eğitiminde Bilgisayar Destekli Ders Sunumunun Öğrenmedeki Rolünün Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” adlı araştırmasında; eğitim ve öğretimde konuları daha iyi anlama ve kavramada konuların önemli ve temel noktalarının belirtilmesinde, ayrıca öğrencilerin ilgi ve dikkatini çekme ve öğrenme arzu ve isteklerini teşvik etmede, öğretim materyallerinden faydalanılması gerektiğini belirtmektedir. Araştırma, Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ve Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü lisans öğrencilerinden toplam 140 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Verileri elde etmeden önce "Volkanizma ve Depremler" konusu bilgisayar destekli ders sunumu şeklinde işlenmiştir. Ders sunumunda, bilgisayar, datashow, Microsoft PowerPoint, Windows Media Player, ACDSee Programları, resimler, şekiller, ses ve çeşitli animasyonlar kullanılmıştır. Ders sonunda Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ve Coğrafya Bölümü lisans öğrencilerine anket uygulanarak veriler elde edilmiştir. Bu sonuçlara göre coğrafya öğretiminde bilgisayar destekli ders sunumunun öğrenmeye etkisi, dersin daha çekici, anlaşılır ve kalıcı olma hali öğrenciler tarafından daha fazla olumlu olarak görülmüştür. Bilgisayar destekli ders sunusu hazırlama konusunda öğrenciler, bölüm öğretim elemanlarını ve kendilerini orta düzeyde yeterli görmektedirler. Ayrıca bilgisayar destekli ders sunumu, coğrafya konuları içerisinde fiziki coğrafya alanına daha çok uygun olarak görülmüştür.

Candan (1990), ilköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler ve fen bilgisi derslerinin amaçlarının gerçekleşmesi düzeyi üzerine yaptığı çalışmada, bu derslerin programda

belirlenen amaçlarına yeterli düzeyde ulaşamadığı sonucunu saptayarak bu amaçların çağın özellikleri ve bu yaş grubu çocukların gelişim düzeyleri göz önüne alınarak yeniden düzenlenmesi gerektiğine dikkat çekmiştir.

Mutluay (1977), Edebiyatın, duygu ve düşüncelerin, insan ve toplum yaşantısının, söz ve yazıyla, en etkili biçimlerde anlatımını amaç edinen bir sanat türü olduğunu, edebiyat eserinin çevreyi tanıttığını, insanın kendisiyle ve çevresiyle olan çatışmalarını veya barışını yansıttığını, bu yolla insanın yaşantısını zenginleştirdiğini ve güzelliğin farkına varılmasını sağladığını belirtmiştir.

Kavcar (1999), edebiyat eserlerinin insan, yurt, yaşama ve doğa sevgisiyle insanın iç dünyasını yumuşattığını, iyilik, dostluk, hoşgörü, bağışlama, dayanışma, çalışkanlık, dürüstlük gibi insana özgü tutum ve değerleri geliştirip pekiştirdiği; insanları bunlar doğrultusunda eğittiğini belirtmiştir.

(Gowan ve Guzzetti Çev: Doğanay, 2004) Edebiyat Temelli Sosyal Bilgiler Öğretimi adlı makalesinde sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin sıkıntısı çoğu zaman tarih ezberlemekten veya yaşamdan kopuk bilgiler öğrenmek zorunda kaldıklarını hissetmekten kaynaklanmak olduğunu belirtmiştir. Bu makalede öğretmenin seçtiği uygun edebi metinler ile herhangi bir konunun somutlaşıp, öğrencinin daha rahat anlayabileceği bir biçime girmesinin mümkün olduğunu, hatta bazı sosyal bilgiler uzmanlarının “sosyal bilgiler vatandaşlık eğitimi zenginleştirme bağlamında roman, mitoloji, biyografi, drama gibi eserlerin yer aldığı “iyi anlatılan bir öykü” olmalıdır dediklerini vurgulamıştır.

Dewey (1988), 1924 yılında Türkiye’de kitap okuma alışkanlığının olmadığı ve kütüphanelerin ihtiyaçları karşılamadığını belirtmiş ve okuma alışkanlığının geliştirilmesi için kütüphanelerin çoğaltılmasını ve insanların istedikleri kitapları evlerine götürmesini istemiştir.

Çağlar (1992), “İlkokul 4. ve 5.sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Üzerine Görüşler” adlı makalesinde; Yanpar (1997), “İlköğretimde Sosyal Bilgiler Derslerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri” adlı makalesinde ve Kılıç (1994), “İlkokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretmenlerin Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi” adlı makalesinde sosyal bilgiler müfredat programının içeriğinin, hâlâ tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi alanlarına ait gereksiz ayrıntılarla dolu

olduğunu, bu durumun yıl sonuna kadar programı yetiştirmek isteyen öğretmene ezberci eğitimden başka çıkar yol bırakmadığını belirtmişlerdir.

Dilek (2001), “Tarih Derslerinde Öğrenme ve Düşünce Gelişimi” adlı çalışmasında gereksiz bilgilerin öğrencilerin ilgisini çekmediğini, öğrenilenin sadece ezber düzeyinde kaldığını ve biri süre sonra unutulup gittiğini belirtmiştir.

Otluoğlu-Öztürk (2002), “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler” adlı çalışmalarında, öğrencilerin sosyal bilgiler dersini ezber dersi olarak gördüğünü, içeriğin ağırlığı ve gerçek yaşamdan kopukluğu, öğretimde kitap merkezli bir stratejinin uygulanmasını, öğrencilerin edilgenliğe mahkûm edilmesi ve uygulamadan yoksun bırakılmasının olumsuzluklarını, ders kitaplarının daha ilgi çekici hale getirilmesini, görsel ve edebi ürünlerle süslenmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Türk Dil Kurumu (1973), Türk edebiyatının gezi kitaplarını incelemiş ve bu türü kapsayan bir seçki oluşturmuştur. Yüzlerce yıl önce yazılan ve görülen gezi notları ve gezi betimlemeleri, anlatılan veya görülen yer hakkında öğrenci için son derece merak uyandırıcı ve karşılaştırma yaptırıcı materyaller olduğunu belirtmiştir. Yine Coğrafya konuları için başvurulabilecek en güzel eserler “gezi” kitapları, gezi dergileri ve gezi rehber kitapları olduğunu, gezi kitaplarının ve dergilerin farklı coğrafyaları yalnızca özellikleri ile tanıtmakla kalmadığını, tarihsel gelişimi içinde sosyolojik bilgiler de içerdiğini belirtmiştir.

Yine Türk Dil Kurumu, 1976 yılında Kurtuluş Savaşı’nı anlatan Türk romanlarından oluşan bir seçki oluşturmuştur. Bu seçkide romanların içeriği ve özellikleri edebiyat eleştirmenlerinin yazılarıyla aktarılmıştır.

2.10.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Davis ve Palmer (1992), “A strategy for using children’s literature to extend the social studies curriculum” adlı araştırmasında göçmenlerin, yerli Amerikalı üzerindeki etkisini ve çevresel problemlerini araştırmak amacıyla Arnold Lobel’s On the Day Peter Stuyvesant Sailed Into Town (1971) romanı öğrencilere okutturulmuştur. Çalışmaya New York’taki bir ilköğretim okulunda 2 grup öğrenciler katılmıştır. Kontrol grubuna göçmenlerin Amerikalı üzerindeki etkisi düz anlatım yoluyla, deney grubuna Peter Stuyvesant adlı bir göçmenin Amerika’ya ilk gelişi ve çevresiyle ilgili problemlerini

anlatan roman okutturulmuştur ve yer yer bu gruba drama yaptırılmıştır. Sonuç olarak Deney grubundaki öğrencilerin göçmenlerin yerli halk üzerindeki etkisini kontrol grubundaki öğrencilere göre daha iyi öğrendiği ve dersin işlenişinden öğrencilerin memnun olduğunu belirtmişlerdir. Bu araştırmada, demokratik bir ülkede, sosyal bilgilerin temel amacının, demokratik süreci geliştirecek etkili vatandaşlar yetiştirmek olduğunu, etkili vatandaşın gerekli bilgi, beceri ve değerlerle donatılmış olmaları gerektiğini belirtmişlerdir. Etkili vatandaşın bilginin kazanılmasında, kullanılmasında ve organize edilmesinde, kişiler arasında ilişki kurma konusunda yeterli becerisinin olması, öğrendiği bilgiyi uygulamaya koymaktan çekinmemesi gerektiğini vurgulamışlardır.

Brigel, Camp ve Deanne.(2002), “Using Literature to Explore Social Issues” adlı çalışmasında, sosyal bilgiler bölümünde sosyal problemlerin incelenmesi için seçilen kısa alıntılar, sosyal olay ve problemin çözümünü kapsayan bir strateji planlayıp ve bu stratejiyi ortaokul öğrencileri üzerinde uygulamışlardır. Öğrenciler problemi tanımlamış ve öğrencilerin çözüm yollarını görmeleri için “Haksızlık ve İsyan” (Bunting 1994, s. 29), “Ön Yargı” (Spinelli 1990, s. 184), “Soykırım” (Filipovic 1994, s. 200) adlı hikayeler okutturulmuştur. Öğrencilere sorular sorulmuş ve kitaplarla konu arasında bağ kurdurulmuştur. Bu çalışma sonucunda öğrencilerin derse olan ilgisinin ve başarısının arttığı belirtilmiştir.

Nelson L ve Nelson T. (1999). “Learning History Through Children’s Literature” adlı araştırmalarında tarih öğretiminde çocuk edebiyatını kullanmanın eski düşüncelere hoşlanılabilir yeni bir boyut getirdiğini ve daha kalıcı olduğunu savunmuşlar, edebiyatla tarih öğretimi araştırmasında geçmiş yılların sırlarını edebiyatın daha iyi ortaya koyduğunu söylemişlerdir.

Downey ve Levstik (1991), Levstik ve Barton (1997), Levstik ve Pappas (1990) ilkokul ve ortaokullarda uygun ve etkili tarih öğretiminde edebiyatı kullanma ile ilgili araştırmalarında, öğrencilerin nihai başarılarının arttığını ve öğrencilerin derse olan ilgilerinin çoğaldığını belirtmişlerdir.

Levstik (1986), VanSledright (1995), VanSledright ve Kelly (1996), tarihi hikayelerin tarih eğitiminde öğrenciler tarafından ilginç ve anlaşılabilir bulunduğunu,

edebiyatı kullanarak yaptıkları araştırmaların öğrencilerin ilgisini, yeteneklerini, kalıcı bilgilerin oluşmasını sağladığını belirtmişlerdir.

Johennessen (2003) “Making History Come Alive with the Nonfiction Literature of the Vietnam War” adlı araştırmasında kolej ve lise öğrencileri üzerinde Vietnam savaşını konu alan tarih öğretimi için edebi ürünleri ders aracı olarak kullanılması ile ilgili araştırmasında, Vietnam savaşının edebiyatla öğretilmesi öğrenciler tarafından anlaşılabilir ve çekici bulunduğunu, bunun en belirgin göstergesinin de konunun öğrenciler arasında kuvvetli bir şekilde dolaşması olduğunu vurgulamıştır.

Aynı çalışmada özellikle öğrencilerin ortak düşünme becerilerini geliştirdiğini, öğrenciler birbirlerine nasıl yardım edileceğini öğrendiğini ve sorunlara çözümler aradığını belirtmiştir. Ataları ile düşünce bazında rahat bir bağlantı kurduğunu ve onları anlamaya çalıştıklarını, savaşın kötü yönlerini dikkate alarak barış içinde yaşamının yollarını aramak için uğraş verdiklerini belirtmişlerdir.

NCSS 1999 yılında yaptığı yayınında, çağdaş sosyal bilgiler müfredat programında aşağıda belirtilen standartların yer alması gerektiğini belirtmiştir.

1. Kültür ve kültürel farklılıklar.
2. Değişen zaman, değişen yaşam biçimleri ve süreklilik.
3. İnsanlar, yerler ve çevre.
4. Bireysel gelişim kimlik sorunu.
5. Bireyler, gruplar ve kurumlar.
6. Güç-otorite ve yönetim.
7. Bilim-teknoloji ve toplum.
8. Küresel ilişkiler.
9. Ekonomik yaşam: Üretim, bölüşüm ve tüketim.
10. Vatandaşlık idealleri ve uygulamaları.

Bu şekilde açıklanan hedefler ve bu hedefleri gerçekleştirmeye yönelik bir program içeriği yöntemlerde canlılık ve hareket isteyeceğini,. edebiyat alanındaki çalışmaların bu canlılığı sağlayacağını vurgulamıştır.

Nelson ve Nelson (1999), “Lerarning History Through Children’s Literature” adlı çalışmasında öğrencilerin edebiyattan yararlanarak yeni bilgiler ve duyarlılıklar kazandırmak özellikle tarih öğretiminde çok eskiden beri bilinen bir yöntem olduğunu, bunun yeni bir keşif olmadığını, 19. yüzyıl okullarında örnek kişilikler göstermek için, zaferler kazanmış, erdemli ve iyi karakterlerin canlandırıldığı öykülerin kullanıldığını belirtmişlerdir.

Yine bu araştırmada, Modern-ulus devletlerin kurulmasından sonra da devletin varlığını pekiştirmek için yeni rejimin gerektirdiği vatandaşlık anlayışını güçlendirecek romanların okullarda okutulmasının teşvik edildiğini, böylece sözlü ve yazılı edebiyat eserlerinin okullardaki kültür aktarımının birincil öğeleri olduğunu, çocukların yıl boyunca “iyi bir Amerikalı”, “iyi bir İngiliz”, “iyi bir Fransız” olma özelliklerini, bu tür birbirine benzer kitaplar okuyarak öğrendiklerini belirtmişlerdir.

Derste bir öğretim aracı olarak edebiyat ürünlerinin kullanılmasının, öğrenmeyi daha iyi sağladığı, öğrencilerin ilgisini çektiği gerek yurt içinde ve gerekse yurt dışında yapılan araştırma ve çalışmalardan anlaşılmaktadır. Ancak araştırmalar göstermektedir ki edebiyat, dersle yeterince ilişkilendirilememektedir. Araştırmacılar edebiyatın derslerde kullanılmasının öğrencilerin başarısını artırdığını, derse heyecan ve aktivite kattığını, öğrenci ilgisini çektiğini ve öğrenciye bir uğraş alanı yarattığını; edebiyatın öğrencilerin düşünsel boyutuna yeni anlamlar yüklediğini, hayalinde yeni sistemler kurduğunu ve ileriye dönük kestirimler yaptığını belirtmişlerdir.

Bu araştırma Sosyal Bilgiler dersinin edebiyatla ilişkilendirmesi aşamasındaki bir boşluğu dolduracak ve edebiyatı dersle ilişkilendirmek isteyen eğitimcilere de katkı sağlayacaktır. Öğrencinin; doğru karar verme ve toplumsal düzende mantıklı hareket etme tutumunu , eleştirel ve yaratıcı düşünme, Türkçe’yi doğru ve etkili kullanma, gözlem ve sosyal katılım becerisini, iletişim ve empati yapma becerisini geliştirmede bir çalışma alanı olarak katkı yapacaktır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde ana başlıklarıyla; araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, konu alanı, pilot çalışma, deney ve kontrol grubunda uygulanan Sosyal Bilgiler öğretimi, verilerin toplanması ve verilerin analizine yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma, ön test-son test kontrol gruplu deneme modelindedir. Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretiminin öğrencilerin akademik başarısına ve kalıcılığa etkisi sınanmıştır.

Fraenkel ve Wallen (1993, s.8) e göre deneysel araştırmalar en kesin sonuçları almamızı sağlayan bilimsel bir metottur. Çünkü araştırmacı denemek istediği bir olayı gerçekleştirir ve olayın etkilerini görür ve değerlendirir. Deneme modeli araştırmalar, olayın sonucu hakkında net açıklama yapmamızı sağlar.

“Deneme modelleri, neden – sonuç ilişkilerini belirlemeye çalışmak amacı ile, doğrudan araştırmacının kontrolü altında, gözlenmek istenen verilerin üretildiği araştırma modelidir. Tarama modelleri ile varolan durum gözlenirken, deneme modelinde, gözlenmek istenenlerin araştırmacı tarafından üretilmesi söz konusudur”. (Karasar, 2002, s.87).

Deneme modelleri, yapay ya da doğal ortamlarda araştırılabilir ancak araştırmacının gözetimi altında gerçekleştirilmelidir.

Kontrol gruplu deneysel çalışmalarda etkinliği araştırılan yöntem, başka bir yöntem ile karşılaştırılır. Christensen (1991)’ e göre deneysel desenler neden- sonuç ilişkisini görmemizi, değişkenleri kontrol altında tutmamızı ve değişkenlerin etkilerini sistematik olarak sınamamızı sağlayan etkili yaklaşımlardır.

Deneme, bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenleri etkilemesi, kontrollü koşullarda sistemli değişiklikler yapılması ve sonuçlarının izlenmesi ile olur. Bağımsız

değişkendeki sistemli değişmelerin bağımlı değişkeni nasıl etkilediği görülmeye çalışılır (Nisbet ve Enstwistle, 1974, s. 15); aktaran, Karasar, 2002, s. 88).

Bir araştırmanın deneme sayılabilmesi için şu üç koşulu sağlaması gerekir: (Meyers ve Grosser, 1974, s.111; aktaran, Karasar, 2002, s. 88)

1. Denemeci, durumu (değişkenleri) değiştirebilmeli (manipule edebilmeli).
2. Değiştirmeler kontrollü olmalı.
3. Denemeci, durumu değiştirmesinin etkisini gözlemleyebilmeli (etki tepki işleyişi izlenebilmeli).

Bu çalışmada, deneme modelinin özelliklerine uygun olarak, edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretim yönteminin öğrencilerin akademik başarısına ve kalıcılığa etkisi sınamak için, yansız bir seçim ile bir deney ve bir kontrol grubu belirlenmiştir. Deney grubunda, edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretim yöntemi; kontrol grubunda ise geleneksel öğretim yöntemi uygulanmıştır.

Her iki gruba, denel işlemler başlamadan önce ve denel işlemlerin sonunda, öğrencilerin akademik başarılarını ölçmek için “Akademik Başarı Testi” verilmiştir. Bu çerçevede de araştırma ön test – son test kontrol gruplu deneme modeline göre desenlenmiştir. Araştırma deseninin simgesel görünümü aşağıdaki gibidir.

Tablo 3.1. Araştırmanın Simgesel Deseni

Gruplar	Yansız Belirleme	Öntest	Yöntem	Sontest	Bir Ay Ara Verme	Kalıcılık Testi
G1	R	O1.1	X	O1.2	t	O1.3
G2	R	O2.1		O2.2	t	O2.3

G1: Deney Grubu (Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretim yönteminin uygulandığı grup).

G2: Kontrol Grubu (Geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı grup).

R : Grupların oluşturulmasındaki yansızlık.

O1.1 / O2.1:Deney öncesi ölçümler (Ön test).

X : Bağımsız Değişken (Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretim yönteminin uygulandığı grup).

O1.2 / O2.2: Deney sonrası ölçümler (Son test).

t : Son test sonrası ara verilen zaman.

O1.3 / O2.3: Son test sonrası bir ay ara verilen zamandan sonraki ölçümler (Kalıcılık testi).

3.2. Çalışma Grubu

Çalışma grubunu, Adana ili Karaisalı ilçesi 1 Nisan Pansiyonlu İlköğretim Okulunda 2003-2004 eğitim öğretim yılında iki ayrı şubede ders gören 7. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Söz konusu grubun çalışma grubu oluşturulmasında,

1. Kontrol ve deney gruplarının oluşturulabilmesi için öğrenci sayısının yeterli düzeyde olması ve öğrencilerin 7. sınıfta iki ayrı derslikte iki ayrı grup olarak eğitim görmeleri,

2. Söz konusu okulda araştırmacının görev yapması, araştırmanın daha iyi yürütülebileceği düşüncesi,

etkili olmuştur.

Yapılan analiz sonucunda ön test puanlarında, istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmayan gruplar, kontrol ve deney grubu olarak seçilmiştir. Çalışmanın başlangıcında kontrol ve deney gruplarının her birinde 32 öğrenci bulunmaktadır. Çalışma grubuna ön test, son test ve kalıcılık testi uygulanmıştır.

Grupların oluşturulması amacı ile grupların ön testteki toplam puanları arasında anlamlı farklar olup olmadığı, bağımsız gruplar t testi analiziyle sınanmıştır. Bağımsız gruplar t testi sonuçları aşağıda tablolar halinde verilmiştir.

Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri ünitesinin kontrol ve deney grubu ön test bağımsız gruplar t testi sonuçları tablo 3.2' de verilmiştir.

Tablo 3.2. Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri Ünitesinde Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test Puanlarına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

GRUPLAR	N	$\bar{X}$	SS	SD	t	P
Deney Grubu	32	7.65	4.40	62	.395	.694
Kontrol Grubu	32	7.21	4.45			

Tablo 3.2 incelendiğinde 32 kişiden oluşan deney ve kontrol grubunun toplam ön test aritmetik ortalamalarının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Bu değer deney grubu için $X=7.65$ iken kontrol grubu için $X= 7.21$ 'dir.

Tablodaki P değerinden ($P= .694 > .05$) anlaşılabacağı gibi deney ve kontrol grubunun ön test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Bu sonuçlara göre üniteyi işlemeye başlamadan önce deney grubunun bilgi düzeyi, kontrol grubunun bilgi düzeyinden farksızdır diyebiliriz. Her iki grupta aynı hazır bulunuşluk düzeyindedir.

İstanbul'un Fethi ve Sonrası ünitesinin kontrol ve deney grubu ön test bağımsız gruplar t testi sonuçları tablo 3.3' te verilmiştir.

Tablo 3.3. İstanbul'un Fethi ve Sonrası Ünitesinde Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test Puanlarına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

GRUPLAR	N	$\bar{X}$	SS	SD	t	P
Deney Grubu	32	5.78	2.19	62	.041	.967
Kontrol Grubu	32	5.81	3.71			

Tablo 2.4 incelendiğinde 32 kişiden oluşan deney ve kontrol grubunun toplam ön test aritmetik ortalamalarının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Bu değer deney grubu için $X=5.78$ iken kontrol grubu için $X= 5.81$ 'dir.

Tablodaki P değerinden ($P = .967 > .05$) anlaşılabacağı gibi deney ve kontrol grubunun ön test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

İstanbul'un Fethi ve Sonrası ünitesine başlamadan önce her iki grubun bilgi düzeyleri aynı diyebiliriz.

Avrupa'da Yenilikler ünitesinin kontrol ve deney grubu ön test bağımsız gruplar t testi sonuçları tablo 3.4' te verilmiştir.

Tablo 3.4. Avrupa'da Yenilikler Ünitesinde Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test Puanlarına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

GRUPLAR	N	$\bar{X}$	SS	SD	t	P
Deney Grubu	32	4.68	1.42	62	1.546	.127
Kontrol Grubu	32	4.15	1.32			

Tablo 2.5 incelendiğinde 32 kişiden oluşan deney ve kontrol grubunun toplam ön test aritmetik ortalamalarının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Bu değer deney grubu için $X = 4.68$ iken kontrol grubu için $X = 4.15$ 'dir.

Tablodaki P değerinden ($P = .127 > .05$) anlaşılabacağı gibi deney ve kontrol grubunun ön test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veriler, uygulama sonunda öğrencilere uygulanan akademik başarı testi ile elde edilmiştir. Ayrıca deney grubundaki öğrencilerin, uygulanan edebiyat temelli öğretim yönteminin etkinlikleri hakkındaki duygu ve düşüncelerini öğrenmek için anket formu geliştirilmiştir.

Bu ölçme araçlarının deney ve kontrol grubunda hangi aşamalarda uygulandığı Tablo 3.5'de gösterilmiştir.

Tablo 3.5. Deney ve Kontrol Gruplarında Kullanılan Ölçme Araçları ve Uygulanması

Üniteler	Gruplar	Ölçme Araçları (Başarı Testi)			Edebiyat Temelli Öğretim Yönteminin Uygulanması	Uygulamaya Yönelik Öğrenci Görüşü Anketi
		Ön Uygulama	Son Uygulama	Kalıcılık		
Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri	Deney Grubu	X	X	X	X	X
	Kontrol Grubu	X	X	X	-----	-----
İstanbul'un Fethi ve Sonrası	Deney Grubu	X	X	X	X	X
	Kontrol Grubu	X	X	X	-----	-----
Avrupa'da Yenilikler	Deney Grubu	X	X	X	X	X
	Kontrol Grubu	X	X	X	-----	-----

3.3.1. Ölçme Araçları

Başarı testi ilköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri”, “İstanbul'un Fethi ve Sonrası”, “Avrupa'da Yenilikler” ünitesi ile ilgili hedef - davranışlar doğrultusunda hazırlanmaya çalışılmıştır.

Başarı testinin geliştirilmesi ve uygulanmasındaki aşamalar aşağıdaki gibidir.

1. “ Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” ünitesindeki konuların analizi yapılmıştır.

2. “ Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” ünitesi ölçülecek hedef ve davranışları kapsayan 37 sorudan oluşan başarı testi hazırlanmış, bu testlerin geçerlilik ve güvenilirliğini yapmak için 90 kişilik öğrenciye uygulanmıştır. 1 Nisan Pansiyonlu İlköğretim Okulu 8. sınıf öğrenci sayısı 67 kişi olmasından dolayı 23 öğrenci Karaisalı Atatürk İlköğretim Okulundan seçilmiştir. Başarı testinin geçerlilik ve güvenilirliği yapıldıktan sonra geriye 27 soru kalmıştır. Aynı şekilde “İstanbul’un Fethi ve Sonrası”, “Avrupa’da Yenilikler” ünitesi sorularının geçerlilik ve güvenilirliği yapılmıştır.

3. “İstanbul’un Fethi ve Sonrası” ünitesi ile ilgili 30 soru geliştirilmiş, geçerlilik- güvenilirliği yapıldıktan sonra geriye 22 soru, “Avrupa’da Yenilikler” ünitesi ile 27 soru geliştirilmiş, geçerlilik – güvenilirliği yapıldıktan sonra 18 soruluk ön test, son test ve kalıcılık başarı testi formu hazırlanmıştır.

4. Başarı testlerinde öğrenme başarısının gerçekleşme düzeyini belirlemek amacı ile öğrencilerin başarı testine verdikleri yanıtlardan yararlanılmıştır.

Araştırmada kullanılmasına karar verilen başarı testinin deneme uygulamasında elde edilen verilerin analiz sonuçları aşağıda verilmiştir:

- a. Öncelikle deneme uygulama sonucunda elde edilen cevaplar %27 alt üst grup puanları yöntemi ile madde analizine tabi tutulmuş, madde istatistikleri hesaplanmış ve madde düzeltme çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmada SPSS istatistik programından yararlanılmıştır.
- b. Her maddenin Güçlük derecesi (Pj), Standart Sapması (Sj), Ayırıcılık Derecesi (rjx), alt-üst %27’lik gruplar için bağımsız gruplar t testi değerleri hesaplanmıştır. Analize göre madde seçimi yapılırken güçlük indisleri dağılımının normal olmasına dikkat edilmiş ve Ayırıcılık gücü (rjx) .20’nin altında kalan sorular testten çıkarılmıştır.

Ünite testlerinin madde analiz sonuçları tablo 3.6, tablo 3.7 tablo 3.8’de gösterilmiştir.

Tablo:3.6. Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri Ünitesini Oluşturan Maddelerin Güçlük İndisleri (Pj), Standart Sapmaları (Sj), Ayırıcılık İndisleri (rjx), t Ve p değerleri

Madde Numarası	P_j	S_j	R_{jx}	T	P
1	,8889	,3160	,378	3,391	,001
2	,6889	,4655	,298	2,563	,014
3	,7667	,4253	,232	2,045	,047
4	,8667	,3418	,226	2,769	,008
5	,8444	,3645	,233	2,095	,042
6	,6889	,4655	,222	2,563	,014
7	,6111	,4902	,369	4,090	,000
8	,7222	,4504	,314	2,509	,016
9	,6778	,4699	,521	6,191	,000
10	,6778	,4699	,284	2,563	,014
11	,8889	,3160	,394	3,391	,001
12	,8667	,3418	,231	2,769	,008
13	,8222	,3845	,296	2,732	,009
14	,7111	,4558	,222	3,156	,003
15	,7111	,4558	,329	2,828	,007
16	,6667	,4740	,347	5,854	,000
17	,8556	,3535	,522	3,077	,004
18	,8889	,3160	,324	3,077	,004
19	,6778	,4699	,335	2,563	,014
20	,8889	,3160	,291	3,391	,001
21	,8333	,3748	,381	3,715	,001
22	,7889	,4104	,310	2,732	,009

Tablo 3.6'nın devamı aşağıdaki şekilde verilmiştir.

Madde Numarası	Pj	Sj	Rjx	T	P
23	,8889	,3160	,305	2,415	,020
24	,7111	,4558	,284	3,498	,001
25	,7000	,4608	,339	2,509	,016
26	,6889	,4655	,324	6,782	,000
27	,8333	,3748	,528	3,715	,001

Tablo 3.6 incelendiğinde madde güçlüklerinin .66 ile .89 arasında değiştiği, Sj değerinin .31 ile .47 arasında değiştiği, ayırıcılık gücü .22'nin altında bulunmadığı görülmektedir. Toplam 27 sorudan oluşan başarı testi Ek 1'de verilmiştir.

İstanbul'un Fethi ve Sonrası Ünitesini Oluşturan Maddelerin Güçlük İndisleri (Pj), Standart Sapmaları (Sj), Ayırıcılık İndisleri (rjx), t Ve p değerleri tablo 3.7'de verilmiştir.

Tablo 3.7. İstanbul'un Fethi ve Sonrası Ünitesini Oluşturan Maddelerin Güçlük İndisleri (Pj), Standart Sapmaları (Sj), Ayırıcılık İndisleri (rjx), t Ve p değerleri

Madde Numarası	Pj	Sj	Rjx	T	P
1	,7111	,4558	,294	2,673	,010
2	,7111	,4558	,305	2,356	,023
3	,6667	,4740	,521	5,854	,000
4	,8556	,3535	,249	2,095	,042
5	,8444	,3645	,215	2,095	,042
6	,8889	,3160	,217	3,391	,001
7	,6778	,4699	,375	3,703	,001
8	,8889	,3160	,403	3,077	,004
9	,8333	,3748	,367	3,715	,001
10	,8889	,3160	,345	3,715	,001
11	,6889	,4655	,400	3,703	,001
12	,7667	,4253	,407	2,045	,047
13	,8667	,3418	,267	2,769	,008
14	,6889	,4655	,286	2,563	,014
15	,6111	,4902	,355	3,233	,002
16	7222	,4504	,276	2,045	,047
17	,6778	,4699	,519	6,191	,000
18	,6778	,4699	,394	3,703	,001
19	,8889	,3160	,382	3,077	,004
20	,8667	,3418	,265	2,769	,008
21	,8667	,3418	,267	2,045	,047
22	,6889	,4655	,306	2,769	,008

Tablo 3.7 incelendiğinde madde güçlüklerinin .66 ile .89 arasında değiştiği, Sj değerinin .31 ile .47 arasında değiştiği, ayırıcılık gücü .21'nin altında bulunmadığı görülmektedir. Toplam 22 sorudan oluşan başarı testi Ek 2'de verilmiştir.

Avrupa’da Yenilikler Ünitesini Oluşturan Maddelerin Güçlük İndisleri (Pj), Standart Sapmaları (Sj), Ayırıcılık İndisleri (rjx), t Ve p değerleri tablo 3.8’de verilmiştir.

Tablo 3.8. Avrupa’da Yenilikler Ünitesini Oluşturan Maddelerin Güçlük İndisleri (Pj), Standart Sapmaları (Sj), Ayırıcılık İndisleri (rjx), t Ve p değerleri

Madde Numarası	Pj	Sj	Rjx	T	P
1	,7111	,4558	,321	2,959	,005
2	,6667	,4740	,531	6,197	,000
3	,8556	,3535	,254	2,085	,042
4	,8444	,3645	,254	2,085	,042
5	,8889	,3160	,413	3,361	,002
6	,6778	,4699	,445	4,000	,000
7	,8889	,3160	,342	3,055	,004
8	,8333	,3748	,370	3,674	,001
9	,8889	,3160	,416	3,674	,001
10	,6889	,7667	,453	4,000	,000
11	,7667	,4253	,261	2,028	,048
12	,8667	,3418	,294	2,753	,008
13	,6889	,4655	,296	2,846	,006
14	,6111	,4902	,390	3,523	,001
15	,6778	,4699	,540	6,532	,000
16	,6778	,4699	,438	4,000	,000
17	,8889	,3160	,359	3,055	,004
18	,8667	,3418	,301	2,753	,008

Tablo 3.8 incelendiğinde madde güçlüklerinin .61 ile .89 arasında değiştiği, Sj değerinin .31 ile .49 arasında değiştiği, ayırıcılık gücü .25’nin altında bulunmadığı görülmektedir. Toplam 18 sorudan oluşan başarı testi Ek 3’de verilmiştir

Başarı testinin oluşturulması sırasında üst 8. sınıflarda toplam 90 öğrencide uygulanan başarı testinin test analizleri tablo 3.9’da verilmiştir.

Tablo 3.9. Başarı Testinin Oluşturulması Sırasında Yapılan Test Analizi Sonuçları

Üniteler	Minumum	Maximum	Standart Sapma	Ortalama Güçlük	Güvenirlik Katsayısı
Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri	19	37	4,22	28,65	,7168
İstanbul’un Fethi ve Sonrası	14	30	3,43	23,34	,7696
Avrupa’da Yenilikler	13	27	3,24	21,07	,7446

Tablo 3.9 incelendiğinde her üç ünitenin de başarı testinin oluşturulması sırasında güvenilir olduğu görülmektedir.

Başarı testi ön test, son test ve kalıcılık testi güvenilirlik katsayıları sonuçları tablo 3.10’da verilmiştir.

Tablo 3.10. Başarı Testi Ön test, Son Test ve Kalıcılık Testi Analizi Sonuçları

Gruplar	Üniteler	Ön Test	Son Test	Kalıcılık Testi
Deney Grubu	Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri	,7726	,7146	,7226
	İstanbul’un Fethi ve Sonrası	,7235	,9567	,7665
	Avrupa’da Yenilikler	,7436	,7771	,7425
Kontrol Grubu	Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri	,7634	,7045	,7118
	İstanbul’un Fethi ve Sonrası	,7346	,9786	,7865
	Avrupa’da Yenilikler	,7296	,7027	,7348

Tablo 3.10 incelendiğinde ünitelerin ön test, son test ve kalıcılık testi güvenilirlik katsayı sonuçlarına göre güvenilir olduğu görülmektedir.

3.3.2. Öğrenci Görüşü Anketi

Öğrenci görüş anketi dersin işlenilmesi yöntemiyle ilgili araştırmacı tarafından geliştirilen 7 sorudan oluşmaktadır. Yöntemle ilgili sorulara verilen yanıtlar; çok, biraz, hiç biçiminde daha önceki ders işleme yöntemleriyle bu yöntemi karşılaştırmaya ilişkin yargılardan oluşmaktadır.

Anket soruları hazırlanırken; yapılan öğretim sonunda öğrencilerin dersin işleniş hakkındaki görüşlerini, davranışları ve tutumları hakkındaki yargılarını içermesine özen gösterilmiştir. Öğrenci görüş anketi yöntemin işleniş hakkında öğrenci üzerinde bıraktığı izler bakımından önemlidir.

İnsanların taşıdıkları karakteristikleri, gösterdikleri davranışları, benimsedikleri kanı ya da görüşleri ve sahip oldukları tutumların öğrenilmesinde belki de en güvenilir kaynak kendileri, onların sözlü ve yazılı açıklamalarıdır. Bu açıklamaları elde etmenin yolu ise, onlara sorular sorarak iletişime girmektir. Anket ile bilgi toplamada, insanlardan gerekli bilgileri sorularla toplama yolunu benimsemedir. Anketteki sorularla, insanların görüş, düşünce, tutum ve davranışları, tercih ve ilgileri vb. ölçülmek istenebilir (Balcı, 1995, 162-163).

Bu anket çalışmasında deney grubunda uygulanan edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretim yöntemlerinin öğrencilerin ilgi, okuma alışkanlığı, derse katılım, konular arası bağlantı, öğrendiklerini canlandırma, anlatım ve öğrenilenleri hatırlama konusunda düşüncelerine etkisi olup olmadığını, varsa hangi yönde olduğunu ortaya çıkarma amaçlanmıştır.

Hazırlanan anket formu tüm ünitelerin bitiminden sonra ve kalıcılık testinin uygulanmasının ardından 1 hafta sonra uygulanmıştır. Öğrenci görüş anketi Ek 4'te verilmiştir.

3.4. Araştırma Süreci

Araştırma süreci aşağıdaki aşamalardan oluşmaktadır.

3.4.1. Hazırlık aşaması

Çalışma konusunun belirlenmesinden sonra, alanyazın araştırmaları yapılarak araştırma önerisi hazırlanmış, araştırmada veri toplamak için kullanılacak anket ve testler uzman görüşleri alınarak oluşturulmuştur. Çalışmayla ilgili araştırma önerisinin Enstitü Yönetim Kurulu'na kabul edilmesinden sonra, yapacağımız uygulamalarla ilgili izin için Karaisalı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne başvuru da bulunulmuş ve izin alındıktan sonra çalışmalara başlanılmıştır.

Araştırmanın yapılacağı 1 Nisan pansiyonlu İlköğretim Okulu 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretmeni ile edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi ile ilgili uygulama yöntemleri üzerinde görüşülmüş ve okul müdürü ile uygulama yapılacak sınıfların öğrencilerinin okul pansiyonunda ayrı salonlarda etüt yapmaları, uygulama esnasında birbirinden etkilenmemek amacıyla aynı sınıf öğrencilerinin farklı yatakhanelerde yatmaları sağlanmıştır.

3.4.2. Öğretim Uygulamaları

Uygulamanın yapılacağı deney grubu sınıfı ile kontrol grubu sınıfı sosyal bilgiler ders öğretmeni ile görüşülerek araştırmanın amacı, eğitim açısından önemi, ve araştırmanın modeli ve yapılacak çalışmalarla ilgili bilgi verilmiştir.

Deney grubu ve kontrol grubu sosyal bilgiler ders öğretmenine çalışmada kullanılmak üzere araştırmacı tarafından hazırlanan ders planları ve öğrenci sayıları da göz önünde bulundurularak çoğaltılan edebi ürünler ders aracı olarak verilmiş, uygulamanın nasıl yapılacağı ayrıntılı olarak konuşulmuştur. Uygulamalar ve testleri sosyal bilgiler ders öğretmenin'in yönergeler doğrultusunda yapmaları sağlanmıştır. Yapılan uygulamalar sosyal bilgiler ders öğretmeni ile görüşülerek dışarıdan izlenmiştir.

3.4.2.1. Deney Grubunda Derslerin İşlenişi

Araştırmada deney grubunda yapılan uygulamaya temel olarak alınan edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi ile ilgili ve uygulama biçimleri hakkında kısa bir bilgi verilmiştir.

Araştırmanın uygulama etkinlikleri için ilköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri, İstanbul’un Fethi ve Sonrası, Avrupa’da Yenilikler” üniteleri seçilmiştir. Ünitelerin işlenmesine öğretim yılı başında başlanmış olup, ilk yarı öğretim sonunda bitmiştir.

Bu üniteler kapsamındaki konular aşağıdaki gibidir:

Ünite 1: Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri

TÜRKİYE’NİN COĞRAFI BÖLGELERİ

- İlköğretim Haftası,
- Dersin işlenişi ve amaçları
- Coğrafi bölge, bölüm ve yöre
- Türkiye'nin coğrafi bölgelerini oluşturan etmenler
- Türkiye'nin coğrafi bölgeleri ve bölümleri

Karadeniz Bölgesi

- Batı Karadeniz Bölümü
- Orta Karadeniz Bölümü
- Doğu Karadeniz Bölümü

Marmara Bölgesi

- Yıldız Bölümü
- Ergene Bölümü
- Çatalca-Kocaeli Bölümü
- Güney Marmara Bölümü

Ege Bölgesi

- Ege Bölümü

– İç Batı Anadolu Bölümü

Akdeniz Bölgesi

– Adana Bölümü

– Antalya Bölümü

Güneydoğu Anadolu Bölgesi

– Orta Fırat Bölümü

– Dicle Bölümü

(Cumhuriyet Bayramı)

Doğu Anadolu Bölgesi

– Yukarı Fırat Bölümü

– Erzurum-Kars Bölümü

– Yukarı Murat Bölümü

– Van Bölümü

– Hakkari Bölümü

İç Anadolu Bölgesi

– Konya Bölümü

– Yukarı Sakarya Bölümü

– Orta Kızılırmak Bölümü

– Yukarı Kızılırmak Bölümü

AMAÇLAR:

1. “Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri” ünitesinde geçen kavramların anlam bilgisi.
2. Türkiye'nin coğrafi bölgelerini oluşturan etmenler bilgisi.
3. Türkiye'nin coğrafi bölgeleri ile ilgili sınıflamalar bilgisi.
4. Karadeniz Bölgesi bölümlerinin özellikleri bilgisi.
5. Karadeniz Bölgesi bölümlerinin özelliklerini kavrayabilme.
6. Karadeniz Bölgesini gösteren haritayı okuyabilme.
7. Marmara Bölgesi bölümlerinin özellikleri bilgisi.
8. Marmara Bölgesi bölümlerinin özelliklerini kavrayabilme.
9. Marmara Bölgesini gösteren haritayı okuyabilme.
10. Ege Bölgesi bölümlerinin özellikleri bilgisi.

11. Ege Bölgesi bölümlerinin özelliklerini kavrayabilme.
12. Ege Bölgesini gösteren haritayı okuyabilme.
13. Akdeniz Bölgesi bölümlerinin özellikleri bilgisi.
14. Akdeniz Bölgesi bölümlerinin özelliklerini kavrayabilme.
15. Akdeniz Bölgesini gösteren haritayı okuyabilme.
16. Güneydoğu Anadolu Bölgesi bölümlerinin özellikleri bilgisi.
17. Güneydoğu Anadolu Bölgesi bölümlerinin özelliklerini kavrayabilme.
18. Güneydoğu Anadolu Bölgesini gösteren haritayı okuyabilme.
19. Doğu Anadolu Bölgesi bölümlerinin özellikleri bilgisi.
20. Doğu Anadolu Bölgesi bölümlerinin özelliklerini kavrayabilme.
21. Doğu Anadolu Bölgesini gösteren haritayı okuyabilme.
22. İç Anadolu Bölgesi bölümlerinin özellikleri bilgisi.
23. İç Anadolu Bölgesi bölümlerinin özelliklerini kavrayabilme.
24. İç Anadolu Bölgesini gösteren haritayı okuyabilme.
25. Türkiye'nin coğrafi bölgelerini gösteren haritayı okuyabilme.
26. Türkiye'nin dünya üzerindeki yerinin önemini (jeopolitik yönden) kavrayabilme.
27. Bazı devletlerin Türkiye'nin güçlenmesini istemediğini kavrayabilme.

Ünite 2: İstanbul'un Fethi ve Sonrası

İSTANBUL'UN FETHİ VE SONRASI

A. İstanbul'un Fethi Ve Sonrası

- İstanbul'un fethi,
- İstanbul'un Fethinin nedenleri ve sonuçları

B. Osmanlı Devleti'nin Batıdaki İlerlemeleri

1. Sırbistan, Mora Yarımadası, Eflâk ve Boğdan'ın alınması
2. Bosna-Hersek ve Arnavutluk'un alınması
3. Osmanlı-Macar ilişkileri (Belgrat'ın alınması, Mohaç Meydan Savaşı)
4. Osmanlı-Fransız ilişkileri (Kapitülâsyonlar)
5. Osmanlı-Avusturya İlişkileri (1.Viyana Kuşatması, Alman Seferi, Zigetvar Seferi)

C. Osmanlı Devletinin Denizlerdeki İlerlemeleri

1. Karadeniz'in bir Türk gölü hâline gelmesi (Amasra, Sinop, Trabzon, Kırım, Kilis ve Akkerman'ın alınması)
2. Akdeniz'de Türk denizciliği (Ege Adalarının alınması, Cezayir'in Osmanlı yönetimine geçmesi, Preveze Deniz Savaşı, Kıbrıs'ın alınması, İnebahtı Deniz Savaşı, Tunus'un alınması, Fas'ın Osmanlı himayesine girmesi)
3. Hint Deniz Seferlerinin nedenleri ve sonuçları
4. Osmanlı-Memlûk ilişkileri (Mercidâbık ve Ridâniye Savaşlarının nedenleri ve sonuçları)

AMAÇLAR:

1. "İstanbul'un Fethi ve Sonrası" ünitesinde geçen kavramların anlam bilgisi.
2. İstanbul'un fethi ile ilgili olgular bilgisi.
3. İstanbul'un fethi ile ilgili olguları açıklayabilme.
4. Osmanlı Devleti'nin batıdaki ilerlemeleri ile ilgili olgular bilgisi.
5. Osmanlı Devleti'nin batıdaki ilerlemeleri ile ilgili olguları açıklayabilme.
6. Osmanlı Devleti'nin denizlerdeki ilerlemeleri ile ilgili olgular bilgisi.
7. Osmanlı Devleti'nin denizlerdeki ilerlemeleri ile ilgili olguları açıklayabilme.
8. Batıda, doğuda ve denizlerdeki gelişmelerde Osmanlı padişahlarının rolünü açıklayabilme.
9. Osmanlı Devleti'nin doğuda ve güneydeki ilerlemeleri ile ilgili olgular bilgisi.
10. Osmanlı Devleti'nin doğuda ve güneydeki ilerlemeleri ile ilgili olguları açıklayabilme.
11. "İstanbul'un Fethi ve Sonrası" ünitesi ile ilgili haritaları okuyabilme.

Ünite 3: Avrupa'da Yenilikler

AVRUPA'DA YENİLİKLER

- A. Yeni Buluşlar ve Sonuçları (barut, top, pusula, matbaa, kâğıt)
 - B. B. Keşifler ve Sonuçları (nedenleri, Amerika'nın keşfi, Dünya'nın dolaşılması ve sonuçları)
 - C. Rönesans nedenleri ve sonuçları
 - D. Reform nedenleri ve sonuçları
- Aydınlanma Çağı, Sanayi İnkılabı,
Akılcılık ve Bilim

AMAÇLAR:

1. "Avrupa'da Yenilikler" ünitesinde geçen kavramların anlam bilgisi.
2. Avrupa'daki yeniliklerle ilgili olgular bilgisi.
3. Avrupa'daki yeniliklerle ilgili olguları açıklayabilme.
4. Avrupa'daki yeniliklerin önemini kavrayabilme.
5. Avrupa'da yeniliklerin yapıldığı ülkeleri harita üzerinde gösterebilme.
6. Atatürk'ün akılcılığa ve bilime verdiği önemi kavrayabilme.
7. Bilim ve teknolojinin anlamını ve önemini kavrayabilme.

Araştırmacı tarafından deney grubunda denel işlemlere başlanmadan önce ve araştırma esnasında söz konusu ünitelerle ilgili edebi metinler, şiirler, gezi yazıları, hikayeler, tiyatro oyunları, anılar, mektuplar, bölgeyi tanıtıcı bilgiler araştırması yapılmış, bunlar denel işlem sırasında deney grubuna uygulanmış ve konularla ilişkilendirilmiştir. Bununla ilgili günlük planlar araştırmacı tarafından geliştirilmiş ve ders öğretmeni tarafından uygulanmıştır. Günlük planlar;

1. Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri ünitesi günlük planları; Ek 5, Ek 6, Ek 7, Ek 8,
2. İstanbul'un Fethi ve Sonrası ünitesi günlük planları, Ek 9, Ek 10,
3. Avrupa'da Yenilikler ünitesi günlük planları; Ek 11' de verilmiştir.

Denel işlem sırasında aşağıda maddeler halinde verilen edebiyat temelli öğretim yöntemleri uygulanmıştır.

1. Ders işleniş sırasında ünitelerle ilgili bulunan edebi metinler gerek öğretmen ve gerekse öğrenci tarafından sınıfa okunmuş, metinlerle ilgili bireysel çalışmalar yapılmıştır. Metinlerle konu hakkında ilişki kurulmuş, öğrencilerin bireysel görüşlerinden faydalanılmıştır.

2. Şiirler sınıfta güzel şiir okuyan ve sesi gür öğrencilere okutturulmuş, şiiri zaman zaman öğretmen okumuştur. Şiirde geçen kavram ve açıklamalarla konu hakkında ne düşündükleri sorulmuş ve açıklamalar yaptırılmıştır.

3. Öğrencilerden, işledikleri bazı konularla ilgili olarak hikayenin baş tarafı verilerek kalan kısmının kendileri tarafından tamamlamaları istenmiştir. Öğretmenin beğendikleri sınıfta okunmuştur.

4. Çeşitli yörelerdeki okullarda okuyan öğrencilerle iletişim kurulup, öğrenciler arasında mektuplaşma sağlanmıştır. Bu mektuplar sınıfta okunarak sınıf panosuna asılmıştır.

3.4.2.2. Kontrol Grubunda Derslerin İşlenişi

Kontrol grubunda alışagelmış, sürekli derslerde uygulanan, öğretmenin daima etkin olduğu düz anlatım ve soru cevap tekniklerinin kullanıldığı geleneksel öğretim yöntemiyle işlenmiştir. Öğrenci pansiyonda ünitelere çalışmış, derste bilgilerini sınıfa anlatmış, konular yer yer ders öğretmeni tarafından öğrencilere sesli ve sessiz olarak okutturulmuştur. Öğrencilere konu ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Daha sonra aynı sorular tekrar edilmiştir. Öğretmen, konuları özetleyerek anlatmış ve öğrenci defterlerine yazdırmıştır. Öğrenciler sonraki derslere yine hazırlanarak gelmiş, sesli ve sessiz okumadan sonra konular birkaç öğrenci tarafından anlattırılmıştır. Kontrol grubunda konuların işlenişi genel olarak bu şekilde tamamlanmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Bu çalışmada, gerekli olan veriler, geliştirilen Başarı Testleri; Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri (bak. Ek 1), İstanbul'un Fethi ve Sonrası (bak. Ek 2), Avrupa'da ve Yenilikler (bak. Ek 3), ve edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretim yöntemlerine ilişkin Öğrenci Görüşleri Anketi (bak. Ek 4) ile toplanmıştır.

Başarı testlerin hazırlanmasından sonra veri toplama araçlarının uygulanması ve araştırmanın uygulanması aşamalarının gerçekleştirilmesi için Karaisalı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden seçilen okulda uygulama yapmak için onay alınmıştır.

1 Nisan Pansiyonlu İlköğretim Okulu ve Atatürk İlköğretim Okulu'nda 8. sınıflarda başarı testinin ön uygulaması yapılmış ve gerekli analizlerin yapılmasından sonra düzeltilerek son şekli kazandırılmıştır. Uygulama takvimi tablo 3.11'de verilmiştir.

Tablo 3.11. Araştırmanın Uygulama Takvimi (2003-2004 Güz ve Bahar dönemi)

	TARİH	YAPILAN UYGULAMALAR
1	17 Eylül 2003	Başarı testlerinin bir üst sınıfa uygulanması Başarı testinin geçerlik ve güvenilirliğinin yapılması.
2	22 Eylül 2003	Deney ve kontrol grubuna “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” ünitesinin ön testin in yapılması
3	23 Eylül 2003	Deney ve kontrol grubuna “İstanbul’un Fethi ve Sonrası” ünitesinin ön testin in yapılması
4	24 Eylül 2003	Deney ve kontrol grubuna “Avrupa’da Yenilikler” ünitesinin ön testin in yapılması
5	25 Eylül 2003	Deney ve kontrol gruplarında “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” öğretimin başlaması ve deneysel uygulamanın yapılması
	14 Kasım 2003	Deney ve kontrol gruplarına “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” son testin yapılması
6	17 Kasım 2003	“İstanbul’un Fethi ve Sonrası” öğretimin başlaması ve deneysel uygulamanın yapılması
7	14 Aralık 2003	Deney ve kontrol gruplarına “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” kalicılık testin in yapılması
8	23 Aralık 2003	“İstanbul’un Fethi ve Sonrası” ünitesinin son testin in yapılması
9	29 Aralık 2003	“Avrupa’da Yenilikler” ünitesi öğretiminin başlaması ve deneysel uygulamanın yapılması
10	20 Ocak 2004	“Avrupa’da Yenilikler” ünitesinin son testin in yapılması
11	23 Ocak 2004	“İstanbul’un Fethi ve Sonrası” ünitesinin kalicılık testin in yapılması
12	20 Şubat 2004	“Avrupa’da Yenilikler” ünitesinin kalicılık testin in yapılması
13	27 Şubat 2004	Öğrenci Görüş Anketi’nin uygulanması
14	Mart 2004 Mayıs 2005	Tezin yazılması.

Araştırmada deney ve kontrol grupları belirlenmiştir. Deney grubu olarak 7/B, kontrol grubu olarak 7/A sınıfı belirlenmiştir. Sosyal Bilgiler öğretmeni ile görüşülerek, yöntemin uygulanması hakkında görüş alışverişinde bulunulmuş, yöntem ile ilgili materyallerin, ders öğretmeni, araştırmacı ve öğrenciler tarafından birlikte bulunulması ile ilgili çalışmaların yapılması kararlaştırılmıştır. Deney grubundaki öğrencilere yöntemle ilgili bilgiler verilmiştir. Uygulama esnasında araştırmacı ve ders öğretmeni günlük görüş alış-verişinde bulunmuşlar, uygulamanın aksayan yönlerinin olup olmadığını takip etmişlerdir. Yapılan uygulama etkinlikleri, araştırmacı tarafından ders dışında sosyal bilgiler öğretmeni ile sürekli görüşülerek takip edilmiştir.

Ünitelerin işlenişine geçmeden önce deney ve kontrol grubuna başarı testi (ön test) uygulanmıştır. Her ünite sonunda başarı testleri son test olarak verilmiş, ve yine her ünitenin bitiminden 1 ay sonra kalıcılık testi uygulanmıştır. Öğrenci Görüş Anketi Ek 4'te verilmiştir.

3.6. Verilerin Analizi

Uygulama süresince deney ve kontrol gruplarına uygulanan ön test ve son test sonucunda elde edilen puanların aritmetik ortalaması ve standart sapması hesaplanmıştır.

- Deney ve kontrol gruplarının ön test puanları arasında fark olup olmadığını saptamak amacıyla bağımsız gruplar t testi kullanılmıştır.
- Deney ve kontrol grubunun son test puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını saptamak amacıyla bağımsız gruplar t testi yapılmıştır.
- Deney ve kontrol grubunun kalıcılık testi puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını saptamak amacıyla kovaryans analizi yapılmıştır.

Deney grubundaki öğrencilerin, uygulanan edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretim yönteminin etkinlikleri hakkındaki duygu ve düşüncelerini öğrenmek amacıyla

öğrenci görüşü anketi uygulanmıştır. Öğrenci görüşü anketi ile ilgili frekans ve yüzde oranları çıkarılmıştır.

Araştırma esnasında toplanan veriler, SPSS 9.05 For Windows istatistik paket programı ile çözümlenmiştir. Sonuçların yorumlanmasında, değişkenler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemede .05 anlamlılık düzeyi ölçüt olarak kabul edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu araştırmada deney grubunda edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi ile kontrol grubunda uygulanan geleneksel öğretimin, öğrencilerin akademik başarılarına ve kalıcılığa etkileri karşılaştırılmıştır. Bu amaç çerçevesinde, araştırma bulguları araştırmanın alt amaçları doğrultusunda incelenmiştir. Bunlar:

1. İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” ünitesinin işlenmesinde edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel eğitimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin son test akademik başarı puanları arasında anlamlı fark var mıdır?
2. İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin “İstanbul’un Fethi ve Sonrası” ünitesinin işlenmesinde edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel eğitimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin son test akademik başarı puanları arasında anlamlı fark var mıdır?
3. İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin “Avrupa’da Yenilikler” ünitesinin işlenmesinde edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel eğitimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin son test akademik başarı puanları arasında anlamlı fark var mıdır?
4. İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” ünitesinin işlenmesinde edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel eğitimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin son test puanları kontrol edildiğinde kalıcılık testi puanları arasında anlamlı fark var mıdır?
5. İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin “İstanbul’un Fethi ve Sonrası” ünitesinin işlenmesinde edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel eğitimin uygulandığı kontrol

grubundaki öğrencilerin son test puanları kontrol edildiğinde kalıcılık testi puanları arasında anlamlı fark var mıdır?

6. İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin “Avrupa’da Yenilikler” ünitesinin işlenmesinde edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel eğitimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin son test puanları kontrol edildiğinde kalıcılık testi puanları arasında anlamlı fark var mıdır?

Araştırma bulgularına göre, deney ve kontrol grubu öğrencilerinin başarı testi ön test puanlarına göre aralarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmesinden sonra araştırmanın amacı doğrultusunda belirlenen araştırmanın alt amaçları test edilmiştir.

Edebiyat ürünlerinin ders aracı olarak kullanıldığı Sosyal Bilgiler dersine ilişkin deney grubu öğrencilerinin görüşleri tablolar ve yorumlarıyla bu bölümde bulunmaktadır. Anlamlı bulunan etki ve ilişkilere ait grafikler de ilgili bölümlerde sunulmuştur.

4.1. Grupların Ön-test, Son-test ve Kalıcılık Testlerinde Elde Ettikleri Puanların Aritmetik Ortalamaları (X) ve Standart Sapmaları (SS).

Tablo 4.1’de deney ve kontrol gruplarında yer alan öğrencilerin ön-test, son-test ve kalıcılık başarı testi puanlarının aritmetik ortalama ve standart sapma Değerleri verilmektedir.

Tablo 4.1. Deney ve Kontrol gruplarında Yer Alan Öğrencilerin Ön-Test, Son-Test ve Kalıcılık Başarı Testi Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

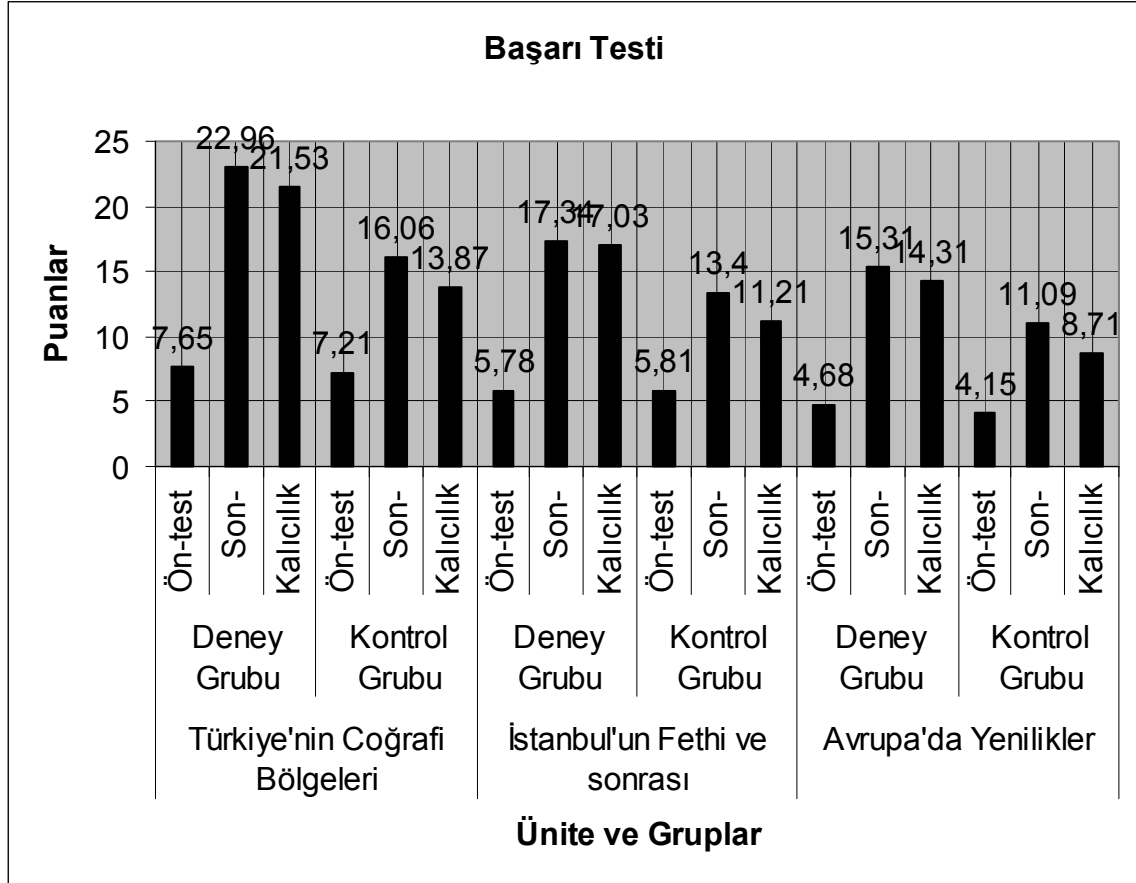
GRUPLAR	TESTLER	Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri		İstanbul'un Fethi ve Sonrası		Avrupa'da Yenilikler	
		X	SS	X	SS	X	SS
DENEY GRUBU	Ön-test	7,65	4,40	5,78	2,19	4,68	1,42
	Son-test	22,96	3,33	17,34	1,15	15,31	2,6
	Kalıcılık	21,53	3,19	17,03	1,33	14,31	2,88
KONTROL GRUBU	Ön-test	7,21	4,45	5,81	3,71	4,15	1,32
	Son-test	16,06	4,49	13,40	1,58	11,09	3,24
	Kalıcılık	13,87	3,70	11,21	2,19	8,71	3,00
N=32 (Deney Grubu), N=32 (Kontrol Grubu)							

Tablo 4.1 incelendiğinde tüm ünitelerde deney ve kontrol gruplarının ön test aritmetik ortalamaları birbirine çok yakın olmakla birlikte, son test ve kalıcılık testleri aritmetik ortalamaları deney grubu lehine artmaktadır. Bu açıklamalar şekil 1’de de görülebilecektir.

Deney grubunda “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” ünitesinde ön test aritmetik ortalama 7, 65 iken, kontrol grubunda ön test aritmetik ortalama 7,21’dir. Deney grubunda “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” ünitesinde son test aritmetik ortalama 22, 96 iken, kontrol grubunda ön test aritmetik ortalama 16,06’dır. Deney grubunda “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” ünitesinde kalıcılık testi aritmetik ortalama 21, 53 iken, kontrol grubunda ön test aritmetik ortalama 13,87’dir. Deney grubunda “İstanbul’un Fethi ve Sonrası” ünitesinde ön test aritmetik ortalama 5, 78 iken, kontrol grubunda ön test aritmetik ortalama 5,81’dir. Deney grubunda “İstanbul’un Fethi ve Sonrası” ünitesinde son test aritmetik ortalama 17,34 iken, kontrol grubunda son test aritmetik ortalama 13,40’dır. Deney grubunda “İstanbul’un Fethi ve Sonrası” ünitesinde kalıcılık testi aritmetik ortalama 17,03 iken, kontrol grubunda kalıcılık testi aritmetik ortalama 11,21’dir. Deney grubunda “Avrupa’da Yenilikler” ünitesinde ön test aritmetik ortalama 4, 68 iken, kontrol grubunda ön test aritmetik ortalama 4,15’dir. Deney grubunda

“Avrupa’da Yenilikler” ünitesinde son test aritmetik ortalama 15, 31 iken, kontrol grubunda son test aritmetik ortalama 11,09’dur. Deney grubunda “Avrupa’da Yenilikler” ünitesinde kalıcılık testi aritmetik ortalama 14,31 iken, kontrol grubunda kalıcılık testi aritmetik ortalama 8,71’dir.

Şekil 1’ de bu açıklamalar görsel olarak sunulmuştur.

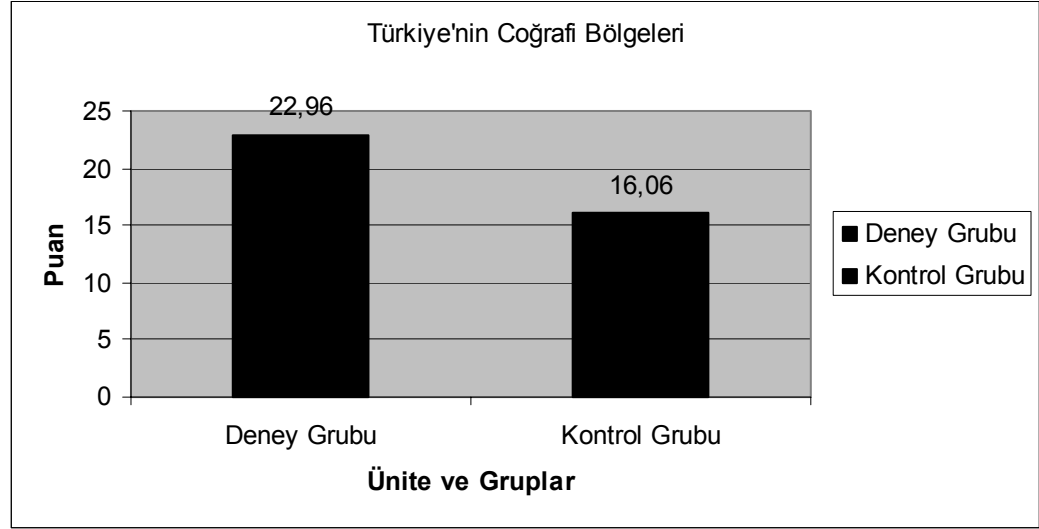
Şekil 4.1. Deney ve Kontrol Gruplarında Yer Alan Öğrencilerin Ön-Test, Son-Test ve Kalıcılık Testi Puanlarının Aritmetik Ortalama Değerlerinin Sütun Grafiği

4.2. Araştırmanın Birinci Alt Amacına İlişkin Bulgular ve Yorumu

Bu araştırmanın birinci alt amacı İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” ünitesinin işlenmesinde edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel eğitimin

uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin son test akademik başarı puanları arasında anlamlı fark var mıdır? biçiminde ifade edilmiştir.

“Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” ünitesi başarı son test puanları aritmetik ortalamaları deney ve kontrol grupları için hesaplanmıştır. Sonuçlar Şekil 2’de sütun grafiği olarak sunulmuştur.

Şekil 4.2. Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri Ünitesinin Son Testinden Aldıkları Puanların Sütun Grafiği

Şekil 2’de görüldüğü gibi deney grubu son test aritmetik ortalaması 22,96 iken, kontrol grubunda aritmetik ortalama 16,06 bulunmuştur. Bu değerler gruplardaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için bağımsız gruplar t testi analizi yapılmıştır. Sonuçlar tablo 4.2 de sunulmuştur.

Tablo 4.2. “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” Ünitesinin Son Test Toplam Puanlarının Deney ve Kontrol Gruplarının Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

GRUPLAR	N	Aritmetik Ortalama	Ss.	Sd.	t	P
Deney Grbu	32	22,96	3,33	62	6,981	,000
Kontrol Grubu	32	16,06	4,49			

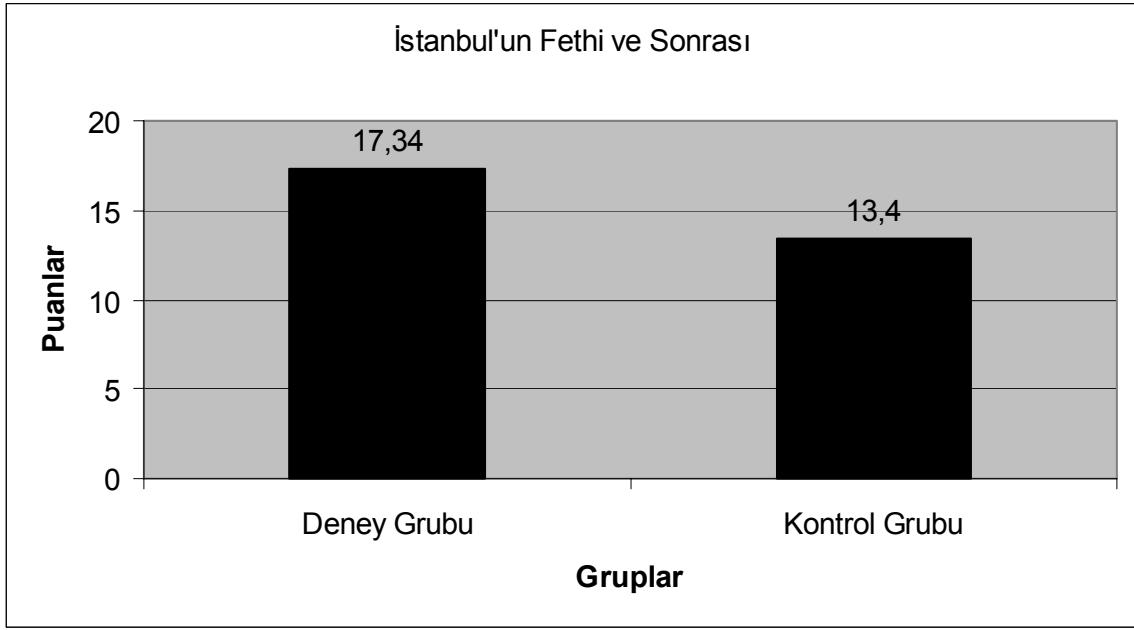
Tablo 4.2’ye bakıldığında; Sosyal Bilgiler öğretiminde yazılı edebiyat ürünlerini ders aracı olarak kullanan öğrencilerle, kullanmayan öğrencilerin aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark vardır. Bu fark yazılı edebiyat ürünlerini kullanan öğrencilerin lehine gerçekleşmiştir. Deney grubunda son test başarı aritmetik ortalama ($X=22,96$) iken kontrol grubunda ($X=16,06$) olarak bulunmuştur. $P=,000<,05$ ’tir.

Deney grubu son test puanlarının, kontrol grubu son test puanlarından yüksek olmasının nedeni, deney grubuna uygulanan edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretim yönteminin etkisi olarak yorumlanabilir.

4.3. Araştırmanın İkinci Alt Amacına İlişkin Bulgular ve Yorumu

Bu araştırmanın ikinci alt amacı; ilköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin “İstanbul’un Fethi ve Sonrası” ünitesinin işlenmesinde edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel eğitimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin son test akademik başarı puanları arasında anlamlı fark var mıdır? biçimindedir.

“İstanbul’un Fethi ve Sonrası” ünitesi başarı son test puanları aritmetik ortalamaları deney ve kontrol grupları için hesaplanmıştır. Sonuçlar Şekil 3’de sütun grafiği olarak sunulmuştur.

Şekil 4.3. İstanbul’un Fethi ve Sonrası Ünitesinin Son Testinden Aldıkları Puanların Sütun Grafiği

Şekil 3’te görüldüğü gibi deney grubunda son test aritmetik ortalaması 17,34 iken, kontrol grubunda aritmetik ortalama 13,4’ bulunmuştur. Bu değerler gruplardaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için bağımsız gruplar t testi analizi yapılmıştır. Sonuçlar tablo 4.3’te gösterilmiştir.

Tablo 4.3. “İstanbul’un Fethi ve Sonrası” Ünitesinin Son Test Puanlarının Deney ve Kontrol Gruplarının Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

GRUPLAR	N	Aritmetik Ortalama	Ss.	Sd.	t	P
Deney Grubu	32	17,34	1,15	62	11,371	,000
Kontrol Grubu	32	13,40	1,58			

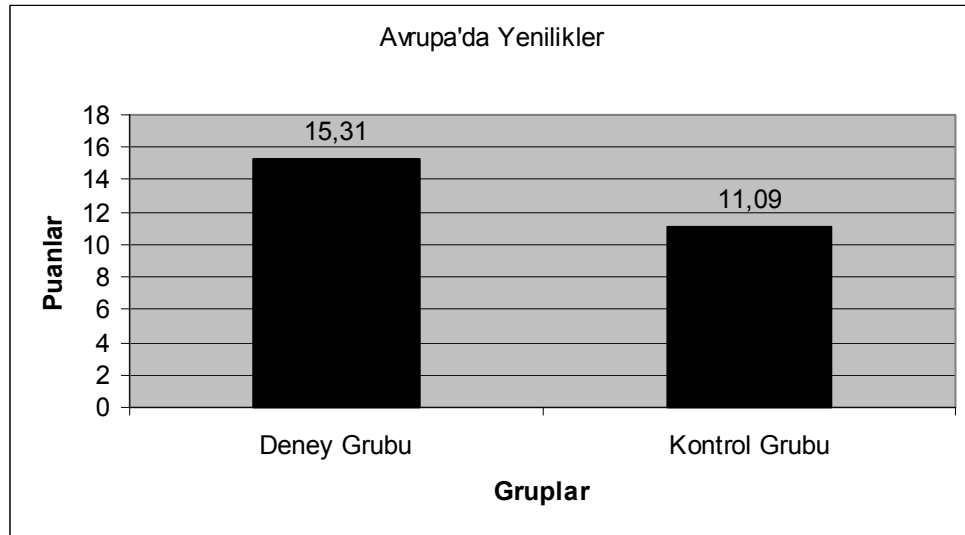
Tablo 4.3'e bakıldığında; Sosyal Bilgiler öğretiminde yazılı edebiyat ürünlerini ders aracı olarak kullanan öğrencilerle, kullanmayan öğrencilerin aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark vardır. Bu fark yazılı edebiyat ürünlerini kullanan öğrencilerin lehine gerçekleşmiştir. Deney grubunda son test başarı aritmetik ortalama ($X=17,34$) iken kontrol grubunda ($X=13,40$) olarak bulunmuştur. $P=,000<,05$ 'tir.

Deney grubu son test puanlarının, kontrol grubu son test puanlarından yüksek olmasının nedeni, deney grubuna uygulanan edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretim yönteminin etkisi olarak yorumlanabilir.

4.4. Araştırmanın Üçüncü Alt Amacına İlişkin Bulgular ve Yorumu

Araştırmanın üçüncü alt amacı; ilköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin “Avrupa’da Yenilikler” ünitesinin işlenmesinde edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel eğitimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin son test akademik başarı puanları arasında anlamlı fark var mıdır? biçiminde ifade edilmiştir.

“Avrupa’da Yenilikler” ünitesi başarı son test puanları aritmetik ortalamaları deney ve kontrol grupları için hesaplanmıştır. Sonuçlar Şekil 4’de sütun grafiği olarak sunulmuştur.

Şekil 4.4. “Avrupa’da yenilikler” Ünitesinin Son Testinden Aldıkları Puanların Sütun Grafiği

Şekil 4’te görüldüğü gibi deney grubunda son test aritmetik ortalaması 15,31 iken, kontrol grubunda aritmetik ortalama 11,09’ bulunmuştur. Bu değerler gruplardaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için bağımsız gruplar t testi analizi yapılmıştır. Sonuçlar tablo 4.4’te gösterilmiştir.

Tablo 4.4. “Avrupa’da Yenilikler” Ünitesinin Son Test Puanlarının Deney ve Kontrol Gruplarının Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

GRUPLAR	N	Aritmetik Ortalama	Ss.	Sd.	t	P
Deney Grubu	32	15,31	2,63	62	5,710	,000
Kontrol Grubu	32	11,09	3,24			

Tablo 4.4’e bakıldığında; Sosyal Bilgiler öğretiminde yazılı edebiyat ürünlerini ders aracı olarak kullanan öğrencilerle, kullanmayan öğrencilerin aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark vardır. Bu fark yazılı edebiyat ürünlerini kullanan öğrencilerin lehine gerçekleşmiştir. Deney grubunda son test başarı aritmetik ortalama ($X=15,31$) iken kontrol grubunda ($X=11,09$) bulunmuştur.. $P=,000<,05$ ’tir.

Deney grubu son test puanlarının, kontrol grubu son test puanlarından yüksek olmasının nedeni, deney grubuna uygulanan edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretim yönteminin etkisi olarak yorumlanabilir.

4.5. Araştırmanın Dördüncü Alt Amacına İlişkin Bulgular ve Yorumu

İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” ünitesinin işlenmesinde edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel eğitimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin son test puanları kontrol edildiğinde kalıcılık testi puanları arasında anlamlı fark var mıdır? biçiminde ifade edilmiştir.

Başarı testi son test toplam puanları kontrol altına alındığında; kalıcılık testi toplam puanlarının deney ve kontrol grupları son test toplam puanlarına göre kovaryans analizi ve betimsel istatistiği sonuçları tablo 4.5’de verilmiştir.

Tablo 4.5. Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri Ünitesinin Kalıcılık Toplam Puanlarının Deney ve Kontrol Gruplarına Göre Betimsel İstatistiği

GRUPLAR	N	Aritmetik Ortalama	Düzeltilmiş Aritmetik Ortalama
Deney Grubu	32	21,531	18,647
Kontrol Grubu	32	13,875	16,759
Toplam	64	17,703	17,703

Türkiye’nin Coğrafi bölgeleri Ünitesi başarı testi son test ve kalıcılık testi puanları birlikte incelendiğinde; kontrol grubunun başarı testi son test puanı $X = 16,062$ (**Tablo 4.2**) iken kalıcılık testinde bu oran $X = 13,875$ ’e düşmüştür. Deney grubunda ise başarı testi son test puanı $X = 22,968$ iken kalıcılık testinde $X = 21,531$ ’dir. Yani başarı testi puanları kontrol gruplarında sürekli düştüğü gözlenirken deney grubunda çok az düzeyde düşmüştür. Daha açık bir ifadeyle; edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi öğrencilerin kalıcılık başarısını hemen hemen yerinde korurken, geleneksel öğretim yöntemi öğrencilerin kalıcılık başarısını olumsuz yönde etkilemektedir.

Grupların son test ve kalıcılık testi puanları arasındaki bu farklılığın anlamlı olup olmadığını belirlemek için; grupların başarı son test puanları kontrol altına alınarak; grupların kalıcılık testi puanları arasında kovaryans analizi yapılmıştır. Sonuçlar tablo 4.6’da sunulmuştur.

Tablo 4.6. Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri Ünitesinin Kalıcılık Toplam Puanlarının Deney ve Kontrol Gruplarına Göre Kovaryans Analizi (ANCOVA) Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Başarı Son Testler	677,108	1	677,108	641,753	,000
Deney ve Kontrol Grupları Ana Etkisi	31,953	1	31,953	30,285	,000
Hata	64,361	61	1,055		
Düzeltilmiş Toplam	1679,359	63			

Tablo 4.6 incelendiğinde; deney ve kontrol gruplarının son test puanları kontrol altına alındığında, deney ve kontrol gruplarının kalıcılık testi puanları açısından anlamlı bir fark ($F=30,285$, $p=,000$) oluşturduğu görülmektedir.

Farkın kaynağını belirlemek için grupların kalıcılık son testten aldıkları toplam aritmetik ortalama puanları karşılaştırılmıştır. Son test – kalıcılık testi aritmetik ortalamaları arasındaki düşüş farkı kontrol grubunda 2,19, deney grubunda 1,43'dür. Her iki grubun kalıcılık testi düşüş farkları anlamlı fark yaratmaktadır. **Tablo 4.5** incelendiğinde son test puanları kontrol altına alındığında kalıcılık testi düzeltilmiş aritmetik ortalamalarının; kontrol grubunda $X=16,759$ iken, deney grubunda $X=18,647$ olduğu görülmektedir. Dolayısıyla deney grubunda edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi yönteminin uygulanması, anlamlı farkın nedeni olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu bulgular değerlendirildiğinde edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi yönteminin uygulandığı deney grubu lehine anlamlı bir fark vardır diyebiliriz.

4.6. Araştırmanın Beşinci Alt Amacına İlişkin Bulgular ve Yorumu

İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin “İstanbul’un Fethi ve Sonrası” ünitesinin işlenmesinde edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel eğitimin uygulandığı kontrol grubundaki

öğrencilerin son test puanları kontrol edildiğinde kalıcılık testi puanları arasında anlamlı fark var mıdır? biçiminde ifade edilmiştir.

Başarı testi son test toplam puanları kontrol altına alındığında; kalıcılık testi toplam puanlarının deney ve kontrol grupları son test toplam puanlarına göre kovaryans analizi ve betimsel istatistiği sonuçları tablo 4.7’de verilmiştir

Tablo 4.7 . “İstanbul’un Fethi ve Sonrası” Ünitesinin Kalıcılık Toplam Puanlarının Deney ve Kontrol Gruplarına Göre Betimsel İstatistiği

GRUPLAR	N	Aritmetik Ortalama	Düzeltilmiş Aritmetik Ortalama
Deney Grubu	32	17,031	14,667
Kontrol Grubu	32	11,218	13,583
Toplam	64	14,125	14,125

İstanbul’un Fethi ve Sonrası Ünitesi başarı testi son test ve kalıcılık testi puanları birlikte incelendiğinde; kontrol grubunun başarı testi son test puanı $X = 13,40$ (**Tablo 4.3**) iken kalıcılık testinde bu oran $X = 11,21$ ’e düşmüştür. Deney grubunda ise başarı testi son test puanı $X = 17,34$ iken kalıcılık testinde $X = 17,03$ ’dür. Yani başarı testi puanları kontrol gruplarında sürekli düştüğü gözlenirken deney grubunda çok az düzeyde düşmüştür. Daha açık bir ifadeyle; edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi öğrencilerin kalıcılık başarısını hemen hemen her yerinde korurken, geleneksel öğretim yöntemi öğrencilerin kalıcılık başarısını olumsuz yönde etkilemektedir.

Grupların son test ve kalıcılık testi puanları arasındaki bu farklılığın anlamlı olup olmadığını belirlemek için; grupların başarı son test puanları kontrol altına alınarak; grupların kalıcılık testi puanları arasında kovaryans analizi yapılmıştır. Sonuçlar tablo 4.8’de sunulmuştur.

Tablo 4.8. İstanbul'un Fethi ve Sonrası Ünitesinin Kalıcılık Toplam Puanlarının Deney ve Kontrol Gruplarına Göre Kovaryans Analizi (ANCOVA) Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Başarı SonTestler	171,480	1	171,480	317,388	,000
Deney ve Kontrol Grupları Ana Etkisi	6,100	1	6,100	11,,290	,001
Hata	32,957	61	,540		
DüzeltilmişToplam	745,000	63			

Tablo 4.8 incelendiğinde; deney ve kontrol gruplarının son test puanları kontrol altına alındığında, deney ve kontrol gruplarının kalıcılık testi puanları açısından anlamlı bir fark ($F=11,290$, $p=,001$) oluşturduğu görülmektedir.

Bu anlamlı farkın kaynağını belirlemek için grupların kalıcılık son testten aldıkları toplam aritmetik ortalama puanları karşılaştırılmıştır. Son test – kalıcılık testi aritmetik ortalamaları arasındaki düşüş farkı kontrol grubunda 2,19, deney grubunda ,31'dir. Her iki grubun kalıcılık testi düşüş farkları anlamlı fark yaratmaktadır. **Tablo 4.7** incelendiğinde son test puanları kontrol altına alındığında kalıcılık testi düzeltilmiş aritmetik ortalamalarının; kontrol grubunda $X=13,583$ iken, deney grubunda $X=14,667$ olduğu görülmektedir. Dolayısıyla deney grubunda edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi yönteminin uygulanması, anlamlı farkın nedeni olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu bulgular değerlendirildiğinde edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi yönteminin uygulandığı deney grubu lehine anlamlı bir fark vardır diyebiliriz.

4.7. Araştırmanın Altıncı Alt Amacına İlişkin Bulgular ve Yorumu

İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin “Avrupa’da Yenilikler” ünitesinin işlenmesinde edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel eğitimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin son test

puanları kontrol edildiğinde kalıcılık testi puanları arasında anlamlı fark var mıdır? biçiminde ifade edilmiştir.

Başarı testi son test toplam puanları kontrol altına alındığında; kalıcılık testi toplam puanlarının deney ve kontrol grupları son test toplam puanlarına göre kovaryans analizi ve betimsel istatistiği sonuçları tablo 4.9’de verilmiştir

Tablo 4.9. Avrupa’da Yenilikler Ünitesinin Kalıcılık Toplam Puanlarının Deney ve Kontrol Gruplarına Göre Betimsel İstatistiği

GRUPLAR	N	Aritmetik Ortalama	Düzeltilmiş Aritmetik Ortalama
Deney Grubu	32	14,312	12,296
Kontrol Grubu	32	8,718	10,735
Toplam	64	11,515	11,515

Avrupa’da Yenilikler Ünitesi başarı testi son test ve kalıcılık testi puanları birlikte incelendiğinde; kontrol grubunun başarı testi son test aritmetik ortalaması $X=11,09$ (**Tablo 4.4**) iken kalıcılık testinde bu oran $X=8,71$ ’e düşmüştür. Deney grubunda ise başarı testi son test puanı $X=15,31$ iken kalıcılık testinde $X=14,31$ ’dir. Yani başarı testi puanları kontrol gruplarında sürekli düştüğü gözlenirken deney grubunda çok az düzeyde düşmüştür. Daha açık bir ifadeyle; edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi öğrencilerin kalıcılık başarısını hemen hemen yerinde korurken, geleneksel öğretim yöntemi öğrencilerin kalıcılık başarısını olumsuz yönde etkilemektedir.

Grupların son test ve kalıcılık testi puanları arasındaki bu farklılığın anlamlı olup olmadığını belirlemek için; grupların başarı son test puanları kontrol altına alınarak; grupların kalıcılık testi puanları arasında kovaryans analizi yapılmıştır. Sonuçlar tablo 4.10’da sunulmuştur.

Tablo 4.10. Avrupa’da Yenilikler Ünitesinin Kalıcılık Toplam Puanlarının Deney ve Kontrol Gruplarına Göre Kovaryans Analizi (ANCOVA) Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Başarı Son Testler	494,896	1	494,896	679,198	,000
Deney ve Kontrol Grupları Ana Etkisi	25,551	1	25,551	35,067	,000
Hata	44,448	61	,729		
Düzeltilmiş Toplam	1039,894	63			

Tablo 4.10 incelendiğinde; deney ve kontrol gruplarının son test puanları kontrol altına alındığında, deney ve kontrol gruplarının an etkisi kalıcılık testi puanları açısından anlamlı bir fark ($F=35,067$, $p=,000$) oluşturduğu görülmektedir.

Bu anlamlı farkın kaynağını belirlemek için grupların kalıcılık son testten aldıkları toplam aritmetik ortalama puanları karşılaştırılmıştır. Son test – kalıcılık testi aritmetik ortalamaları arasındaki düşüş farkı kontrol grubunda 2,38, deney grubunda 1,00’dir. Her iki grubun kalıcılık testi düşüş farkları anlamlı fark yaratmaktadır. **Tablo 4.9** incelendiğinde son test puanları kontrol altına alındığında kalıcılık testi düzeltilmiş aritmetik ortalamalarının; kontrol grubunda $X=10,735$ iken, deney grubunda $X=12,296$ olduğu görülmektedir. Dolayısıyla deney grubunda edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi yönteminin uygulanması, anlamlı farkın nedeni olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu bulgular değerlendirildiğinde edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi yönteminin uygulandığı deney grubu lehine anlamlı bir fark vardır diyebiliriz.

4.8. Edebiyat Temelli Sosyal Bilgiler Öğretim Yönteminin Uygulandığı Deney Grubu Öğrencilerinin Edebiyat Temelli Sosyal Bilgiler Öğretimine İlişkin Görüşleri

Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretiminde yazılı edebiyat ürünlerinin kullanılmasının öğrencilerin görüşlerini, tutumlarını nasıl etkilediğini belirlemek amacıyla yöntemin uygulanıp tamamlanmasından sonra öğrencilere görüşlerini belirten bir anket uygulanmıştır. Çünkü edebiyat temelli öğretim yönteminin öğrenci görüşlerini hangi yönde etkilediğinin sonucu bilinmelidir. Öğrenci görüş anketi Ek 4'te, Öğrencilerin görüşleri tablo 4.11' de sunulmuştur.

Tablo 4.11. Edebiyat Temelli Sosyal Bilgiler Öğretim Yönteminin Uygulandığı Deney Grubu Öğrencilerinin Edebiyat Temelli Sosyal Bilgiler Öğretimine İlişkin Görüşleri

	ÇOK		BİRAZ		HİÇ		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Derse İlgiyi Artırma	25	78,1	5	15,6	2	3,1	32	100
Okuma Alışkanlığı Kazandırma	27	84,4	4	12,5	1	3,1	32	100
Derse Katılımı Sağlama	24	75,0	5	15,6	3	9,4	32	100
Konular Arasında Bağlantı Oluşturma	27	84,4	2	6,3	3	9,4	32	100
Öğrenileni Zihinde Canlandırmayı Sağlama	24	75,0	4	12,5	4	12,5	32	100
Konuyu Daha Rahat Anlatmayı Sağlama	23	71,9	4	12,5	5	15,6	32	100
Kolay Hatırlamayı Sağlama	26	81,3	3	9,4	3	9,4	32	100

Tablo 4.11 incelendiğinde edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretim yönteminin uygulanması derse ilgimi çok artırdı diyen 25 öğrenci, grubun % 78,1'ini, biraz artırdı diyen 5 öğrenci, grubun %15,6'sını, hiç artırmadı diyen 2 öğrenci, grubun % 6,3'ünü oluşturmaktadır. Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretiminin uygulanması öğrencilerin derse olan ilgisini büyük oranda artırmıştır.

Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretim yönteminin uygulanması okuma alışkanlığımı çok artırdı diyen 27 öğrenci, grubun % 84,4'ünü, biraz artırdı diyen 4 öğrenci, grubun % 12,5'ini, hiç artırmadı diyen 1 öğrenci, grubun % 3,1'ini oluşturmaktadır. Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretiminin uygulanması öğrencilerin okuma alışkanlığını büyük oranda artırmıştır.

Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretim yönteminin uygulanması derse katılımımı çok artırdı diyen 24 öğrenci, grubun % 75,0'ını, biraz artırdı diyen 5 öğrenci, grubun % 15,6'sını, hiç artırmadı diyen 3 öğrenci, grubun % 9,4'ünü oluşturmaktadır. Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretiminin uygulanması öğrencilerin derse katılımını büyük oranda artırmıştır.

Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretim yönteminin uygulanması konular arası bağlantı oluşturmadaki etkisi çok diyen 27 öğrenci, grubun % 84,4'ünü, biraz diyen 2 öğrenci, grubun % 6,3'ünü, hiç diyen 3 öğrenci, grubun % 9,4'ünü oluşturmaktadır. Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretiminin uygulanması konular arası bağlantı oluşturmada büyük oranda etkilidir.

Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretim yönteminin uygulanması öğrenileni gözümde canlandırmayı sağlamamı çok artırdı diyen 24 öğrenci, grubun % 75,0'ını, biraz artırdı diyen 4 öğrenci, grubun % 12,5'ini, hiç artırmadı diyen 4 öğrenci, grubun % 12,5'ini oluşturmaktadır. Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretiminin uygulanması öğrencilerin öğrenileni canlandırmayı sağlamasını büyük oranda artırmıştır.

Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretim yönteminin uygulanması dersi daha rahat anlatmamı çok iyi sağladı diyen 23 öğrenci, grubun % 71,9'unu, biraz artırdı diyen 4 öğrenci, grubun % 12,5'ini, hiç artırmadı diyen 5 öğrenci, grubun % 15,6'sını oluşturmaktadır. Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretiminin uygulanması öğrencilerin dersi daha rahat anlatmasını büyük oranda artırmıştır.

Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretim yönteminin uygulanması öğrendiklerimi kolay hatırlamamı çok artırdı diyen 26 öğrenci grubunun % 81,3'ünü, biraz artırdı diyen 3 öğrenci grubun % 9,4'ünü, hiç artırmadı diyen 3 öğrenci grubun % 9,4'ünü oluşturmaktadır. Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretiminin uygulanması öğrencilerin öğrendiklerini kolay hatırlamasını büyük oranda artırmıştır

Sonuç olarak bu verilerden faydalanarak edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretiminin öğrenci görüşlerini olumlu yönde etkilediğini, öğrencilerin ilgisini artırdığını, öğrencilerin dersin işlenişinden memnun olduğunu söyleyebiliriz.

BÖLÜM V

SONUÇ – TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, öncelikle araştırma bulgularında elde edilen sonuçlara yer verilmiş ve daha sonra da bu sonuçlar üzerinde tartışılmıştır. Sonuç ve tartışma değerlendirilerek bir öneri getirilmiştir.

5.1. Sonuçlar

Eğitim ve öğretimin amacı; bilgiyi iyi sentez edebilen, düşünen ve düşündükleri ile mantıklı hareket edebilen, sağlıklı karar verebilen, öğrendikleriyle bilgiye ve düşünceye yeni boyutlar ve ürünler katabilen, tutum ve davranışlarının kendisine ve çevresine farklı ilerlemeleri ekleyebilen, gerçekçi ve bilimsel düşünce etrafında kendisini ifade edebilen birey ve bireyler yetiştirmektir. Deming, eğitimin genel amacının “pozitifi artırmak,negatifi azaltmak böylece öğrencilerin öğrenme heyecanını ve isteklerini korumak şeklinde” sunmaktadır (Deming, 1992). İnsanların sorunsuz yaşamaları olanaksızdır ama insanlar karşılaştığı sorunları çözmek ister. Eğitim, insanlara sorunlarının çözümünde yardım eder. Sosyal Bilgiler dersi de bu amacı sağlamaya çalışan derslerden biridir. Edebiyatın eğitim üzerindeki etkisi, insanları düşünsel olarak etkilemesi, etkilenen düşüncelerin öğretime katkısı küçümsenemez. Öğrencilerin tutum ve davranışlarındaki istendik durum eğitim-öğretimle yakından ilişkilidir. Elindeki değerleri sorgulama, kendisine ve çevresine ilişkin sorular sorma, sorunun yanıtını arama, araştırma ve araçlarla ilgili bir öğrenme yoludur.

Bu çalışmada; Sosyal bilgiler öğretiminde edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretim yönteminin ders aracı olarak kullanılmasının “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri”, “İstanbul’un Fethi ve Sonrası” ve “Avrupa’da Yenilikler” ünitelerinde, öğrencilerin akademik başarısına ve kalıcılığa etkisi açıklanmıştır. Elde edilen bulgular ve yorumlar doğrultusunda şu sonuçlar ortaya konmuştur.

1. Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretim yönteminin ders aracı olarak kullanılmasının “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” ünitesinde öğrencilerin akademik

başarısına ve kalıcılığa, geleneksel öğretimin yapıldığı kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde katkısı vardır.

2. Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretim yönteminin ders aracı olarak kullanılmasının “İstanbul’un Fethi ve Sonrası” ünitesinde öğrencilerin akademik başarısına ve kalıcılığa, geleneksel öğretimin yapıldığı kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde katkısı vardır.

3. Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretim yönteminin ders aracı olarak kullanılmasının “Avrupa’da Yenilikler” ünitesinde öğrencilerin akademik başarısına ve kalıcılığa, geleneksel öğretimin yapıldığı kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde katkısı vardır.

4. Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretim yönteminin ders aracı olarak kullanılması, öğrencilerin derse ilgisini artırmış; okuma alışkanlığı kazandırma, derse katılımı sağlama, konular arasında ilişki kurma, daha rahat bir anlatım sağlama, öğrenileni canlandırma, ve kolay hatırlamayı sağlama konularında olumlu etkisi oluşturmuştur.

5.2. Tartışma

Bu bölümde ilköğretim 7.sınıf Sosyal Bilgiler dersinde edebiyat temelli öğretim yönteminin öğrencilerin akademik başarısına ve kalıcılığa etkisine yönelik sonuçlar tartışılmıştır.

İlköğretim 7.sınıf sosyal bilgiler dersi öğretiminde araç olarak edebi ürünleri kullanmanın öğrencinin akademik başarısını ve öğrendikleri üzerinde kalıcılık etkisini etkileyip etkilemediğine yönelik bu çalışmada istatistiksel işlem olarak SPSS programı kullanılarak , “t” testi, kovaryans analizi, frekans, yüzde hesaplamalarından yararlanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda sosyal bilgiler dersinde edebi ürünlerin kullanılması öğrencilerin akademik başarısını ve kalıcılığı artırdığı saptanmıştır. Ayrıca bu yöntemin uygulanması, öğrenci görüşlerini olumlu yönde etkilediğini göstermiştir. Dersi daha kolay anlama, konular arasında bağ kurma vb. durumlarda öğrenciyi olumlu yönde etkilemiştir.

Edebi ürünlerin bir araç olarak kullanılması, öğrencilerin hikayelere ilgilerinden dolayı sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin akademik başarısını artırmış olabilir. Çünkü çocuk 6 veya 7 yaşından itibaren abartılı, ilgi çekici olay ve olgulara daima kulak kabartmıştır. 20 yaşındaki bir birey, 6 yaşında dinlemiş olduğu bir hikayeyi anlatanı ile birlikte, rahatça hatırlayabilmektedir. Çünkü bu tür bir dinleme öğrencinin tüm algılama yollarını hazır tutma ve kullanma anlamına gelmektedir.

Otluoğlu (2001)' nun İlköğretim okulu 5. sınıf sosyal bilgiler öğretiminde yazılı edebiyat ürünlerinin ders aracı olarak kullanmanın duyuşsal davranış özelliklerini kazanmaya etkisine yönelik yaptığı çalışmada bu düşüncüyü destekler niteliktedir. Bu çalışma sonucunda yazılı edebiyat ürünlerinin duyuşsal davranış özellikleri kazanmayı anlamlı derecede artırdığı saptanmıştır. Bu araştırmada bilişsel olarak yeterlilik kazanmanın cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma olmadığı anlaşılmıştır. Bilişsel olarak belli bir yeterlilik kazanma ile duyuşsal davranışlara erişimi düzeyi arasında anlamlı ilişki olmadığı açıklanmıştır.

Bu araştırma sonucunda ortaya çıkan bulgulardan biri de uygulanan öğretim yöntemi hakkında öğrenci görüşlerinin olumlu olmasıdır. Öğrencilerin olumlu cevap verdiği görüşler “Daha çok hoşlandım”, “ “Farkına vardığım / anladığım daha çoktu”, “Daha çok ilgimi çekti”, “Daha çok istek duydum” , “ Bu derste kendimi daha rahat hissettim”, “Daha kolay anlatabilirim”, “Daha kolay hatırlıyorum”, “Rahatlıkla canlandırabiliyorum”, “Daha rahat bağlantı kurabiliyorum”, “Daha rahat örnek bulabilirim” olarak belirlenmiştir.

(Öztürk, 2002), “Tarih öğretiminde tarihi romanların kullanılması” adlı araştırmasında; öğrencilerin tarihsel olaylarla daha iyi bağ kurduğunu, empati yaptığını, düşünme becerisinin geliştiğini, verilen sorulara daha kolay cevap verebildiğini ve derse ilgisinin arttığını belirtmiştir.

San (1991), “Eğitimde yaratıcı drama” adlı makalesinde “okuldaki öğrenmenin büyük bir çoğunluğu eklenen, birbiri üzerine yığılan (additive) bir öğrenme biçimini ele almıştır. Sürekli olarak birey için yeni olan bilgiler öğretilir ve bireyler tarafından depo edilir. Oysa, günümüzde bilgilerin disiplinlerarası bağlamları içinde bütüncül konstellasyonlar halinde algılanabilmesi gereklidir” diyerek öğrenilen bilginin bütün alanlarda disiplinlerarası yaklaşıma dikkat çekmeye çalışmıştır.

Güven (2005), “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Meslekî Gelişim Ve Yeterlikleri” adlı makalesinde öğretmenler ve öğretmen adaylarının, öğrencilerin sosyal bilgiler alanına olan ilgilerini sürekli canlı tutacak yöntem ve etkinlikleri gerçekleştirebilecek düzeyde olmaları gerektiğini, sosyal bilgilerle ilgili ilginç konuları sınıfa getirip, öğrencilerin tümünü sürece katabilmelerinin uygun bir öğretim yöntemi olduğunu belirtmiştir.

Yine bu çalışmada öğretmenler ve öğretmen adaylarının öğrencilerin sosyal bilgiler alanını kavramaları için, öğrencilerde sosyal bilgiler alanı ile ilgili olarak var olan anlayış ve düşüncelerin üzerine, yeni bilgileri nasıl etkili bir şekilde koyabileceklerine ilişkin somut yöntemsel ipuçlarını öğrenmeleri gerektiğini, bu, öğrencilerin öğrenmesini daha ileriye götürmek demek olduğunu, öğretmenin yalnızca formal değerlendirme yöntemleriyle değil informal değerlendirme yöntemleriyle de öğrencilerin düzeyini belirleyebilmeleri gerektiğini belirtmiştir.

Yaşar (2004) “İlköğretim Sosyal Bilgiler Derslerinde Görsel Materyal Kullanımı İle Coğrafya Konularının Eğitim Ve Öğretimi” adlı çalışmasında ilköğretim sosyal bilgiler derslerinde görsel materyal kullanımı ile coğrafya konularının eğitim ve öğretimi üzerinde durmaktadır. Ders kitapları dışında farklı materyallerin öğrencini ilgisini çektiğini belirtmektedir.

Şengün ve Turan (2004), “Coğrafya Eğitiminde Bilgisayar Destekli Ders Sunumunun Öğrenmedeki Rolünün Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” adlı araştırmasında, eğitim ve öğretimde konuları daha iyi anlamak ve kavramak; konuların önemli ve temel noktalarının belirtilmesinde; ayrıca öğrencilerin ilgi ve dikkatini çekme ve öğrenme arzu ve isteklerini teşvik etmede, öğretim materyallerinden faydalanılması gerektiğini belirtmektedir.

(Gowan, Guzzetti; akt: Doğanay, 2004), Edebiyat Temelli Sosyal Bilgiler Öğretimi adlı makale çevirisinde sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin sıkıntısı çoğu zaman tarih ezberlemekten veya yaşamdan kopuk bilgiler öğrenmek zorunda kaldıklarını hissetmekten kaynaklandığını belirtmiştir.

Yine bu makalede öğretmenin seçtiği uygun edebi metinler ile herhangi bir konunun somutlaşıp, öğrencinin daha rahat anlayabileceği bir biçime girmesi son derece mümkün olduğunu, hatta bazı sosyal bilgiler uzmanları “sosyal bilgiler vatandaşlık eğitimini zenginleştirme bağlamında roman, mitoloji, biyografi, drama gibi eserlerin yer aldığı “iyi anlatılan bir öykü” olmalıdır dediklerini vurgulamıştır.

Davis ve Palmer (1992), “A strategy for using children’s literature to extend the social studies curriculum” adlı araştırmasında göçmenlerin, yerli Amerikalı üzerindeki etkisini ve çevresel problemlerini araştırmak amacıyla grubun birinde edebi ürünleri kullanmış ve edebi ürünleri kullanan grubun, geleneksel öğretimi kullanan gruba göre daha iyi öğrendiği saptanmıştır.

Brigel, Camp ve Deanne.(2002), “Using Literature to Explore Sociel Issues” adlı çalışmasında, sosyal bilgiler bölümünde sosyal problemlerin incelenmesi için seçilen kısa alıntılar kapsayan sosyal olay ve problemin çözümünü kapsayan bir strateji planlıyıp ve bu stratejiyi ortaokul öğrencileri üzerinde uygulamışlar. Yapılan çalışma sonucunda öğrencilerin derse olan ilgisinin ve başarısının arttığını belirtmişlerdir.

Downey ve Levstik (1991), Levstik ve Barton (1997), Levstik ve Pappas (1990) ilkokul ve ortaokullarda uygun ve etkili tarih öğretiminde edebiyatı kullanma ile ilgili araştırmalarında, öğrencilerin nihai başarılarının arttığını ve öğrencilerin derse olan ilgisinin çoğaldığını belirtmişlerdir.

Levstik (1986), VanSledright (1995), VanSledright ve Kelly (1996), tarihi hikayelerin tarih eğitiminde öğrenciler tarafından ilginç ve anlaşılabilir bulunduğunu, edebiyatı kullanarak yaptıkları araştırmaların öğrencilerin ilgisini, yeteneklerini, kalıcı bilgilerin oluşmasını sağladığını belirtmişlerdir.

Johennessen (2003) “Making History Come Alive with the Nonfiction Literature of the Vietnam War” adlı araştırmasında kolej ve lise öğrencileri üzerinde Vietnam savaşını konu alan tarih öğretimi için edebi ürünleri ders aracı olarak kullanılması ile ilgili araştırmasında, Vietnam savaşının edebiyatla öğretilmesi öğrenciler tarafından anlaşılabilir ve çekici bulunduğunu, en belirgin olarak ta konunun öğrenciler arasında kuvvetli bir şekilde dolaşmasının olduğunu vurgulamıştır.

Aynı araştırmada özellikle öğrencilerin ortak düşünme becerilerini geliştirdiğini, öğrenciler birbirlerine nasıl yardım edileceğini öğrendiğini ve sorunlara çözümler aradığını belirtmiştir. Ataları ile düşünce bazında rahat bir bağlantı kurduğunu ve onları anlamaya çalıştıklarını, savaşın kötü yönlerini dikkate alarak barış içinde yaşamının yollarını aramak için uğraş verdiklerini belirtmişlerdir.

Nelson L ve Nelson T. (1999). “Learning History Through Children’s Literature” adlı araştırmasında tarih öğretiminde çocuk edebiyatını kullanmanın eski düşüncelere hoşlanılabilir yeni bir boyut getirdiğini ve daha kalıcı olduğunu savunmuşlar, edebiyatla tarih öğretimi araştırmasında geçmiş yılların sırlarını edebiyatın daha iyi ortaya koyduğunu söylemişlerdir.

Dilek (2001), “Tarih Derslerinde Öğrenme ve Düşünce Gelişimi” adlı çalışmasında gereksiz bilgilerin öğrencilerin ilgisini çekmediğini, öğrenilenin sadece ezber düzeyinde kaldığını ve biri süre sonra unutulup gittiğini belirtmiştir.

Kavcar (1999), edebiyat eserlerinin insan, yurt, yaşama, ve doğa sevgisiyle insanın iç dünyasını yumuşattığını, iyilik, dostluk, hoşgörü, bağışlama, dayanışma, çalışkanlık, dürüstlük gibi insana özgü tutum ve değerleri geliştirip pekiştirdiğini, insanları bunlar doğrultusunda eğittiğini belirtmiştir.

Mutluay (1977), Edebiyat, duygu ve düşüncelerin, insan ve toplum yaşantısının, söz ve yazıyla, en etkili biçimlerde anlatımını amaç edinen bir sanat türü olduğunu, edebiyat eserinin çevreyi tanıttığını, insanın kendisiyle ve çevresiyle olan çatışmalarını veya barışını yansıttığını, bu yolla insanın yaşantısını zenginleştirdiğini ve güzelliğin farkına varılmasını sağladığını belirtmiştir.

Gerek yurt içinde ve gerekse yurt dışında yapılan araştırmalarda derste, ders kitabı dışında kullanılan çeşitli görsel materyallerin ve edebi ürünlerin öğrencinin başarısını ve derse olan ilgisini artırdığı belirtilmektedir.

Bu araştırma sonucunda da öğrencilerin başarının ve derse olan ilgisinin artmasının nedeni, ders aracı olarak edebi ürünlerin kullanılması olabilir. Yapılan bu araştırmada da öğrenciler, uygulanan edebi ürünlerin devamının olup olmadığını merak etmişlerdir. Bu da öğrencilerin dersi ilgiyle takip ettiklerini göstermektedir. Nitekim öğrencinin ilgisi ve merakı derse olan katılımını ve başarısını artırır. Edebiyat temelli

öğretim yöntemi, edebi ürün etkinliklerden oluşmaktadır. Eğer öğretim sadece bilgi aktarımı olarak görülseydi, öğrencide bu aktarım çok az düzeyde gerçekleşecekti. Çünkü öğrenci algılama yollarının bir çok kısmını bu bilgi aktarımına kapatacaktı. Bu çalışmada ki anket sonuçlarına bakarak öğrencinin algılama yollarını açık tuttuğunu ve derse olan ilgisinin olumlu düzeyde olduğunu görebiliriz.

Bütün bu sonuçlar dikkate alındığında sosyal bilgiler dersinde ve diğer derslerde de edebi ürünleri kullanmanın önemine, öğrencinin ilgisini ve başarısını artırdığına vurgu yapan ilk araştırmalardan olması ve bu amaçla program geliştirme uzmanlarına, öğretmenlere yol göstermesi ve bilgi sunması açısından yararlı olabileceği düşünülmüştür.

5.3. Öneriler

Bu çalışma sonunda, yukarıdaki araştırma sonuçlarına bağlı olarak aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur.

5.3.1.Edebiyat Temelli Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Uygulamaya İlişkin Öneriler

Yukarıda kısaca özetlenen bulgular ışığında, Türkiye’de sosyal bilgiler öğretimine katkıda bulunacağı umulan aşağıdaki öneriler yapılmıştır.

1. Araştırma sonuçları incelendiğinde, edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretim yönteminin sosyal bilgiler öğretiminde akademik başarıyı artırdığı ve kalıcılığı sağladığı görülmektedir. Bu nedenle sosyal bilgiler dersi öğrencinin ilgisini çekebilecek araçlarla desteklenmelidir ve yaygınlaştırılmalıdır. Sadece ders kitabıyla yetinilmemeli, günlük hayatta rahatlıkla bulabileceğimiz ilgi çekici kitaplardan da faydalanılmalıdır.

2. Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretim yöntemi, sosyal bilgiler dersinin diğer ünitelerinde de kullanılabilir. Bu nedenle gerekli edebi metin araştırmaları yapılmalı ve öğrenci de bu metin araştırmasına ve uygulamasına katılmalıdır.

3. Edebiyat temelli öğretim yöntemi sosyal bilgiler dersinin yanında diğer derslerde de kullanılmalıdır. Çünkü edebi ürünler çocukluğun ve gelişimin her devresinde ilgi çekici ve merak uyandırıcıdır.

4. Sosyal Bilgiler derslerinde edebiyat ürünlerinin kullanımını kolaylaştırmak ve yaygınlaştırmak için gerek Milli Eğitim Bakanlığı, gerekse diğer özel kuruluşlar, öğrenci düzeylerine uygun, çeşitli duyu organlarına hitap eden edebiyat eserleri ve materyallerini geliştirme ve yaygınlaştırma işini ele almalı ve bu konuda yoğun çalışmalar yapmalıdır.

5. Çeşitli bölgedeki okul ve öğrencilerle iletişim kurularak, o bölgenin fiziki durumunu, geleneklerini ve göreneklerini, tarihi ve turistik yerlerini, insanların yaşam şartlarını, tarım ürünlerini, fabrikalarını, ekonomiye katkısını anlatan mektup, şiir, kitap gibi edebi eserler karşılıklı paylaşılmalıdır.

6. Derslerde konu, olay ve olguların tiyatro ile öğretimi, çocukların yaşam deneyimlerini zenginleştirdiği gibi öğrenmelerini de kolaylaştırır. Bu nedenle öğretmenler tiyatro ile canlandırmayı da öğretim aracı olarak görmelidir.

7. Öğrenciler, araştırmanın uygulanmasında edebiyat ürünlerinin kullanılmasını çok beğendiklerini, edebiyat ürünlerinin anlatımı ve anlamayı kolaylaştırdığını, belirtmişlerdir. Öğretmenler edebiyat temelli öğretimde öğrencilerin ilgisini çekecek edebi ürünler kullanmalıdır. Ayrıca resimli, görsel özelliği olan kitaplardan da faydalanmalıdır.

5.3.2. İlerde Bu Konuda Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler

Araştırma bulguları ışığında, Türkiye’de sosyal bilgiler öğretiminde bu konuda araştırma yapmak isteyen araştırmacılara da aşağıdaki öneriler yapılmıştır.

1. Bu araştırma sadece ilköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersine yönelik olarak yapılmıştır. Aynı araştırma ilköğretim programında bulunan diğer derslere de yönelik yapılabilir.

2. Bu çalışmada veri toplama araçları olarak akademik başarı testi ve öğrenci görüş anketi kullanılmıştır. Araştırmacılar değişik sınıf ve derslerde bu konuya ilişkin araştırma yaparak veriler toplayabilir. Bu araştırma, edebiyat temelli öğretim yönteminin, öğrencinin akademik başarısını ve öğrenci görüşlerini etkileyip etkilemediklerini ölçmek için deneysel çalışmadır. Araştırmacılar öğretmenlerin

edebiyat temelli öğretim yöntemini uygulayıp uygulamadıklarını ölçmek amacıyla, öğretmenlerle yüz yüze görüşme ve anket çalışması yapılabilirler.

3. Bu çalışma bir devlet okulunda yapılmıştır. Özel okul öğrencilerinin akademik başarısını ve görüşlerini etkileyip etkilemediğini ölçmek için özel okullarda da araştırmacılar deneysel bir çalışma yapılabilirler.

4. Bu araştırma, öğrencilerin akademik başarısını ve görüşlerini ölçmeye yönelik bir çalışmadır. Yine edebiyat temelli öğretim yöntemi kullanılarak öğrencilerin sosyal bilgiler vatandaşlık eğitimi ile ilgili nasıl davrandıklarını da ölçmeye yönelik, gözlemlene, anket çalışmaları yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, K. (1996), *Etkili Öğrenme ve Öğretme*, İzmir: Kanyılmaz Matbaa.
- Alaylıoğlu, R., Oğuzkan, A. F. (1976). *Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü*, İstanbul: İnkılap ve Aka Kitapevleri.
- Alvermann, D.,L.C. Smith, and I.E. Readance. (1985). Prior knowledge activation and the comprehension of compatible and incompatible text. *Reading Research Quarterly* 20: 420-36.
- Bacanlı, H. (1999). *Gelişim ve Öğrenme*, 2. Basım, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bacanlı, H. (1999). *Duyuşsal Davranış Eğitimi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Balcı, A. (1995), *Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem, Teknik Ve İlkeler*, Ankara: TDFO Bilgisayar Yayıncılık San. Tic. Ltd. Şti.
- Barth, J L., Demirtaş, A. (1997). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Milli Eğitimi Geliştirme Projesi.
- Hertzberg, H. W. (1981). Social studies reform 1880-1980, Boulder, CO: *Social Science Education Consortium*, Inc.
- Beck, IJ.,and M.G. McKeown. (1988). Toward meaningful accounts in history texts for young learners. *Educational Researcher*, 17: 31-39.
- Binbaşoğlu, C. (1981). *Genel Öğretim Bilgisi*, İkinci Basım, Ankara: Binbaşoğlu Yayınevi.
- Bolat, S. (1988). “*sınır ve sonsuz*”, İstanbul: Varlık Yayınları.
- Briegel, S., Camp, T. D. (2001). Using Literature to Explore Social Issues, *Clearing House*; May / Jun 2001, Vol. 74(5). p280, 5p.

- Boratav, P. N. (1997). *Türk Halk Bilimi 100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*, İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Bozkurt, F. (1995). *Türkiye Türkçesi*, İstanbul: Cem Yayınevi.
- Briegel, S., Camp, T. D. (2001). Using Literature to Explore Social Issues, *Clearing House*; May / Jun 2001, Vol. 74 (5). p280, 5p.
- Bunting, E. (İllustrated by David Diaz). (1994). *Smoky Night*, New York: Harcourt Brace.
- Can, Ö. (2003). Çocuk ve Gençlik Edebiyatının Eğitimdeki Yeri ve Önemi, *SDÜ – Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 8. s.149.
- Candan, R. (1990). “İlkokul 5. sınıf sosyal bilgiler ve fen bilgisi derslerinin amaçlarının gerçekleşme düzeyi.”, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yüksek Lisans Tezi*.
- Chan, J. (1979). *Tradebooks: Uses and benefits for content area teaching*. (Eric document reproduction service) No. ED 189 578).
- Christensen, L. B. (1991). *Experimental methodology*, (Fifth Edition). Needham Heights, MA, USA. Allyn and Bacon Pub.
- Calfee, R.C. (1987). *The role of text structure in acquiring knowledge*. Final Report to the U.S. Department of Education (Federal Program Number 22B). Palo Alto, Calif: Stanford University, Text Analysis Project.
- Cline, R. K., and B. Taylor. (1978). Integrating literature and free reading into social studies. *Social Education* .42: 27-31.
- Cole L.- Morgan J.B. (2001). *Çocukluk ve Gençlik Psikolojisi*, (Çev. Belkis Halim Vassaf), 4. Baskı, İstanbul: Milli Eğitim Yayınları.

- Çağlar, A (1992). İlkokul 4. ve 5.sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Üzerine Görüşler, *Eğitim Bilimleri Dergisi*, S.4.
- Çağlayan, Y. (1981). *Tarih Öğrenimine Başlangıç*, İstanbul: AYKO Eğitim Serisi.
- Çeri, B. (2000). “Cumhuriyet Tarihinde Osmanlı Tarihinin Kurgulanışı”, *Tarih ve Toplum Dergisi*, 33(198). s.19.
- Davis III, J. C., Palmer, J. (1992). A strategy for using children’s literature to extend the social studies curriculum, *Social Studies*; May/Jun92, Vol.83(3), s.125-128.
- Dayıoğlu, G. (1987). “Çocuk Yayınları”, *Çocuk Yayınları Sempozyumu-Bildiriler 11-13 Kasım 1981*, Ankara: Sevinç Matbaası.
- Dayıoğlu, G. (1995). *Ölümsüz Ece*, İstanbul.
- Demiray, K. (1954). *Türk Çocuk Edebiyatı*, İstanbul: Maarif Basımevi.
- Deming, W (1992). *American Association of school Administration Conference*, Washington D.C., January 1992.
- Dewey, J. (1998). *Özgürlük ve Kültür*, Üçüncü Basım, Remzi Kitapevi Yayınları.
- Dilek, D. (2001). *Tarih Derslerinde Öğrenme ve Düşünce Gelişimi*, Ankara: PegemA.
- Doderer, K. (1992.). *Literarische Jugendkultur*, Juvanta V. Weinheim und München.
- Doğanay, A. (Mart 1997). Ders Dinleme Sırasında Bilişsel Farkındalıkla İlgili Stratejilerin Kullanımı, *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 2(15), s.34-42.

- Doğanay, A. (2004), Sosyal Bilgiler Eğitiminin Genel Amaçları ne olmalıdır?, *1. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi (15-17 Mayıs 2003 İzmir)*, Ankara: MEB Yayınlar Dairesi Başkanlığı, ss.204-215.
- Gowan, T.; Guzzetti, B. Edebiyat Temelli Sosyal Bilgiler Öğretimi, Çev: Ahmet DOĞANAY. (2004), *Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(11).
- Doyle, W (1977). Paradigms for research on teacher effectiveness. *Review of Research in Education*, 5: 163-98.
- Downey, M. T., Levstik, L. S. (1991). Teaching and Learning History, In James P. Shaver, Ed., *Handbook Of Research On Social Studies Teaching And Learning*, New York: Macmillan Publishing Company.
- Engle, S. H., Ochoa, A. S. (1988). *Education for democratic citizenship: Decision making in the social studies*, New York: Teacher College Pres.
- Erden, M. (ty.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Ertürk, S. (1997). *Eğitimde Program Geliştirme*, Ankara: Meteksan A.Ş.
- Ewers, H. H. (1994). *Auf der Fluct vor der Wirklichkeit? Kinderliteratur und Kinderaltag im Medienzeitalter; "Veränderte Kindheit"*, Institut für Jugendbuchforschung, Frankfurt.
- Filipovic, Z. (1994). *Zlata's Diary: A Child's Life in Sarajevo*, New York Scholastic.
- Fraenkel, J. R. ; Wallen, N.E (1993). *How to design and evaluate research in education, Second Edition*, USA: McGraw- Hill Inc.
- Gelen, İ. (1999), İlköğretim Okulları 4. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Düşündürme Becerilerini Kazandırma Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi, , Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Enstitüsü, Eğitim Bilimleri ve Ana Bilim Dalı, *Yüksek Lisan Tezi*,

Gövs, İ.A. (1925). *Bedii Terbiye*, İstanbul: Resmi Gazete.

Güler, M. (1989). *Çocuk Edebiyatı Üzerine, Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, (Yay. Haz. M. Ruhi ŞİRİN), 1. Basım. İstanbul: Gökyüzü Yayınları.

Güven, İ. (2005). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Meslekî Gelişim Ve Yeterlikleri, *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınlar Dairesi Başkanlığı Yıl: 5, Sayı: 60.

Holmes, B., and R. Anmon (1985). Teaching content with trade books: A strategy. *Childhood Education*, 16:366-70.

[http: sonsayfa.8m.com](http://sonsayfa.8m.com). Acil Edebiyat. (18.04.2004).

http://www.kulturturizm.gov.tr/portal/destinasyon_tr.asp?belgekod=45883&belgeno=46944&baslik=İstanbul .(08.09.2003).

Hurd, P (1970). *New directions in teaching secondary school science*. Chicago: Rand-McNally.

İzgü, M. (1995). *Annemin Gramofonu*, Ankara: Bilgi Yayınevi.

Johannessen, L. R. (2003). Making History Come Alive with the Nonfiction Literature of the Vietnam War, *Social Studies*: Vol. 94(4). s.171-179.

Karasar, N. (2002), *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, 11. Baskı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Karlı, G.. Einstein. <http://www.edebiyatdunyasi.com>. (03.08.2003).

Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve Eğitim*, Ankara: Engin Yayınevi.

- Kılıç, D. (1994). İlkokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretmenlerin Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi, *Çağdaş Eğitim*, (Mayıs), S.: 221.
- Kurt, F. / Maier,B (1987). Didaktische Aspekte der Kinder – und Jugendliteratur, Padagogische Welt, Heft. 3: Aktaran; Ali Gültekin, (1990). “Alman Dilinde Kavram ve Kaynak Olarak ‘Çocuk ve Gençlik Edebiyatı’”, Eskişehir: *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2).
- Larsen, E. (1996). *Dünyanın Çehresini Değiştiren 12 Adam*, İstanbul.
- Levstik, L. S. (1986). The Relationship Between Historical Response and Narrative in a Sixth Grade Classroom, *Theory And Research In Social Education* 14 (Winter 1986): 1-19, EJ 332 191.
- Levstik, L. S., Keith C. B.. (1997). *Doing History: Investigation With Children In Elementary and Middle Schools*, Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, ED 420572
- Levstik, L. S., Christine C. P. (1990). New Direction for Studying Historical Understanding, *Theory And Research In Social Education* 18 (Fall 1990): 327 – 343. EJ 426 398.
- Lobel, A (1971). *On the day Peter Stuyvesant sailed into town*. New York: Harper & Row.
- MEB. (1995). *İlköğretim Okulu Programı*, Ankara.
- MEB.TTKB.(2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (4-5. Sınıflar) Öğretim Programı (Eğitim Amacıyla Hazırlanan Taslak Baskı)*. Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi, Ankara.
- Memory, D.M., and T.M. McGowan (1985). Using multilevel textbooks in social studies classes. *The Social Studies*, 76: 174-79.

- Meydan Larousse. (1973). *Büyük Lügat ve Ansiklopedi*, 12.c. İstanbul: Meydan Yayınevi III.
- Mutluay, R. (1977). *100 Soruda Edebiyat Bilgileri*, İstanbul, Gerçek yayınevi.
- National Council for the Social Studies Task Force on Scope and Sequence (1984). In search of scope and sequence for the social studies. *Social Education*, 48: 249-61.
- Nelson, L., Nelson, T. (1999). *Lerarning History Through Children's Literature*. ERIC Digest, ERIC Clearinghouse For Social Studies / Social Science Education, Bloomington, IN. (BBB24392), Washington.
- NCSS. (1993 January; February). *The Social Studies Professional*, Washington DC: National Council For Social Studies.
- NCSS. (1999). *Linking Literature with Life*. NCSS Bulletin.
- Oğuzkan, A. F. (2001). *Çocuk Edebiyatı*, 7. Baskı, Ankara: Anı Yayınları.
- Otluoğlu, R. (1999). "Sosyal Bilgiler Dersine Giren Öğretmenlerin Araç- Gereç Kullanma Durumları", *Yayımlanmamış Pilot Çalışma*.
- Otluoğlu, R. (2001). "İlköğretim Okulu 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yazılı Edebiyat Ürünlerinin Ders Aracı Olarak Kullanmanın Duyuşsal Davranış Özelliklerini Kazanmaya Etkisi", Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*.
- Otluoğlu, R., Öztürk, C. (2002). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler*, Ankara: PegemA Yay.
- Önder, M. (1966). *Anadolu Efsaneleri*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- Özçelik, D. A. (1998). *Eğitim Programları ve Öğretim*, Ankara: ÖSYM Yayınları.

Özdemir, E.. (1987). *Yazı ve Yazınsal Türler*, İstanbul: Varlık Yayınları.

Özoğlu, S. Ç. (1987). “Ortaöğretim kurumlarında sosyal bilgiler öğretimine genel bir bakış ve ülkemizdeki durum”, O, Nuri Poyrazoğlu (Ed), *Ortaöğretim Kurumlarında Sosyal Bilimler Öğretimi ve Sorunları 5. Öğretim Toplantısı*, Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları No: 5, ss.1-47.

Öztürk, C., Otluoğlu, R. (2003). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller*, 2. Baskı, PEGEM Yayıncılık.

Öztürk, A. (2002). Tarih Öğretiminde Tarihi Romanların Kullanılması, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar ABD/Tarih Öğretimi Bilim Dalı, *Yüksek Lisans Tezi*.

Paykoç, F. (1994). Tarih Öğretiminde Duyuşsal Alanın Rolü, *Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları Sempozyumuna Sunulan Bildiri*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 29 Eylül – 1 Kasım.

Paykoç, F. (1987). “Ortaöğretim kurumlarında sosyal bilgiler öğretiminde karşılaşılan başlıca sorunlar nelerdir?” Ad (Ed), *Ortaöğretim Kurumlarında Sosyal Bilimler Öğretimi ve Sorunları 5. Öğretim Toplantısı*, Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları No: 5, ss.246-248.

Polat, M. S. (2002). *Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Şiirlerindeki Çocuk Teması*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Preveze Deniz Savaşı. <http://www.kultur.gov.tr/savaslar.html>. (10.08.2003).

Russell, B. (2001). *Eğitim Üzerine*, 5. Baskı, Say yayınları.

Saban, A. (2004). *Öğrenme-Öğretme Süreci Yeni Teori ve Yaklaşımlar*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti.

- San, İ. (1991). “Eğitimde yaratıcı drama”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 23(2), ss.2-3.
- Schug, M. C., J. R. Todd, and R. Beery (1984). Why kids don't like social studies. *Social Education*, 48: 382-87.
- Senemoğlu, N. (1998). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim / Kuramdan Uygulamaya*, Ankara: Önsen Matbaası.
- Serdar, T. (1999). *Güzel Konuşma ve Yazma Kompozisyon Dilbilgisi Türkçe ve Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Ders Kitapları Anonim Şirketleri Tesisleri.
- Sesow, W. F., and C. Sorensen. (1987). A. Strategy for helping pupils understand textbook content. *The Social Studies*, 78: 140-42.
- Sewall, G.T. (1988). American history textbooks: Where do we go from here?, *Phi Delta Kappan* 69: 552-58.
- Şirin, M. R. (2002). Çocuk Edebiyatı mı Medeniyet Sütü mü?, *Bilim ve Akıl Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Ankara: M.E.B Yayınları, 3(26), s.60.
- Spinelli, J. (1990). *Maniac Magee*, Boston: Little, Brown.
- Social Education . (1989). Notable 1988 children's trade books in the field of social studies, *Social Education*, 53: 233-40.
- Social Science Education Consortium, Inc. (1982). *The current state of social studies: A report of Project SPAN*. Boulder, CO: Author.
- Stake, R. E., and J. A. Easley. (1978). *Case study in social science and science education*, Washington, DC: National Science Foundation.

Stokes, F. E. (2003). <http://www.mc3.edu/fags/academic/tales/1997/>. (10.09.2003).

Sünbül, A. M.. (1998), Öğrenme Stratejilerinin Öğrenci Erişi Ve Tutumlarına Etkisi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Doktora Tezi*.

Şengün, T., Turan, M. (2004). Coğrafya Eğitiminde Bilgisayar Destekli Ders Sunumunun Öğrenmedeki Rolünün Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi, *The Turkish Online Journal of Educational Technology* , ISSN: 1303-6521, 3(1), Article 13.

Tekışık, H. H. (1969). *Yeni İlkokul Programına Göre Sosyal Bilgiler Öğretimi Rehberi*, Ankara: Rehber Yayınevi.

Tezci, E. (2003). Web Tabanlı Eğitimin Demokrası Bilincinin Gelişimine Etkisi, *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, ISSN: 1303-6521, 2(3) Article 19

Tuncer, H.ve Yardımcı, M. (2000). *Çocuk Edebiyatı (Anadolu Öğretmen Liseleri için)*, Ankara: Devlet Kitapları. ABC Matbaacılık Ltd.şti..

Türk Dili, *Aylık Dil ve Edebiyat Dergisi*, Sayı 298, Temmuz 1976, Türk Romanında Kurtuluş Savaşı Özel Sayısı.

Türk Dili, *Aylık Dil ve Edebiyat Dergisi*, Sayı 258, 1 Mart 1973, Gezi Özel Sayısı.

Ülker, Ç. (2003). <http://www.uzaklar.com/content/view/83> . Memleket Hikayeleri. (26.08.2003).

Ülker, Ç. (2003). <http://www.uzaklar.com/index.php?option=content& task=view& id=84>, Nehir. (26.08.2003).

Ünal, S., Ada, S. (1999). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, İstanbul: Marmara Ün. Yayınları.

- VanSledright, B. A. (1995). How Do Multiple Text Resources Influence Learning to Read American History in Fifth Grade?, *Nrrc News: A News Letter Of The National Reading Research Center* (September 1995): 4-5, ED 385832.
- VanSledright, B. A., Christine A.. (1996). Reading American History: How Do Multiple Text Sources Influence Historical Learning in Fifth Grade?, *Reading Research Report*, 68, ED 400 525.
- Waxman, H., and H. Walberg. (1982). The relation of teaching learning: A review of reviews of process prудuct research. *Contemporary Education Review*, I(2): 103-20.
- Weinstein, C.E, R.E. Mayer. (1986), The Teaching of Learning Strategies. M.C. WITTROCK (ed), *Hand Book of Research on Teaching*, Newyork: Macmillan Company,
- Wolf, W., M. King, and C. Huck. (1968). Teaching critical reading to elemantary school children. *Reading Research Quarterly*, 3: 435-98.
- Wong, I., and R. Calfee. (1988). *Tradebooks: A viable supplement to textbooks in earth science*. Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Associationi.
- Woolfolk, A. E., and D. M. Brooks. (1983). Non-verbal comminacation in teaching. *Review of Research in Education*, 10: 103-49.
- Yaşar, O. (2004). İlköğretim Sosyal Bilgiler Derslerinde Görsel Materyal Kullanımı İle Coğrafya Konularının Eğitim Ve Öğretimi, *Milli Eğitim Dergisi*, Ankara: T.C. MEB Yayınlar Dairesi Başkanlığı, Sayı: 163, ss.20-125. T.C. MEB Yayınlar Dairesi Başkanlığı
- Yıldırım. R. (2003). *Öğrenmeyi Öğrenme*, 8. Baskı,İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Yirmi Birinci Yüzyıl'da Eğitim UNESCO Raporu. (1996), *Eğitim Yönetimi Dergisi*, 2(1).

Yörükoğlu, A. (1989). *Gençlik Çağı*, 6. Baskı, İstanbul: Özgün Yayın Dağıtım.

TÜRKİYE’NİN COĞRAFI BÖLGELERİ AKADEMİK BAŞARI TESTİ

Sevgili Öğrenciler!

Aşağıda Sosyal Bilgiler dersi **TÜRKİYE’NİN COĞRAFI BÖLGELERİ** ünitesiyle ilgili cevaplandırmanızı istediğimiz **27 soru** vardır. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri’nde (E.P.Ö) yapılmakta olan Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretiminin öğrencinin akademik başarısına ve kalıcılığa etkisi ile ilgili bir araştırmada kullanılacaktır.

Ancak araştırmanın amacına ulaşması, sizin doğru cevabı vermek için göstereceğiniz gayret ve dikkate bağlı bulunmaktadır. Lütfen soruları dikkatle okuyunuz ve uygun cevabı işaretleyiniz.

Süre: 40 dakikadır.

Yadımlarınız için hepinize şimdiden teşekkür eder, başarılar dilerim.

Mehmet TEKGÖZ

Ç.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eğitim Bilimleri (E.P.Ö)

Adı ve Soyadı:.....

Okulu : 1 NİSAN PANSİYONLU İLKÖĞRETİM OKULU

Sınıf/Şube :.....

No :.....

SORULAR

I. Türkiye’de coğrafi bölgelerin birbirinden ayrılmasında hangi ölçütler kullanılmıştır?

A) Ekonomi B) Nüfus C) Madenler D) Doğal Yapı

2. Küre Dağları, Bolu ve İlgaz Dağları hangi bölgemiz içerisinde yer alır?

A) Akdeniz B) Karadeniz C) Doğu Anadolu D) Marmara

3. Ege bölgesinde en çok hangi iklim tipi görülür?

A) Akdeniz iklimi B)Marmara iklimi C) Karasal iklim

D)Karadeniz iklimi

4. Karadeniz suyunun Türkiye'de en az tuz oranına sahip olmasının nedeni ne olabilir?
- A) Dağların uzanışı B) Çok yağış alması
C) Dağların yükseltisi D) Denizlerinin derin olması
5. Karadeniz bölgesinde kıyı ile iç kesimler arasında bitki örtüsünün farklı olmasındaki etmen ne olabilir?
- A) Dağların uzanış yönü B) Dağların yükseltisi C) Toprak yapısı D) Denizin derin olması
6. İstanbul neden Türkiye'nin dünyaya açılan önemli bir kapısıdır?
- A) Ulaşımı B) Madenleri C) Tarihi eserleri D) İklimi
7. İstanbul'da sanayinin gelişmesi hangi sonucu doğurmuştur?
- A) İnsanlar arasındaki dayanışmayı B) Nüfusun artmasını
C) İnsanların işsiz kalmasını D) Tarım ürünlerinde üretimin azalmasını
8. Bir bölgede ulaşımın iyi olması hangi sonucu doğurur?
- A) Ticaretin gelişmesini B) İklim çeşitliliğini
C) Bitki örtüsündeki azalma D) Nüfusun artmasını
9. Bir bölgenin gelişmesinde aşağıdakilerden hangisinin etkisi yoktur?
- A) Ulaşım B) Sanayi C) Ticaret D) Bitki örtüsü
10. Yunanlılar Kurtuluş savaşında hangi bölgemize daha çok saldırmışlardır?
- A) Ege B) Akdeniz C) Marmara D) İç Anadolu
11. Ege bölgesinde tarım ürünlerinin çeşitli olmasında ne etkili olmuştur?
- A) Diğer devletlerin ürün alma isteği B) Halkın istekli olması
C) İklim D) Ürünlerin çok para etmesi
12. Linyit kömürü ile çalışan termik elektrik santralleri hangi bölgededir?
- A) Marmara B) Akdeniz C) Doğu Anadolu D) İç Anadolu

13. Ege bölgesine turistlerin çok gelmesinin sebebi nedir?
 A) Tarihi yer ve yapıtlar B) İnsanların sıcak kanlılığı C) Ulaşım D) İklim
14. Bulunduğunuz bölge kuraksa ve siz en çok yağış alan bölgeye yerleşmek istiyorsanız hangi bölgeye gidip yerleşirdiniz?
 A) Akdeniz B) Ege C) Marmara D) Karadeniz
15. Portakal tipik bir Akdeniz iklimi bitki örtüsüdür. Bir gece bu bölge dışına yolculuğa çıktınız. Sabah güneş doğunca bir baktınız ki etrafınızda portakal ağaçları var. Burası nere olabilir?
 A) Malatya B) Samsun C) Rize D) Erzincan
16. Türkiye'de dağların yükseğe doğru uzanış yönü nasıldır?
 A) Doğu-Batı B) Doğu-Kuzey C) Batı-Doğu D) Batı-Güney
17. Pamuk denilince aklınıza hangi ova gelir?
 A) Çarşamba B) Harran C) Perşembe D) Çukurova
18. Pamuk tarlası içerisindeyiz ama burası Akdeniz bölgesinde bir yer değil. Burası neresidir?
 A) Iğdır B) Ağrı C) Konya D) Sinop
19. Aşağıdakilerden hangisi Doğu Anadolu bölgesinin bölümü değildir?
 A) Dicle bölümü B) Erzurum-Kars Bölümü
 C) Yukarı Murat-Van Bölümü D) Hakkari Bölümü
20. Türkiye'nin en büyük baraj ve barajın bulunduğu bölge eşleştirmesinden hangisi doğrudur?
 A) Doğu Anadolu-Keban Barajı C) Güneydoğu Anadolu-Atatürk Barajı
 B) Ege-Kemer Barajı D) İç Anadolu-Hirfanlı Barajı
21. Tahıl üretiminin en fazla olduğu bölge hangisidir?
 A) Ege B) Marmara C) Akdeniz D) İç Anadolu
22. Aşağıdaki ülkelerden hangisinin Türkiye ile sınırı yoktur?
 A) Gürcistan B) Afganistan C) Bulgaristan D) İran

23. Sınır koşumuz olan fakat tüm çabalara rağmen bir türlü tam anlamıyla iyi ilişkiler kuramadığımız devlet hangisidir?
A) Yunanistan B) İran C) Azerbaycan D) Afganistan
24. Türkiye dış ilişkilerde hangi ilke ile hareket etmektedir?
A)Tüm devletlere karşı üstünlük sağlamak B) Ticareti geliştirmek
C)Sınırlarını genişletmek D)Yurtta sulh cihanda sulh
25. Muz üretiminin yapıldığı tek bölgemiz neresidir?
A) Ege B) Marmara C) İç Anadolu D) Akdeniz
26. Zeytin, zm, haşhaş, tütün ve incir üretiminde birinci sırada olan bölge hangisidir?
A) Ege B)Marmara C) Akdeniz D)Karadeniz
27. Peri bacaları ile nl Kapadokya yöresi hangi bölgemizde yer alır?
A) Güneydoğu Anadolu B) Doğu Anadolu C) Akdeniz D) İç Anadolu

EK:2

İSTANBUL'UN FETHİ VE SONRASI AKADEMİK BAŞARI TESTİ

Sevgili Öğrenciler!

Aşağıda Sosyal Bilgiler dersi **İSTANBUL'UN FETHİ VE SONRASI** ünitesiyle ilgili cevaplandırmanızı istediğimiz **22 soru** vardır. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri'nde (E.P.Ö) yapılmakta olan Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretiminin öğrencinin akademik başarısına ve kalıcılığa etkisi ile ilgili bir araştırmada kullanılacaktır.

Ancak araştırmanın amacına ulaşması, sizin doğru cevabı vermek için göstereceğiniz gayret ve dikkate bağlı bulunmaktadır. Lütfen soruları dikkatle okuyunuz ve uygun cevabı işaretleyiniz.

Süre: 40 dakikadır.

Yadımlarınız için hepinize şimdiden teşekkür eder, başarılar dilerim.

Mehmet TEKGÖZ

Ç.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eğitim Bilimleri (E.P.Ö)

Adı ve Soyadı:.....

Okulu : 1 NİSAN PANSİYONLU İLKÖĞRETİM OKULU

Sınıf/Şube :

No :

SORULAR

1. İstanbul'un bütün devletler yanında önemini artıran sebep nedir?

- A) İstanbul, Asya ve Avrupa'yı birbirine bağlayan yolların üzerinde bulunması
- B) Tarihi yer olması
- C) Nüfusun kalabalık olması
- D) Madenlerinin zengin olması

2. İstanbul'un fethini zorlaştıran sebeplerden bir ianesi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Askerler arasındaki anlaşmazlık
- B) Haliç'in zincirlerle kapatılması
- C) Diğer devletlerden yardım gelmemesi
- D) Denizlerle çevrili olması

11. Karadeniz'de Türk egemenliği hangi olayla sağlanmıştır?
- A) Kırım'ın alınması B) Sırbistan'ın alınması
C) Mora yarımadasının alınması D) Belgrat'ın alınması
12. Osmanlı devleti niçin denizciliğe önem vermiştir?
- A) Balıkçılığını geliştirmek B) Sınırları ve boğazları korumak için
C) Yeni yerler keşfetmek için D) Azınlık halkları kontrol altına almak için
13. Osmanlı donanması hangi padişah döneminde en güçlü dönemini yaşadı?
- A) Fatih Sultan Mehmet B) Yavuz Sultan Selim
C) II. Mahmut D) Kanuni Sultan Süleyman
14. Anadolu,Suriye ve Mısır'ın güvenliği hangi olayla sağlandı?
- A) Mora Yarım adasının alınması B) Kırımın fethi
C) Rodos adasının alınması D) Trabzon'un fethi
15. Doğu Akdeniz'de hangi olayla Türk hakimiyeti sağlandı?
- A) Preveze deniz savaşı
B) Kırım'ın fethi
C) Sinop'un alınması
D) Boğdan'ın alınması
16. Hızır Reis'in Osmanlı devletine geçmesi ile Osmanlı devletine geçen yer neresidir?
- A) Mısır B) Cezayir C) Rodos D) Sırbistan
17. Fatih Sultan Mehmet Uzun Hasanla Otlukbeli savaşını niçin yapmıştır?
- A) Doğu sınırlarının güvenliğini sağlamak için
B) Anadolu'daki beylikleri yok etmek için
C) Batıya yeni seferler düzenlemek için
D) Akdeniz'in güvenliği için
18. Yavuz Sultan Selimin Ridaniye'ye yapmış olduğu seferin ekonomik yönden en önemli sonucu nedir?

- A) Bazı beylikler Osmanlı devletine vergiler verdi B) Yeni altın madenleri bulundu
C) Önemli ticaret yolları Osmanlıların eline geçti D) Osmanlı vergileri arttı

19. 1516 yılında Yavuz Sultan Selim'in Memlûk ordusu ile yaptığı ve Osmanlı devletinin kazandığı Mercidabık savaşının önemli sonucu ne olmuştur?

- A) Suriye'nin tamamen Osmanlıya geçmesi B) Doğuya yeni fetihlerin başlaması
C) Kırım'ın Osmanlı devletine geçmesi D) Sırbistan'ın yıkılması

20. İstanbul'un fethiyle doğu ticaret yolları Avrupalılara kapandı. Bu durum Avrupa'da hangi gelişmeye sebep olmuştur?

- A) Rönesans B) Coğrafi Keşifler C) Reform D) Sanayi İnkılabı

21. Kanuni dönemindeki Hint deniz seferlerinin nedeni değildir?

- A) Müslüman devlete yardım etmek
B) Ticaret yollarını denetim altına almak
C) Sömürge elde etmek isteği
D) Portekizlilerin Müslüman tüccarlara engel olması

22. Kıbrıs'ın alınması hangi savaşa neden oldu?

- A) Kıbrıs Savaşı B) İnebahtı Deniz Savaşı
C) Mohaç Meydan Savaşı D) Preveze Deniz Savaşı

EK:3

**AVRUPA'DA YENİLİKLER
AKADEMİK BAŞARI TESTİ**

Sevgili Öğrenciler!

Aşağıda Sosyal Bilgiler dersi **AVRUPA'DA YENİLİKLER** ünitesiyle ilgili cevaplandırmanızı istediğimiz **18 soru** vardır. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri'nde (E.P.Ö) yapılmakta olan Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretiminin öğrencinin akademik başarısına ve kalıcılığa etkisi ile ilgili bir araştırmada kullanılacaktır.

Ancak araştırmanın amacına ulaşması, sizin doğru cevabı vermek için göstereceğiniz gayret ve dikkate bağlı bulunmaktadır. Lütfen soruları dikkatle okuyunuz ve uygun cevabı işaretleyiniz.

Süre: 40 dakikadır.

Yadımlarınız için hepinize şimdiden teşekkür eder, başarılar dilerim.

Mehmet TEKGÖZ

**Ç.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Bilimleri (E.P.Ö)**

SORULAR

- 1 . Ortaçağ yönetimi olan derebeylik (feodalite) sistemini sona erdiren sebep aşağıdakilerden hangisidir?
A) Barut B) Kağıt C) Matbaa D) Pusula
2. Aşağıdaki gelişmelerden hangisi bilim ve kültürle ilgilidir?
A) Barut B) Kağıt ve matbaa C) Amerika'nın keşfi D) Pusula
3. Amerika kıtasını ilk bulan kimdir?
A) Macellan B) Martin Luther C) Leonarda daVinci D) Kristof Colomb
4. Hangisi Coğrafi Keşiflerin sonuçlarından biri değildir?
A) Avrupalılar sömürge imparatorlukları kurdu
B) Ticaret yolları değişti
C) İstanbul'un fethi kolaylaştı

- D) Baharat ve ipek yolu eski önemini yitirdi
5. 15. ve 16.yüzyıllarda Avrupa'da görülen edebiyat, sanat ve bilimdeki gelişme hareketlerine ne denir?
A) Rönesans B) Reform C) Coğrafi Keşifler D) Sanayi İnkılabı
6. Buharlı makinelerin kullanılmaya başlanması hangi gelişmeye neden olmuştur?
A) Coğrafi Keşifler B) Sanayi İnkılabı C) Reform D) Rönesans
7. Atatürk'ün "Hayatta en hakiki mürşit ilimdir" sözü aşağıdakilerden hangisi ile ilgilidir?
A) Edebiyat B) Spor C) Bilim D) Ekonomi
8. Dünyanın düz olduğu gibi birçok yanlış bilgi aktaran kiliseye ve din adamlarına inananın azalmasını sağlayan sebep nedir?
A) Rönesans B) Reform C) Coğrafi Keşifler D) Sanayi İnkılabı
9. Dünyanın yuvarlak olduğunun düz olmadığının anlaşılmasına sağlayan olay nedir?
A) Macellan'ın dünya turu B) Reform hareketleri
C) Amerika'nın keşfi D) Sanayi İnkılabı
10. Pusulanın Avrupa'da kullanılmasının önemi nedir?
A) Edebiyat akımları gelişmiştir B) Sporda başarılar sağlanmıştır
C) Deniz dalgaları önlenmiştir D) Gemiciler, yeni yerler keşfetmişler
11. Avrupalılar pusulayı Müslümanlardan nasıl öğrenmişlerdir?
A) Haçlı seferleri B) Malazgirt savaşı C) İstanbul'un fethi D) Talas savaşı
12. Aşağıdakilerden hangisi coğrafi keşiflerin sebeplerinden değildir?
A) Haritaların oluşması B) Pusula C) Dayanıklı ve süratli gemiler D) Matbaa
13. Avrupa'da gözlem ve deney hangi dönemden sonra önem kazanmaya başladı?
A) İstanbul'un fethinden sonra B) Barutun icadından sonra
C) Topun icadında D) Aydınlanma çağında

14. Aşağıdaki görüşlerden hangisi aydınlanma çağına ait değildir?
- A) Dünyanın yuvarlak olduğu ispatlandı B) Galile fizikte önemli bilgiler elde etti
C) Descartes matematiğin önemini vurguladı D) Derebeylikler kuvvetlendi
15. Aşağıdaki olaylardan hangisi Sanayi İnkılabı yeniliklerinden değildir?
- A) Lokomotif B) Buharla işleyen makineler
C) Topun icadı D) Demir çelik üretimi
16. Bilime önem vermeyen milletlerin durumu aşağıdakilerden hangisidir?
- A) Daha yavaş kalkınır B) Üretim canlanır
C) Huzurlu yaşamaya önem verir D) Ulaşım daha hızlıdır
17. Bir toplumun kalkınma düzeyi ne ile ölçülür?
- A) Silah kullanımıyla B) Bilim ve teknolojik gelişmesi ile
C) Kağıt tüketimiyle D) Özgürce davranmak isteği ile
18. Uzaya gitmek amacını yakalamak ve çağın gerektirdiği teknolojiye sahip olmak için aşağıdakilerden hangisine önem vermek zorundayız?
- A) Silahlanmaya B) Eşyaları çok tüketime
C) Akılcılık ve ilme D) Tarımsal kalkınmaya

EK: 4

**EDEBİYAT TEMELLİ SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ TEKNİĞİNİN
UYGULANMASI İLE İLGİLİ ÖĞRENCİ GÖRÜŞÜ ANKETİ**

Sevgili Öğrenciler!

Bu yapmış olduğumuz çalışma bir sınav değildir. Vereceğiniz yanıtlar notlarınızı hiçbir şekilde etkilemeyecektir. Bu çalışmadaki veriler, Sosyal Bilgiler dersini daha ilgi çekici duruma getirmek, öğrenmeyi kolaylaştırmak ve kalıcı haline getirmek amacıyla araştırmada kullanılacaktır. Bundan dolayı aşağıdaki tabloda verilen yargıları dikkatlice okuyup, hangi düşüncelere ne kadar katıldığınızı kutucuklara (X) işareti koyarak belirtmeniz gerekmektedir.

Araştırma döneminde dersin işlenişi ile ilgili bu çalışmaya katıldığınızı, duygu ve düşüncelerinizi olduğu gibi aktaracağınız için teşekkür ederim.

Mehmet TEKGÖZ

Adı ve Soyadı:.....

Sınıfı : 7 / B

	YARGILAR	Çok	Biraz	Hiç
1	Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi yönteminin işlenişi derse ilginizi artırdı mı?			
2	Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi yönteminin işlenişi okuma alışkanlığınızı etkiledi mi?			
3	Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi yönteminin işlenişi derse katılımınızı sağladı mı?			
4	Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi yönteminin işlenişi konular arasında ilişkili bağlantı kurmanızı sağladı mı?			
5	Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi yönteminin işlenişi öğrenileni zihninizde canlandırmanızı sağladı mı?			
6	Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi yönteminin işlenişi sizde daha rahat bir anlatım düşüncesi sağladı mı?			
7	Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi yönteminin işlenişi öğrenileni kolay hatırlamanızı sağladı mı?			

EK: 5

T.C
ADANA VALİLİĞİ
1 NİSAN PANSİYONLU İLKÖĞRETİM OKULU
DERS PLÂNI

BÖLÜM I

Dersin adı	SOSYAL BİLGİLER
Sınıf	7
Ünitenin Adı/No	ÜNİTE:1 TÜRKİYE’NİN COĞRAFİ BÖLGELERİ
Konu	Akdeniz Bölgesi – Adana Bölümü – Antalya Bölümü Ege Bölgesi – Ege Bölümü – İç Batı Anadolu Bölümü
Önerilen Süre/Tarih	6 Ders saati / (...-10-2003)

BÖLÜM II

Öğrenci Kazanımları /Hedef ve Davranışlar	1. Akdeniz Bölgesinin bölümlerinin özellikleri bilgisi 2. Akdeniz Bölgesinin bölümlerinin özelliklerini fark edebilme 3. Akdeniz Bölgesini gösteren haritayı anlamlandırabilme. 4. Ege Bölgesi bölümlerinin özellikleri bilgisi. 5. Ege Bölgesi bölümlerinin özelliklerini kavrayabilme. 6. Ege Bölgesini gösteren haritayı okuyabilme.
Ünite Kavramları ve Sembolleri/Davranış Örüntüsü	Akdeniz bölgesi, Ege Bölgesi, maki, akarsular, tarım, hayvancılık, balıkçılık, Göller Yöresi, Gülbirlik, mağaralar, Toroslar, mevsimlik göç,
Öğretme-Öğrenme-Yöntem ve Teknikleri	Anlatma, Soru – Cevap, Tartışma, Metin Okuma.
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça * Öğretmen * Öğrenci	Ders Kitabı, “Sergen’in Vatan Tutkusu” öyküsü, “Klikya” şiiri.
Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri:	
• Dikkati Çekme	Adana nüfusunun yazın, kışa göre artış göstermesinin nedenleri nelerdir ? Tartışma yaptırılacak. Ege bölgesinin fazla turist almasının nedenleri nelerdir?
• Güdüleme	Konu bilgileriyle Akdeniz bölgemizin coğrafi özelliklerini öğrenecek ve ilgili soruları daha kolay cevaplayabileceksiniz.. Konu bilgileriyle Ege bölgemizin coğrafi özelliklerini öğrenecek ve ilgili soruları daha kolay cevaplayabileceksiniz.. Ege bölgesi kıyılarında diğer bölgelerimize göre oldukça fazla sayıda koy ve körfez bulunmasının nedenleri nelerdir?
• Gözden Geçirme	Bu dersimizde Akdeniz ve Ege Bölgesi ile ilgili bazı bilgiler öğreneceksiniz.
• Derse Geçiş	

A) Sergenin Vatan Tutkusu

1. Aşama: Öğretmen kendisiyle kolayca göz kontağı kurabilecekleri şekilde oturmalarını sağladıktan sonra “Sergenin Vatan Tutkusu” öykü doğal sesiyle okunur.
2. Aşama: Bu aşamada öğrencilere aşağıdaki sorular sorulur?
 - a) Sergen’in köyüne turistler neden gelmektedir?
 - b) Toros dağları hangi bölgemize özgü sıradağlardır?
 - c) Acaba sizce Sergen ülkesinin hangi özelliklerini merak ediyor olabilir?
 - d) Sergen hangi tarihi yerleri gezmiştir? Bu yerler hakkındaki düşüncesi nedir? Siz olsanız ne düşünürdünüz?
 - e) Sizlerde çevrenizde gördüğünüz güzel yerleri anlatınız? Nerede yer almaktadır?
 - f) Sergen’in yerinde olsanız Japonya’dan Türkiye’ye gezmek amacıyla gelir miydiniz?
 - g) Akdeniz Bölgesinin belirli özellikleri nelerdir?
3. Aşama: Öğretmen bu aşamada öğrencilere aşağıda belirtilen cümleleri vererek öğrencilerden bu cümleleri tamamlamalarını ister
 - a) Akdeniz Bölgesinin illeri Adana, Mersin.....’
 - b) Aspendos kent kalıntıları.....ilindedir
 - c) Isparta ilimizile ünlüdür
 - d) Kısa boylu, her zaman yeşil kalabilen Akdeniz Bölgesinin tipik bitki örtüsü’dir.
 - e) Pamuk ve narenciyeBölgesinde çok olur.
4. Aşama: Bu aşamada öğretmen öğrencilerden öyküdeki olaylarla ilgili kendi gözlemlerinden (yaşantılarından) örnekler vermelerini ister.
5. Aşama: Öğretmen ve çocuklar öyküde yer alan karakterleri belirleyerek canlandıracakları karakterlere karar verilir.

B) “Klikya” Şiiri.

1. Şiir, öğretmen ve birkaç öğrenci tarafından okunur.
2. Şiirde geçen kavramlar belirlenerek kavramların ne anlam ifade ettiği üzerinde durulur.
3. Şiirin ana fikri öğrenciler tarafından belirtilir.
4. Şiirde geçen yer, bitki ve özellikler bulunan bölge özelliği ile ilişkili olup olmadığı üzerinde öğrencilerin düşünceleri alınır.

BÖLÜM III

Ölçme-Değerlendirme	
• Bireysel öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme • Grupla öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme • Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler ve ileri düzeyde öğrenme hızında olan öğrenciler için ek Ölçme-Değerlendirme etkinlikleri	1. Akdeniz’ bölgesinin bitki örtüsü nedir? 2. Muz, ülkemizin hangi bölgesinde neden yetişir? 3. Turistik yerlerin ekonomik açıdan önemi nedir? 4. Akdeniz Bölgesinde görülen iklim tip hangisidir? 5. Akdeniz bölgesinin önemli liman kenti neresidir? 6. Ege bölgesi neden çok turist çekmektedir? 7. Ege bölgesinin ekonomimize katkıları neler olabilir? 8. Ege bölgesi ile Akdeniz bölgesinin ortak yönlerine örnekler veriniz.

SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM ARAÇLARI

1. “Sergen’in Vatan Tutkusu” öyküsü
2. “Klikya” şiiri.

SERGEN’İN VATAN TUTKUSU

Sergen henüz ilköğretim okulunu bitirmiş, gideceği lisenin hayalini kurmaktadır. Yaz tatili olduğu için köyünde koyun otlatmaktadır. Sergen o kadar yeteneklidir ki köylülerin beğenisini kazanmıştır.

Bir gün yine toros dağları eteklerinde koyun otlatırken yanında götürdüğü keser ve çivilerle köyüne gelen yol yapım makinesinden etkilenecek kendince bu makineye benzer bir araç yapmaya çalışmaktadır. Sergen’in köyüne Japonya’dan turistler gelmiş, Toros dağlarının gizemli güzelliklerini keşfetmeye çalışmaktalar. Bunlar Sergen’e rastlarlar. Sergen’in kendince bir şeyler yapmaya çalışması turistlerin dikkatini çekmiş, yetenekli olduğunu anlamışlardır. Sergen’in tahtadan yaptığı bu makine yerden toprağı alıyor ve boşaltıyor. Bu makineyi o kadar çok beğenirler ki, bu yeteneğinin boşa gitmemesi için Sergen’i Japonya’ya götürmeye karar verirler.

Sergen’in babası fakir olduğu için Sergen’i okutmamayı, koyunlara bakmasını düşünür. Fakat turistler Sergen’in bu yeteneğini boşa gitmemesi için Sergen’i okutacaklarına dair söz verirler, Sergen’in babasını ikna ederler.

Sergen Japonya’ya gideceği için sevinmekte ama anne ve babasından ayrılacağı için üzülmektedir. Anne ve babasıyla vedalaşıp Japonya’ya gider.

Sergen Japonya’da Sergen köyüne gelen turistlerin evinde kalır. Sergen’in efendiliği de turistlerin ilgisini çeker. Burada liseyi bitirir ve daha sonra Üniversitenin Makine mühendisliği bölümünü bitirir. Bir fabrikada makine mühendisi olarak çalışmaya başlar. Japonca’yı da öğrenmiştir.

Bu zaman dilimi içerisinde lisede iken babası ölür, ama bunu çok geç öğrenir. Annesi üzülmeyi haber vermek istemez.

Bir taraftan da ülkesini annesini özlemeye başlar. Gün geçtikçe vatani ve annesinin hasretine dayanamaz. Kendi kendine düşünür. “Acaba ülkem nasıl bir yer? Ben ülkem hakkında fazla bir bilgiye sahip değilim. Ülkeme gitmeliyim”.

Bir gün televizyon izlerken Japon kanallarının birinde Türkiye ile ilgili bir belgesel rastlar. Vatan aşkı alevlenir ve dikkatlice izlemeye başlar. Belgeselde “Türkiye’nin 7 tane coğrafi bölgeleri olduğunu, bu bölgelerin ayrılmasında, doğal, beşeri ve ekonomik özelliklerine göre belirlendiği” belirtilir. Sergen “acaba bu bölgelerin farklılıkları

nasıl?” diye düşünür. Ülkesinin güzelliklerini merak etmeye başlar. Kendi kendine “ülkemin güzelliklerini mutlaka görmem gerek” diye düşünür. Sonunda ülkesini gezmek, annesini ziyaret etmek ve annesini Japonya’ya getirmek amacıyla Türkiye’ye gelir. Köyüne bir akşam üstü köy otobüsüyle döner. Otobüstekiler “bu kim” diye birbirlerine sormaya başlar. Otobüste Sergen’in dayısı da olmasına rağmen dayısı Sergen’i, Sergen de dayısını tanımaz. Dayısı Sergen’e ismini sorar. Ama kendisi hakkında bilgi vermez. Dayısı ile birlikte otobüsten iner. Dayısı da hasta olan ablası yani Sergen’in annesini ziyarete gider. Dayısı ve Sergen kendi evlerine doğru yaklaşır. Dayısına Sergen “Amca şu bizim ev. Bizim evdeki kalabalık nedir?” diye sorar. Dayısı heyecanlanır. Sergen’e “Yeğenim, ben senin dayınım” der ve sarılır. “Annen hasta. Köylüler yardıma gelmiş olabilir.” der. Sergen içeri girdiğinde hasta annesini yatağında görür ve kendini annesinin kollarına bırakır. Annesi “Oğlum! Seni ölmeden gördüm ya. Çok mutluyum” der. Sergen annesine “Anne! Ölmeyeceksin. Seni doktora götüreceğim ve iyileşeceksin” der. Hemen bir minibüs bulur ve annesini doktora götürür. Doktorlar ameliyat olması gerektiğini söylerler. Sergen annesinin ameliyat olması için elinden geleni gayreti gösterir ve ameliyat ettirir. Annesi kısa zaman zarfında iyileşir.

Sergen annesine “Anne! Bir başka ülkede yaşıyorum. O ülkeyi çok iyi tanıyorum ama kendi ülkemi tanımıyorum. Bir minibüs alıp seninle ülkemizi gezelim mi?” diye sorar. Annesi de “Oğlum! Bende kendi ülkemi tanımıyorum. Köyden dışarı çıkamadık. Baban fakirdi biz gezemedik. Ama bundan da şikayetçi değilim. Eğer kendi ülkemi bana gezdirirsen ölmeden önce beni çok mutlu edeceksin” der. Sergen zengindir ve bir minibüs alır ve annesiyle birlikte gezmeye başlarlar.

Önce Adana’yı gezer. Büyük portakal bahçeleri ve pamuk tarlaları. Seyhan ve Ceyhan nehirleri. Taş köprü. Bebekli kilise. “Ne güzel benim ülkem, ne güzel yerler” diye düşünür. Müze müdüründen bir zamanlar buralarda Bizanslıların yaşadığını öğrenir. Mustafa Kemal Atatürk’ün Kurtuluş savaşı yıllarında buralarda Fransızların işgal amacıyla bulunduklarını öğrenir. Mustafa Kemal’i köyünde iken ders kitaplarından tanır. Japonya’ya gidince de bir çok bilgiyi unuttur. Mustafa Kemal? Ülkemin her tarafında ismi olan bu kahraman kim di? “Her insanın kafasında “o büyük lider, bizi kurtaran, bize hayat veren bir insandır” olan bu kişiyi iyi tanımalıyım” diye düşünür.

Köyüne döner, çok yaşlı olan ve Mustafa Kemal Atatürk’ün askeri Abdullah amcasının yanına koşar. Ondan Atatürk hakkında bilgiler öğrenir. O kadar çok etkilenir ki “yıllarca neden onunla ilgili bilgiler öğrenemedim” diye hayıflanır. Mustafa Kemal’e sevgisi gün geçtikçe artmaya başlar.

Daha sonra annesi ile birlikte Mersin’e geçer. Mersin limanı. Burası önemli bir güney limanı. Türkiye’nin en büyük rafinerisi olan Ataş rafinerisini gezer. Daha sonra annesi ile birlikte Anamur muz bahçelerini gezer. Muz’un sadece Akdeniz bölgesinde yetiştiğini öğrenir. Sonra Türkiye’nin gül merkezi Isparta’ya geçer. Burası aynı zamanda halı üretim merkezidir. Japonya’da belgeselde izlediği göller yöresi gelir aklına. Daha sonra Antalya’ya geçer. Antalya’da çeşitli tarihi eserleri ve doğal güzellikleri ile dolu olan Side, Perge, Aspendos kent kalıntılarını gezer.

Sergen “Akdeniz ne güzel bir yermiş. Denizi, etrafındaki yeşilliği, yaz kış yeşil kalabilen makileri çok güzel” diye düşünürken ev yapıları dikkatini çeker etrafındaki insanlara sorar. Akdeniz bölgesinin ikliminin, yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı geçtiğini öğrenir.

Daha sonra İzmir’e geçer. İzmir’de de Ali Ağa petrol rafinerisinin olduğunu öğrenir. İzmir’de de iklim koşullarının Akdeniz gibi olduğunu anlar. İzmir’in gelişmiş bir şehir olduğunu fark eder. Turistler oldukça fazladır. Acaba neden İzmir gelişmiş bir şehirdir ve neden turistler diğer yerlerden daha fazladır diye meraklanır. İzmir’in gelişmesinde

limanının önemli yere sahip olduğunu ve dağlarının denize dik olduğu için ulaşımının kolay olduğunu, tarihi ve turistik yerlerinin çok olmasından dolayı da turistlerinin fazla olduğunu öğrenir. Kendi kendine” ne güzel bir ülkem var” diye düşünür. Annesine “Anne bak!. Bura Efes. Rüyalardaki gibi. Bu güzel yerleri bir bilenden öğrenelim” der. Turistlere İngilizce Efes yöresini anlatarak para kazanan çocuğa rastlar ve çocuk Sergen’e “Roma dönemi Küçük Asya eyaletinin başkenti olmasının yanı sıra, dünyanın yedi harikasından biri olan Artemis Tapınağı'nın da inşa edildiği yerdir. İlk kez Amazonlar tarafından kurulduğu söylenen Efes sadece ticaretle değil aynı zamanda kültürel ve sanatsal alanda da önderliğini elin de tutuyordu. Yüzyıllar boyu Efes farklı dinlerin yayılmasında da önemli rol oynamıştır. Örneğin Selçuk'taki müzede bulunan Artemis Heykeli, Pagan (çok tanrılı din) inancının temsilcisi, Efes'teki St. Jean Kilisesi ise Hristiyanlığın en yoğun şekilde buradan yayıldığına kanıttır.” der.

Annesiyle birlikte ülkemizin güzel yerlerini gezerken, Japonya'dan bir haber gelir. Çalıştığı fabrika acele Sergen'i ister. Sergen'in gezmek istediği o kadar çok yer var ki, bunlar Pamukkale, Denizli, Bakırçay, Gediz, Büyük Menderes ve Küçük Menderes gibi yerler. “Ama buraları mutlaka gezmeliyim” diye düşünür. Ve en kısa zamanda tekrar Türkiye'ye dönmek için annesini de alarak Japonya'ya döner. Türkiye'de çektiği resimleri çalıştığı fabrikanın sahibine gösterir. Fabrikanın sahibi “ne kadar güzel bir ülkeniz var. İşlerimizin yoğunluğu azalsın, buradaki tüm işçilerle birlikte ülkenize bir gezi düzenleyelim.” der. Sergen bundan çok mutlu olur.

Sergen ülkesinin güzel yerlerini hayal ederek çalışmaya başlar.

Mehmet TEKGÖZ
08.10.2003

KİLİKYA

Çukurova yaralı bir geyik gibi
Yıkılınca Toros'lardan aşağı
Ötelerde bir deniz sürüsü takılır ağa
Bir martı susar
Şafak kuşları geçer palmyelerin arasından
Sessiz bir türkü gibi akıp giderken
Seyhan ve Ceyhan
Tarlaları fabrikaları ve mapusanesiyle
Elleri gökyüzü kokan dokuma işçileriyle
Kanlar içinde atıp duran bir yürektir adana
Ve adana garında korkak bir rüzgâr
Demiryolu işçilerinin ayaklarına dolanır
Garın önündeki ırgatlar
Çinili duvara yaslanırlar
Denkleri ve derin kederleriyle
Çinilere karışırlar
Bültenlerin atladığı bir haberdir geçmişleri
Gelecekleri yırtılmış bir afiş gibi savrulurken rüzgârda

Bir tren durur garda
Üç yolcu iner gökleri bulutsuz
...
Bir tren durur garda
Üç yolcu iner gökleri bulutsuz

Biri ben
Biri karım
Biri oğlumuz

Ve ben oğluma derim ki:
Şahmaran yılanların şahıdır
Umulmadık bir mart akşamının
Tarsus hamamında boğazlanışdır
O zaman toprağın değerini bilmezdi insanlar
İnsanlar ki şalvar giyip davar güden yürüktüler
Ve yörükler hâlâ serin toros koyaklarında
Peynir dinlendirirler
Şahmaran şimdi bir toprak ağasıdır
Kozasında uyuyan pamuk bunu anlatır
Yarpuzlar ve çakır dikenleri
Bunu anlatır
Çapada bir türkü söylenir:
“bülbulü tuttum da güle bağladım
Bülbul figan etti ben de ağladım”
Bunu anlatır

Bir fabrikanın yüksek duvarının dibinde
Son mermiyi içinde saklayan
Soğuk ve karanlık bir namlu ağzı gibi
Suskun ağızlarıyla
Dama oynayan işsizler
Bunu anlatır
Yapışkan ve tozlu bir ağustosta
Kocaman buz kalıpları taşıırken çocuklar
Başını kıvılcımlara gömüp
Kendine bıçaklar bileyleyen bileyci
Bunu anlatır
Sıtma ağaçlarında ötüşen serçelerin sesi
İş ilanları tahtasının önündeki kalabalığın
Homurtusuna karışırken
Fabrikanın gıcırtyla kapanan demir kapıları
Bunu anlatır
Şahmaran şimdi bir zulüm tanrısıdır

Ve ben oğluma derim ki:
Bak hüzne doğru yol alıyor
Adana-Mersin banliyö treni
Bembeyaz eteği ve kıpkırmızı gömleğiyle
Bir kız demir atmış önümdeki kanepeye
Yüzünden akan soyluluk yerlere dökülüyor
Sanki şark ekspresiyle uzak gecelerde dolaşıyor
Saçlarını şöyle bir toplamış ama ne toplamış
O ucuz tokayı elmas bir taç olarak düşün
Gerisi kolay
Ona sokulsam ve desem ki:

Sayın prensesim
 Beyaz atlı prensi vurdular bir ormandan geçerken
 Bana inanmazsanız şu biletçiye sorun şu simitçiye
 Yağmurda ıslanan şarkısına şu dilencinin

Beni azarlar mı
 Yoksa alnını cama yaslayıp ağlar mı

...

Boynu bükük ölmedin
 Alnında bir tutam tuzlu Akdeniz rüzgârıyla
 Yalnızca tehlikeli bir gülücük biçimlendi yüzünde
 Öfkeli bir öğretmenin not defteriyse bu ülke
 Haksız yere atılmış kırık bir nottun sen bu defterde
 Çünkü bir halk ne zaman sınava çekilse
 Yağmura karışıp giderdin
 Şimdi güz usulca sokulur kavaklara
 Yeni bir günün acemiliği büyür üstümde
 İçimde bir yaprak düşer yanarak
 Ve yüzümden bir yol iner denize doğru
 Ispanak ve pırasa ve turunç bahçeleri
 Siyah kıvrıkcık saçları
 Uzak ve anlaşılmaz kıpırdanışları
 Ölmüş bir kediye tekrarlayan bakışlarıyla

Bilirim
 Bir toprak işçisiydi Ömer
 -Ömer, Ömer!
 Anımsar mısın
 Hani şafaktı
 Çiğ düşmüştü tarlalara
 Pamuk çapalıyordun
 Bir soğan kabuğunun çıtırtısı gibi
 Tuhaf bir ses duydun
 Kırılmış birkaç yumurta
 Öylece duruyordu otların arasında
 Çapayı bir bıldırcın yuvasına vurmuşsun
 Haydi diyordu kâhya, haydi
 Sen hâlâ ağlıyordun-
 Bilirim

Rüzgârda salınıp duran
 Eski bir levha: Orhan Kemal bulvarı
 Nedense yakındır mapusaneye
 Bilirim
 Neonlar yanıp sönmez Orhan Kemal bulvarı'nda
 Odun yüklü eşekleriyle çingeneler geçer
 Dağlarda katırlarıyla silah taşıyan

Esmer çingeneler
 Arabalar geçer sıska atlarıyla
 Sürücüleri gladyatörlere benzeyen
 İşçiler geçer Orhan Kemal bulvarı'ndan
 Emegini gece vardiyasında
 Yorgun işçiler
 Ve büyük saat kulesi on ikiyi vurur

....

Ve ben oğluma derim ki:
 Taşköprü tarihin boynunda asılı bir madalyondur
 Bir yüzünde Kilikya kraliçesi
 Oturur kanlı tahtında
 Bir yüzünde şehzadeler at koşturur çarşılarında
 Kuyumcu ve komisyoncu suretinde
 Bir zamanlar onların atlarını besleyenler
 Ve başka insanlar vardı ki
 Kaleler ve sultan camileri yapmak için
 Top dökmek ve su yolları açmak için
 Onların buyruğundaydılar
 Yörükler çadır bezi dokurken ve nal dökerken
 Gemileri için zift kereste ve yelken bezi işlerken
 Savaşları için ok ve yay yaparken
 Onların buyruğundaydılar

...

Çocuk kadın ve erkek
 Yaralı bir köpek gibi izleyerek nehir boylarını
 Ve düşmanlarına karşı boyunlarındaki muskalarına
 Ve mızıkalarına güvenerek
 Kilikya'ya gelenler
 Adana'yı kuranlar
 Fabrikanın bahçesinde açan gülü
 Terleriyle sulayanlar
 Onların buyruğundalar
 Çünkü adalet mülkün temeliydi
 Ve onların mülk
 Akan suyun sesinde onların gölgesi vardı
 Onların mührüyle kapanırdı akşamları çiçekler
 Birleşen iki el arasında sıkışan hava
 Onların soluğuydu aslında
 Bu bahar leylekler hangi yönden gelecek
 Onların yetkisindeydi
 Ve bizim payımıza bir gece
 Gözleri bağlı götürülmek düşerdi

Böyle gecelerin birinde
 Cırcırböceklerinin şarkısıyla
 Göğsü narçiçeği renginde karayılanların
 Islıklarıyla

Tıka basa dolu bir gecede
 Karpuz tarlasındaki şiltesinde
 Karanlığı dürüp başının altına koymuş
 Yaşlı bir bostan bekçisinin
 Yıldızların arasında künyesini araştıran
 Uzak gözleri
 Kilikya tarihine dair tek yazıtlardır

....

Yanınızda sılası yağmalanmış bir gurbetçiyim
 Ülkemin çocukları
 Kardeşlerim

Adana bir Kilikya kentidir ki ansızın özlemek
 Özlemek yani adana tokatlanmış bir kadın
 Saçlarından sürüklenmiş bir kadın, yapay bir gökyüzü
 Gökyüzüne alıştırılmış birkaç kırlangıç ve duman
 Ve sayacılar çarşısıdır bir sabah uyanan
 Elini yüzünü yıkayan yağmurla
 Rüzgârla saçlarını tarayan
 Sarmaşıklar tırmandıran kirişlerine
 Çıraklara dükkânların önünü sulatan
 Serinlik düşüren eşiklere
 Ve dua ve amin
 Çekiç ve kösele
 Bir kap yoğurt
 Sıcak bir somun
 Ve tevekkül için

Salih BOLAT
 (Sınır ve Sonsuz, s.7-26)

EK: 6

T.C
ADANA VALİLİĞİ
1 NİSAN PANSİYONLU İLKÖĞRETİM OKULU
DERS PLÂNI

BÖLÜM I

Dersin adı	SOSYAL BİLGİLER
Sınıf	7
Ünitenin Adı/No	ÜNİTE:1 TÜRKİYE’NİN COĞRAFİ BÖLGELERİ
Konu	Karadeniz Bölgesi – Batı Karadeniz Bölümü – Orta Karadeniz Bölümü – Doğu Karadeniz Bölümü
Önerilen Süre/Tarih	3 Ders saati / (...-10-2003)

BÖLÜM II

Öğrenci Kazanımları /Hedef ve Davranışlar	1. Karadeniz Bölgesi bölümlerinin özellikleri bilgisi 2. Karadeniz Bölgesi bölümlerinin özelliklerinin farkına varabilme. 3. Karadeniz Bölgesi’ni gösteren haritayı anlamlandırabilme.
Ünite Kavramları ve Sembolleri/Davranış Örüntüsü	Batı Karadeniz, Orta Karadeniz, Doğu Karadeniz, delta ovaları, Kızılırmak, dağlar, ovalar, akarsular, karasallık, taş kömürü, maden havzası, doğal liman, tarım, hayvancılık, heyelan, Zigana, Köp,dağınık yerleşme, Çaykur, Fiskobirlik, balıkçılık, yayla, Sümela Manastırı,
Öğretme-Öğrenme-Yöntem ve Teknikleri	Anlatma, Soru – Cevap, Tartışma, Mektup
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça * Öğretmen * Öğrenci	Ders Kitabı, Kenan KURAR’dan Mustafa AKYÜZ’E MEKTUP
Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri:	
• Dikkati Çekme	Karadeniz Bölgesi’nin hangi yönleri ön plâna çıkmaktadır ?
• Güdüleme	Konu bilgileriyle Karadeniz Bölgesi’nin genel özelliklerini öğrenecek ve ilgili soruları daha kolay cevaplayabileceksiniz..
• Gözden Geçirme	Bu dersimizde Batı Karadeniz , Orta Karadeniz ve Doğu Karadeniz Bölümleri ile ilgili bilgileri öğreneceksiniz.
• Derse Geçiş 1. Aşama: Öğretmen kendisiyle kolayca göz kontağı kurabilecekleri şekilde oturmalarını sağladıktan sonra “Kenan KURAR’dan Mustafa AKYÜZ’E MEKTUP” doğal ses tonuyla okunur. 2. Aşama: Bu aşamada öğrencilere aşağıdaki sorular sorulur? b Zonguldak denince akla ne gelmektedir? c Kocairmağın özelliği nedir? d Akdeniz ile Karadeniz arasında iklim bakımından nasıl bir fark vardır? e Neden ormanlar en çok Karadeniz Bölgesinde yetişmektedir?	

f	Rize ili hangi özelliği bakımından Akdeniz Bölgesine benzer bir özellik gösterir?
g	Acaba neden Kenan KURAR, Mustafa AKYÜZ'ün Karadeniz bölgesini görmesini istemektedir?
h	Karadeniz Bölgesinin belirli özellikleri nelerdir?
i	Çay nasıl bir iklimi sevmektedir? Hangi yörelerimizde yetişir?
j	Karadeniz Bölgesinin sanayi bitlileri nelerdir?
3.	Aşama: Öğretmen bu aşamada öğrencilere aşağıda belirtilen cümleleri vererek öğrencilerden bu cümleleri tamamlamalarını ister
k	Karadeniz Bölgesinin illeri Trabzon, Zonguldak.....
l	Sümele Manastırı.....ilindedir
m	Zonguldakile ünlüdür
n	Uzun boylu, her zaman yeşil kalabilen Karadeniz Bölgesinin tipik bitki örtüsü'dır.
o	Narenciye Karadeniz Bölgesinde..... İlinde yetişir.
4.	Aşama: Bu aşamada öğretmen öğrencilerden mektuptaki olaylarla ilgili kendi gözlemlerinden (yaşantılarından) örnekler vermelerini ister. Karadeniz bölgesindeki bir arkadaşına yaşadığı yeri anlatmalarını sağlayan bir mektup yazmaları istenir.
5.	Aşama: Öğretmen ve çocuklar mektupta yer alan yerleri belirleyerek bir listesini çıkarır ve haritada gösterir.

BÖLÜM III

Ölçme-Değerlendirme	
• Bireysel öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme • Grupla öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme • Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler ve ileri düzeyde öğrenme hızında olan öğrenciler için ek Ölçme-Değerlendirme etkinlikleri	1. Karadeniz Bölgesi'nde dağların kıyıya paralel uzanmasının başlıca sonuçları nelerdir? 2. Karadeniz Bölgesi'nin nüfus yoğunluğu nasıldır? 3. Karadeniz ikliminin karakteristik tarım ürünlerini yazınız. 4. Karadeniz Bölgesi kıyı kesiminde gür ormanların yer almasının nedenlerini sayınız.
Dersin Diğer Derslerle İlişkisi	Ekonomiye katkısı Matematikle ilişkilendirilebilir.

SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM ARAÇLARI

1. Kenan KURAR'dan Mustafa AKYÜZ'E MEKTUP

Kenan KURAR'dan Mustafa AKYÜZ'E MEKTUP

Sevgili Arkadaşım Mustafa!

Yorucu aynı zamanda da zevkli bir yılı daha geride bıraktım. Derslerim çok iyiydi. Buna karşılık babam bana ödül olarak bir gezi yapmamı istedi. Ben de yıllardır gezmek istediğim Karadeniz Bölgesini gezmeye karar verdim. Adana'dan otobüse bindim ve seyahate çıktım. Burada sana gördüklerimi ve ilginç şeyleri anlatacağım.

Adana'dan Toros Dağlarına, oradan da kuzeye doğru gittikçe farklı bir bölgede olduğumu hissedebiliyordum. Burası İç Anadolu bölgesiydi. Ağaç arıyor gözlerin ama çok az ağaçlara rastlayabiliyorsun. Burada fazla zaman kaybetmeden Zonguldak'a gittim. Zonguldak denince akla kömür madeni gelir. Evet Kenan! O maden işçilerini bir görmeliydin. Kömür madeni çıkarmak için bir dağın altına giriyorlar ve simsiyah yani zenci gibi geri çıkıyorlardı. İşleri zor olmalıydı.

Buradan Karadeniz'i seyrettim. Karadeniz'i seyredince Ulu Önderimizin Samsun'a çıkışını gözümde canlandırdım. Hangi zor şartlarda bu koca denizi nasıl yenmeyi bilmişti ve bu azgın dalgalara nasıl karşı koymuştu acaba. Zonguldak'tan Karadeniz'in diğer illerini görmek için yola koyuldum. Buralar Adana gibi sıcak değil, inanmazsın ama buralara yağmur yazın bile çok yağmur yağıyor. Yazın yağmurda ıslanmak çok güzel bir duygu katıyor. Kocairmakta yüzen gemileri görmeliydin. Bu ırmak gemilerin ulaşım yapabildiği Türkiye'nin tek akarsuyudur.

Sevgili Arkadaşım Mustafa!

Karadeniz bölgesi ormanların çok olduğu bir bölgedir. Bunu sebebi ise Karadeniz'in çok yağış almasıdır. Rize'ye geldiğimde Adana'da hissettim kendimi. Neden dediğini duyar gibi oluyorum. Çünkü burada da portakal ağaçları vardı. Karadeniz bölgesi uçsuz bucaksız çay bahçeleri ve fındık bahçeleri ile doluydu. Tarihi Kastamonu; Ulu Önderimizin şapka devrimini başlattığı yer. Bu şehir de Karadeniz bölgesindeki yerini alıyordu. Yeşilirmak ve buna inat kıpkızıl akan Kızılırmak bu bölgemizin en önemli ırmakları. Yükseklerden baktığında bitmez tükenmez yılan gibi kıvrım kıvrım akan nehirlerimiz. Çamur gibi akan bu Kızılırmak'ın Türkiye'nin en uzun ırmağı olduğunu biliyor muydun?

Arkadaşım, otobüsümüz genellikle deniz kenarından gitti. Çünkü dağlar kıyıya paralel uzanıyordu ve deniz kenarında düzgün yerler bulmak çok güçtü. Hamsi balıkları sanki kıyı boyunca beni takip ediyordu.

Trabzon'daki Atatürk Köşkü, Ayasofya Müzesi, Maçka'daki Sümela Manastırı, Çaykara'daki Uzungöl Gümüşhane'deki Karaca Mağarası en önemli turistik yerlerdir. Buraları görmeni o kadar çok isterim. Gerçekten de harika yerler. Ve Rize'nin en çok yağış alan yer olduğunu biliyor musun? Dünyada en fazla fındığın Karadeniz bölgesinde üretildiğini de biliyor musun? Fındık; Ordu, Giresun ve Trabzon sahillerinde yetiştiriliyor. Ha unutmadan söyleyeyim. Çay; Giresun sahilinden Gürcistan sahiline kadar olan sahil şeridinde yetiştiriliyor.

Sevgili Arkadaşım Mustafa!

Sen Coğrafya öğretmeni olacaksın. Buraları bir görsen. Birçok coğrafya kitapları okumuş gibi olursun. Bak sana daha neler anlatacağım. Orta Karadeniz bölümünün yağışlarının az olması nedeni ile Doğu Karadeniz bölgesinin bitki örtüsü kadar çok değildir. Bu bölümde tarımsal alan daha fazla olduğu için nüfus yoğunluğu fazladır. Sinop limanı doğaldır, yani insanlar yapmamıştır.

Samsun bir liman, ticaret ve kültür kenti imiş. Kıyı kesimlerde çok yağış olduğu

için mısır üretimi yaygın mış. Batı Karadeniz Bölümü'nde Karadeniz iklimi etkiliymiş. Karadeniz kıyısı bol yağış alır. Yazlar serin, kışlar ılıktır, sıcaklık farkları az mış. Yağış miktarı Orta Karadeniz'den fazla, Doğu Karadeniz'den azdır. İç kesimlere gidildikçe yağışlar azalır ve yaz kuraklığı belirginleşir. Buralarda kış mevsimi oldukça soğuk ve kar yağışlı geçermiş. Karadeniz bölgesi; bölgenin kıyı şeridindeki arazilerin engebeli olması, tarım alanlarının yamaçlara dağılması ve su ihtiyacının kolay elde edilmesi kırsal kesimde dağınık yerleşmeye neden olmuş.

Sevgili arkadaşım Mustafa!

Yakında Adana'ya döneceğim. Daha çok şeyler anlatacağım, çektiğim resimleri sana göstereceğim. şimdilik bu kadar. Ailene selamlarımı ilet. Bu mektubumu Samsun'dan denize bakarak yazıyorum. Çok yakında görüşmek dileğiyle.

Hoşça kal.

(Kenan KURAR'ın 12.10.2003 tarihinde Mustafa AKYÜZ'e yazdığı mektup (Yayımlanmamış).

EK: 7

T.C
ADANA VALİLİĞİ
1 NİSAN PANSİYONLU İLKÖĞRETİM OKULU
DERS PLÂNI

BÖLÜM I

Dersin adı	SOSYAL BİLGİLER
Sınıf	7
Ünitenin Adı/No	ÜNİTE:1 TÜRKİYE’NİN COĞRAFİ BÖLGELERİ
Konu	Marmara Bölgesi – Yıldız Bölümü – Ergene Bölümü – Çatalca-Kocaeli Bölümü – Güney Marmara Bölümü)
Önerilen Süre/Tarih	3 Ders saati / (...,...,2003)

BÖLÜM II

Öğrenci Kazanımları /Hedef ve Davranışlar	1. Marmara Bölgesi bölümlerinin özellikleri bilgisi 2. Marmara Bölgesi bölümlerinin özelliklerini kavrayabilme 3. Marmara Bölgesini gösteren haritayı okuyabilme
Ünite Kavramları ve Sembolleri/Davranış Örüntüsü	Çatalca-Kocaeli Bölümü, Yıldız Bölümü, Ergene Bölümü, Güney Marmara Bölümü, bozkır, orman, akarsu havzası, Kapıkule, İpsala,ipek böceği, dağlar, ovalar, akarsular, karasallık, maden havzası, tarım, hayvancılık, balıkçılık,
Öğretme-Öğrenme-Yöntem ve Teknikleri	Anlatma, Soru – Cevap, Tartışma, Metin
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça * Öğretmen * Öğrenci	Ders Kitabı, “İstanbul Genel Bilgiler” metni.
Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri:	
• Dikkati Çekme	Sizce neden, Marmara bölgesi yurdumuzun nüfus yoğunluğu en fazla olan bölgesidir ?
• Güdüleme	Konu bilgileriyle Marmara bölgesinin genel özelliklerini öğrenecek ve ilgili soruları daha kolay cevaplayabileceksiniz..
• Gözden Geçirme	Bu dersimizde Yıldız , Ergene, Çatalca-Kocaeli ve Güney Marmara bölümleri ile ilgili bilgileri öğreneceksiniz.
• Derse Geçiş	1. Aşama: Öğretmen kendisiyle kolayca göz kontağı kurabilecekleri şekilde oturumlarını sağladıktan sonra “İstanbul Genel Bilgiler” ”adlı metin doğal ses tonuyla okunur. Fotokopilerle tüm sınıfa dağıtılır. 3. Aşama: Bu aşamada öğrencilere aşağıdaki sorular sorulur? a. Türkiye’nin en kalabalık nüfusu neden İstanbul’da toplanmıştır? b. İstanbul tarihi yapıları ile ünlüdür? İstanbul’un hangi özelliği nedeni ile tarihi yapılar önemli açıda yer almaktadır? c. Akdeniz ile Marmara Bölgesi arasında iklim bakımından benzerlik var

mıdır? d. Marmara İkliminin bir özelliği de üç iklim tipinin görülmesidir. Bu üç iklim tipinin görülmesini sağlayan etkenleri kendinize göre yorumlayınız? e. İstanbul'da çok çeşitli sanayi kuruluşları vardır. Bu sanayi kuruluşları o kadar çok ki İstanbul'un nüfusu hızla artmaktadır. Siz olsanız İstanbul'un nüfus artışına nasıl bir çözüm bulurdunuz? f. İstanbul, bulunduğu yer itibarı ile önemli bir coğrafya üzerindedir? Siz olsanız İstanbul'u Türkiye'nin neresine yerleştirirdiniz? 3. Aşama: Öğretmen bu aşamada öğrencilere aşağıda belirtilen cümleleri vererek öğrencilerden bu cümleleri tamamlamalarını ister a. Marmara Bölgesinin illeri Tekirdağ,.....'dır. b. Ayasofya.....ilindedir c. İstanbul Türkiye'nin enilidir. d. Marmara Bölgesinde iklime bağlı olarak vebitkisi yetişir. e. Zeytin Akdeniz Bölgesinde olduğu gibi.....Bölgesinde de yetişir. 4. Aşama: Bu aşamada öğretmen öğrencilerden Metinde geçen tarihi yerlerin nereler olduğunu sorar. Yaşadığı yerde bulunan tarihi yerlerle İstanbul'da bulunan tarihi yerler arasında benzerlik olup olmadığını vurgulanır. 5. Aşama: Öğretmen Marmara sanayisi ve bitkileri üzerinde durduktan sonra yaşadığı yerde de aynı sanayinin olup olmadığını üzerinde bir tartışma açar.	
BÖLÜM III	
Ölçme-Değerlendirme	
- Bireysel öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme - Grupla öğrenme etkinliklerine yönelik	1. İstanbul'un nüfusunun kalabalık olmasının nedeni nedir? 2. Nüfus yoğunluğu en fazla olan bölgemiz neresidir? Neden? 3. Marmara Bölgesinin coğrafi önemi nedir? 4. Marmara bölgesinde görülen iklim tipleri nelerdir?

SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM ARAÇLARI

1. "İstanbul Genel Bilgiler" metin.

İSTANBUL GENEL BİLGİLER Yüzölçümü: 5.712 km² Nüfus: 7.309.190 (1990) İl Trafik No: 34 "Orada, Tanrı ve insan, doğa ve sanat hep birlikte, yeryüzünde öylesine mükemmel bir yer yarattılar ki, görülmeğe değer." Bir koluyla Asya'ya, diğeriyle Avrupa'ya uzanarak iki kıtayı da kucaklayan kenti Lamartine böyle tanımlıyor. Başkentler başkenti olarak bilinen, önce Roma, ardından Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğu ve kıtalara hükmederek büyük barış coğrafyaları yaratmış, Osmanlı İmparatorluğuna başkentlik yapan İstanbul, geçmişin ihtişamını gururla korurken

modern bir geleceğe doğru ilerlemektedir. İstanbul'daki çeşitlilik ziyaretçileri gerçekten büyülemektedir. Müzeleri, kiliseleri, sarayları, camileri, pazar yerleri ve doğal güzellikleri bitmez tükenmez nüanslar sunmaktadır. Boğazın kıyısında şöyle bir arkanıza yaslandığınızda, grupta kızaran renklerin karşı sahildeki evlerin pencerelerine yansımaları seyrederek, yüzyıllar öncesinde, insanların bu olağanüstü yeri neden seçtiklerini birden anlar ve İstanbul'un "dünyanın merkezindeki" şehir olduğunu hissedersiniz.

Şehrin en güzel anıtları, Haliç-Marmara Denizi-Surlar arasında kalan yarımada yer alır. Kentin tepelerinden yükselen 500'ü aşkın caminin sulieti baş döndürücü bir atmosfer yaratır. İnsan kendini geçmiş zamanla bugün arasında bir rüyada gibi hisseder! Altı minaresiyle İstanbul'un sembolü haline gelen, dekorasyonunda kullanılan mavi çiniler nedeni ile "Mavi Cami" diye anılan Sultanahmet Camii'ni mutlaka görmelisiniz. Karşısında, İmparator Justinien zamanında kilise olarak inşa edilmiş olan ünlü Ayasofya Müzesi yer alır; mimari hünerler örneği olan bu yapı, Hz. İsa'yı, Hz. Meryem'i ve imparatorları tasvir eden nefis mozaik panolarla bezenmiştir. Bir başka tepeden bu iki muhteşem abideyi seyreden Süleymaniye Cami ise Osmanlı mimarlık sanatının zirvesidir. Kanuni Sultan Süleyman'ın isteği üzerine Mimar Sinan tarafından inşa edilmiştir.

Marmara'ya ve Boğaz'a hakim bir tepe üzerinde, 400 yıl boyunca Osmanlı sultanlarına konutluk ve siyasi merkezlik etmiş olan Topkapı Sarayı yer alır. Topkapı'da Çin Porselenleri koleksiyonunu, altın işlemeli ve değerli taşlarla süslü tahtları, sultan kostümlerini, masallardakileri andıran mücevherleri, nadir elyazması kitapları, yüzyıllarca merak uyandırmış olan harem salonlarını görebilirsiniz.

Ayasofya ile Sultanahmet Cami arasında araba yarışlarının yapıldığı Bizans Devrinin ünlü Hipodromu ve bu Hipodromun orta yerinde, bu dönemden kalma üç dikilitaş bulunur.

Yerebatan Sarayı Bizans döneminde yapılmış en önemli su sarnıçlarından biridir. En güzel Bizans devri eserlerinden biri sayılan Kariye Müzesi mozaik ve fresklerle süslü orijinal dekorunu muhafaza etmektedir.

İstanbul tarihsel yapıların yeniyle buluştuğu, yenilendiği bir şehirdir aynı zamanda. Kapalıçarşı Labirentvari yapısıyla geçmişin hülyalı günlerinin izlerini taşımakta ısrar ederken bir yandan da modern dünyanın yepyeni ürünlerini serer önünüze; büyüleyici mücevherler, bakır eşyalar, halılar, çeşit çeşit deri ve süet giyim... Cazibesine kapılınca en ufak bir yorgunluk duymadan saatlerce dolaşabilirsiniz bu çarşıda.

Boğaz'da bir vapur gezisi, unutulmaz anılarınız arasına girecektir. Boğaz'ın iki yakasında sıralanan her birinden ayrı bir sevda masalının sulara yansıdığı asude ve emsalsiz yalılar, 20. yüzyılda yapılan lüks villalar, Dolmabahçe, Gökusu ve Beylerbeyi Sarayları, Rumeli ve Anadolu Hisarları, balıkçı köylerinden kalma izler, lokantalar, çay bahçeleri, parklar, gece kulüpleri sizi büyüleyebilir. Aynı günde Karadeniz'in vahşi sahillerinde denize girip ardından Marmara'nın sakin kıyılarında bir çay bahçesinde bir fincan kahvenizi yudumlarken belki de tarihe geçecek anılarınızı kaleme alabilirsiniz.

Eşsiz tarihi ve kültürel geçmişi ve sayısız cazibesine ilave olarak modern oteller, istisnai lokantalar, gece kulüpleri, kabareler, tarihi çarşılar ve dükkanlar İstanbul'u konferans ve kongreler için dört dörtlük bir mekan yapmaktadır.

İstanbul sanayi kentidir. Yurdumuzun en büyük kenti olduğu kadar, balkanların da en büyük kentidir. İstanbul boğazı üzerinde bulunan Boğaziçi ve Fatih Sultan Mehmet Köprüsü Asya ve Avrupa kıtaları arasındaki ulaşımı kolaylaştırır. İstanbul'da üretilen sanayi malları Edirne'de birleşerek Avrupa'ya ulaşır. İstanbul'un taşı, toprağı altın sözüne karşılık insanlar çalışmak amacıyla buraya gelmişler, ve bunun sonucunda da nüfus aşırı derece de artmıştır.

İstanbul
(Özetlenmiştir)

http://www.kulturturizm.gov.tr/portal/destinasyon_tr.asp?belgekod=45883&belgeno=46944&baslik=Istanbul

T.C.
ADANA VALİLİĞİ
1 NİSAN PANSİYONLU LKÖĞRETİM OKULU
DERS PLÂNI

BÖLÜM I

Dersin adı	SOSYAL BİLGİLER
Sınıf	7
Ünitenin Adı/No	ÜNİTE:1 TÜRKİYE’NİN COĞRAFİ BÖLGELERİ
Konu	İç Anadolu Bölgesi – Konya Bölümü – Yukarı Sakarya Bölümü – Orta Kızılırmak Bölümü – Yukarı Kızılırmak Bölümü
Önerilen Süre/Tarih	3 Ders saati / (...,...,-2003)

BÖLÜM II

Öğrenci Kazanımları /Hedef ve Davranışlar	1. İç Anadolu Bölgesi bölümlerinin özellikleri bilgisi 2. İç Anadolu Bölgesi bölümlerinin özelliklerini fark edebilme. 3. İç Anadolu Bölgesini gösteren haritayı anlamlandırabilme. 4. Türkiye'nin coğrafi bölgelerini gösteren haritayı anlamlandırabilme.
Ünite Kavramları ve Sembolleri/Davranış Örüntüsü	Konya bölümü,Yukarı Sakarya bölümü,Yukarı Kızılırmak bölümü, Orta Kızılırmak bölümü, volkanik dağlar, bozkır, akarsular, karasallık, madenler, tarım, hayvancılık, plato, göl, Kırkikindi yağışları, turizm, rafineri,
Güvenlik Önlemleri (Varsa)	
Öğretme-Öğrenme-Yöntem ve Teknikleri	Anlatma, Soru – Cevap, Tartışma, Harita Okuma, Metin Okuma
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça * Öğretmen * Öğrenci	Ders Kitabı, “Memleket Makaleleri”, “Nehir”
Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri:	
• Dikkati Çekme	Ankara, Eskişehir ve Sivas illerimiz Kurtuluş Savaşı yıllarında hangi önemli gelişmelere sahne olmuşlardır?
• Güdüleme	Konu bilgileriyle İç Anadolu halkının Milli Mücadeleye ve Mustafa Kemal’e nasıl sahip çıktığını ve Kurtuluş Savaşının kazanılmasındaki rollerini kavrayacaksınız. Konu bilgileriyle İç Anadolu bölgesinin coğrafi özelliklerini öğrenecek, güzelliklerinin farkına varacaksınız.
• Gözden Geçirme	Bu dersimizde Konya, Yukarı Sakarya, Yukarı Kızılırmak ve Orta Kızılırmak bölümleri ile ilgili bilgileri öğreneceksiniz.

• Derse Geçiş

1. Aşama: Öğretmen kendisiyle kolayca göz kontağı kurabilecekleri şekilde oturmalarını sağladıktan sonra Çiğdem ÜLKER'in Memleket hikayelerinden iki makale doğal ses tonuyla okunur. Fotokopilerle tüm sınıfa dağıtılır.
2. Aşama: Bu aşamada öğrencilere aşağıdaki sorular sorulur?
 - a. Ankara'nın Kurtuluş savaşı açısından önemi nedir?
 - b. Konya veya Konya ovası denince aklınıza ne gelir.
 - c. İç Anadolu Bölgesinde görülen iklim tipi Karasal iklimdir. Bu iklimin tipik bitki örtüsü nedir?
 - d. Eğer İç Anadolu bölgesinde fazla buğday üretilmeseydi biz buğday üretimimizi nasıl sağlardık?
 - e. İç Anadolu Bölgesinde bulunan tuz gölünden tuz elde edilmeseydi Türkiye tuzunu Van gölünden elde edebilir miydi? (Cevabı Doğu Anadolu Bölgesi işlendikten sonra alınacak)
 - f. İç Anadolu Bölgesi hangi bölgelerle komşudur? Haritadan faydalanılacak.
 - g. Sivas Türk tarihi açısından bir dönüm noktasıdır. Bu dönüm noktasını Mustafa Kemal Atatürk açmıştır. Eğer Mustafa Kemal bu Kurtuluş Harekatını başlatmamış olsaydı biz ülke olarak hangi seviye de olurduk?
3. Aşama: Öğretmen bu aşamada öğrencilere aşağıda belirtilen cümleleri vererek öğrencilerden bu cümleleri tamamlamalarını ister
 - a. İç Anadolu Bölgesinin illeri Eskişehir, Aksaray.....'dır.
 - b. Buğdayın Türkiye'de en çok üretildiği ildır.
 - c. Ankara 13 Ekim 1923'teolarak ilan edilmiştir.
 - d. Karasal iklimin bitki örtüsü.....dır.
 - e. İç Anadolu Bölgesindeyaygındır.
4. Aşama: Bu aşamada öğretmen öğrencilerden Metinde geçen yerlerin nereler olduğunu belirtir. Bu yerlerin hangilerinin İç Anadolu Bölgesinde olduklarını belirtir. Yaşadığı yerde yapılan hayvancılığın bu bölgede de yapılıp yapılamayacağı üzerinde durulur.
5. Aşama: Öğretmen İç Anadolu sanayisi ve tarım bitkileri üzerinde durduktan sonra yaşadığı yerde de aynı tarım ürünlerin olup olmadığı öğrenciler tarafından belirtilmesi sağlanır ve örnekler verilir. Okuma metninde geçen diğer yer adlarının hangi bölgelerde oldukları öğrencilere buldurulur. Bölge açısından önemi üzerinde durulur.

BÖLÜM III

Ölçme-Değerlendirme	
	1. Ankara'nın Kurtuluş Savaşındaki önemi nedir? 2. İç Anadolu bölgesinin iklim yapısı nasıldır? 3. Sivas'ın tarihimizdeki önemi nedir?

SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM ARACI

1. Memleket Makaleleri.(Çiğdem ÜLKER)
2. Nehir. (Çiğdem ÜLKER)

Sevgili Okurlar!

Kış soğğunun bütün Türkiye'yi kavurduğu bir günde Ankara'dan selamlar sevgili okurlar. Başkent'ten yürekler dolusu sevgi size.

Biliyorsunuz, Anadolu'nun tam ortasındadır başkent. Ve en yakın denizden saatlerce uzaklıktadır..

Ankara'ya en yakın deniz Karadeniz'dir, ama, Karadeniz'in ılık rüzgârı Ankara'ya ulaşamaz elbet.

Ama sevgili dostlar, Ocak ayının acımasız soğğuna rağmen dayanılmaz değildir Ankara'nın Ocak sonları. Yarı yıl tatilidir. Kent boşalır, tenhalaşır, sessizleşir, trafik sakinleşir. Ankara aksamaları bir başka güzel olur ve güneş kocaman batır dağların arkasında. Camları kızıla duvarları pembeye boyayarak batır. Ve kış tatillerinde Ankara bir başka havayı solur. Kent sanki başkalaşır, farklı bir kimliğe bürünür.

Öğrenciler memleketlerine giderler. Üniversiteler boşalır. Sadece memleketi Ankara olanlar kalır burada. Benim gibi. "Memleket neresi" diye soranları, "Ankara" diye yanıtlayanlar kalır burada. Ankara'yı memleket belleyenler kalır burada. Gurbet ellerde "memleket" denince, Ankara'yı düşünenler kalır burada.

Ankara, Birinci Dünya Savaşı sonrası Atatürk liderliğindeki ulusal direnişte belirgin bir konum üstlenmiş ve Ulusal Kurtuluş Savaşı ile Türk yurdunun yabancı işgalinden kurtarılmasıyla 13 Ekim 1923'de Türkiye Cumhuriyeti'nin başkenti ilan edilmiştir.

Ankara'nın en belirgin noktasında yer alan yapı, Ulu Önder Atatürk için yaptırılan ihtişamlı Anıtkabir'dir. 1953 yılında tamamlanan bu antik ve modern mimari sentezi yapı Türk mimarisinin gücünü ve zarafetini kanıtlamaktadır.

Benim gibi.

Ve sözün burasında bu "memleket" sözcüğü takılır kafama.

Memleket, bütün dünya dillerinde en çok kullanılan sözcüklerden biri.

Memleket, içimizdeki bin bir duyguya aracılık yapan sözcüklerden belki en önemlilerinden biri.

Memleket, yabancı bir dil öğrenirken ilk öğrendiğimiz sözcüklerden biri.

Hasretiyle içimizin yandığı memleket. Bu ağustos sıcağına aldırmadan, ta

Avustralya'dan, Hollanda'dan, Fransa'dan koşup geldiğimiz aziz toprak. Memleket.

Yabancı ellerde, fabrika bantlarında, gece nöbetlerinde, gelecek için uğraşılan günlerde adı bile içimizi titreten sözcük. Memleket.

"Memlekete gidiyorum" diyenlerle selam yolladığımız, türküleriyle ağladığımız, adı geçince gurbet ellerde kulak kesildiğimiz.

Memleket.

Ekonomik krizlerle sarsılrsa da, dolar mark başını alıp gitse de, kentlerinin bakımsızlığı çok üzse de, memlekettir o...

Memleket sözcüğünün içine sığdırdığımız duygular, sevgiler, vazgeçilmezlerdir o.

Yabancı ellerde, daha adını anarken, yüzünüzü ağartan mavi Antalya'dır, Ege'nin incisi beyaz İzmir'dir.

Doğu'da karlı sınır boylarındaki küçük köylere dek, memleketin soluk aldığı Anadolu'dur.

Şairin deyimiyle, "Dört nala gelip uzak Asya'dan Akdeniz'e bir kısrak başı gibi uzanandır o". Yerde yeşil bir halıya benzeyen topraktır o.

Boz bulanık akan bir Sakarya nehridir memleket. O Büyük Zaferin öyküsünde yer alan Sakarya Meydan Savaşıdır.

Porsuk nehri kıyısında hoşgörölü bir Yunus şiiridir ve belki, Yunus'un şiirlerini yakan, kalanını nehre veren bir Molla Kasımlar diyarıdır. Ama, Memlekettir.

Bizimdir. Hepimizindir. Ortak kan damarlarımızdır sanki, Fırat ve Menderes. Meriç ve Aras. Berrak sularla Çağlayarak aksalar da bizimdir, bulanık ve cılız olsa da suları bizimdir. Fırat'ın, Menderes'in suları.

Ege'nin kıvrak,kıyırdak, Doğu'nun asi, isyankar nehirleri. Bizimdir.

Konya ovası, manzaranın yeknesaklığı kadar, yeknesak, uzun ve acılı bir memleket. Ama aynı memleket bir Karadeniz ezgisinde fıkır fıkır, şıkır şıkır neşeler solur.

İster kendi gönlümüzle ayrılmış olalım ondan, ister ekmek parası için, ister görevle, ya da bilinmez ne nedenle.

Belki çok kazanıyorsunuz dışarıda, belki ülkemizi temsil ediyorsunuz bir şerefli görevle.

Kim bilir belki artık hiç geri dönmeyeceksiniz. Aileniz dostlarınız var orada. Eviniz evleriniz, bahçeleriniz.

Ama memleket... Ahh memleket.

Beyaz tlbentli, nur yüzlü, ışık bakışlı kadınların, annelerin, yengelerin, baldızların samimi, ılık sözleridir, yerel aksanlı Trkçeleridir memleket. Bozulmuş, kalınlaşmış elleriyle sundukları, gzlemedir, bazlamadır, bir bardak aydır memleket.

Bir tozlu yolun sonunda ulaşılan, işte ne bileyim mesela, Kocadağ'ı aşınca grnveren taş evlerdir memleket. Köy kahvesinde her daim, türküler alan. Televizyonda Kemal SUNAL filmleri oynayan. Yaz kış kasketlerini arkaya itip kahvede oturan hemşerilerindir memleket.

İki bin iki yüz km karelik Anadolu'da ve Rumeli'de, Akdeniz'den Karadeniz'e, İğdır'dan Edirne'ye bizim olandır.

Bir vatana sahip olmanın ne demek olduğunu çok iyi öğrendiğimiz gurbet ellerde, kıymetini çok çok iyi anladığımızdır memleket.

Bir radyonun sesinde dindirmeye çalıştığımız hasretidir. Sevgisidir. Tutkusudur.

Memleketten size selamlar sevgili dostlar.

Memlekette olsun, bizde olsun, Türkiye'nin Sesi'nde olsun kulağınız. Esen kalın.

14.01.2002
Çiğdem ÜLKER
(Memleket)

Nehir.

Bir yerden ansızın doğar nehir. Bir canlının doğumuna tanıklık etmek kadar heyecan vericidir doğuşunu görmek. Canlıdır çünkü nehir. Hayatın doğuşudur onun doğuşu.

Ve bütün canlılar gibi doğar, büyür ve yolunu bulur, yoluna devam eder sonra bir yerde kaybolur. Uzun bir yolun sonunda, kendinin de bilmediği bir denizde, doğanın büyük akışına karışır. Kaybolur

lr m?

Bilmem bu sorunun yanıtını. Belki bir büyük akışın içinde akmaya devam eder. O zaman , nehir değildir, ama asla yok olmaz, bitmez silinmez. Belki yağmur olur, dolu olur, deniz olur. Belki tekrar nehir olur.

Nehirler. Dünyanın bütün nehirleri.

Kıyısında durduğum, rengine vurulduğum, dilime şarkı yaptığım nehirler.

Yeryüzünün, bu müthiş mucizenin büyülü, kaygan, tutulmaz, ele geçirilemez uzun boylu kızlarıdır nehirler.

Hangisiyle tanışsam, diğerini unuttuğum, en son sevdiğimi, en çok sevdiğim nehirler.

Anadolu ki, asırlardır, Menderes ve Kızılırmak, Sakarya, Fırat ve Dicle tarafından sulanan, su kadar aziz, ekmek kadar mübarek toprağımızdır bizim.

Sakarya bir ölümcül direnişin, adıdır.

Gördüm, inanın gördüm , hâlâ kan rengi akar Eskişehir dolaylarında.
Az ötede Menderes ise, usanmadan dostluk türküleri söyler karşı kıyıya.

Türkçe'nin en güzel sesiyle şiir olur Menderes,

Komşu, “ Meandros” der ona, ben Menderes derim.
“Ve bademler çiçek sürdüğünde Ege’de,
Menderes önce bir dedeme sonra denize varıp bir dedeme daha su verir.
En eski uygarlıkların toprağıdır Anadolu. Bütün Mezopotamya’yı sulayan görkemli
Fırat’ın ana vatanıdır Anadolu .

Türkülerin, öykülerin, söylencelerin kaynağıdır, Fırat’ın suyu.
Harran’ı, Urfa ovasını sular, bereketi getirir Anadolu toprağına.
Ve sonra çeker gider, Güney’e
Anadolu’nun kara yağız, isyankar, yiğit delikanlısı. Fırat.
Kızılırmak’la tanışmazlar, ama eminim Kuzey’e giden Kızılırmak’ın, en yakın
dostudur o.
Bir tanışsalar, ah bir tanışsalar el ele akarlar, bilirim.
Anadolu’nun nehirleri, bazen çoşar, taşar, sel altında bırakırlar, Çarşambayı,
Antalya’yı, Adana’yı, adı sanı bilinmez kasabaları.
Anadolu’nun nehirleri, bazen bir barajın dağına dayanırlar da, ışık olurlar, Anadolu
köyüne bereket olurlar.

Nehirler, yeryüzünün uzun boylu, büyü, kaygan kızlarıdır.

Nehirler, doğanın doğurgan, çalışkan, bereketli kızlarıdır.

Çiğdem ÜLKER
(Nehir)

T.C
ADANA VALİLİĞİ
1 NİSAN PANSİYONLU İLKÖĞRETİM OKULU
DERS PLÂNI

BÖLÜM I

Dersin adı	SOSYAL BİLGİLER
Sınıf	7
Ünitenin Adı/No	ÜNİTE:2 İSTANBUL’UN FETHİ VE SONRASI
Konu	İSTANBUL’UN FETHİ VE SONRASI – İstanbul un fethi, – İstanbul'un Fethinin nedenleri ve sonuçları
Önerilen Süre/Tarih	3 Ders saati / (...-2003)

BÖLÜM II

Öğrenci Kazanımları /Hedef ve Davranışlar	“İstanbul'un Fethi ve Sonrası” ünitesinde geçen kavramların anlam bilgisi İstanbul'un fethi ile ilgili olgular bilgisi İstanbul'un fethi ile ilgili olguları açıklayabilme
Ünite Kavramları ve Sembolleri/Davranış Örüntüsü	Fetih, Padişah,Rumeli, beylik, Şehzade, Hisar, Kale, sur, Kuşatma, Grejuva, Fatih, Bizans, Roma, derebeylik,
Güvenlik Önlemleri (Varsa)	
Öğretme-Öğrenme-Yöntem ve Teknikleri	Anlatma, Soru – Cevap, Tartışma.
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça * Öğretmen * Öğrenci	Ders Kitabı, harita, atlas, tepegöz, asetat seti, “Rumelihisarı’nda Bir Sığır Derisi Toprak”
Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri:	
• Dikkati Çekme	Tarihte birçok güçlü devlet tarafından kuşatıldığı halde, güçlü surları ve Grejuva Ateşi sayesinde fethedilemeyen İstanbul Fatih Sultan Mehmet karşısında neden direnememiş ve fethedilmiştir ? Tartışma yaptırılacak.
• Güdüleme	Konu bilgileri ile İstanbul’un fethinin sebeplerini ve sonuçlarının Dünya tarihi açısından önemini kavrayacaksınız.
• Gözden Geçirme	Bu dersimizde İstanbul’un fethinin nedenleri ve sonuçları ile ilgili bilgileri öğreneceksiniz.
• Derse Geçiş 1. Aşama: Öğretmen kendisiyle kolayca göz kontağı kurabilecekleri şekilde oturmalarını sağladıktan sonra “Rumelihisarı’nda Bir Sığır Derisi Toprak” adlı okuma metni öğrenciler ve öğretmen tarafından okunur. Tüm sınıfa fotokopileri dağıtılır. Metinde geçen kavram ve yer adları kırmızı kalemle belirtilir. Öğretmen bu yer ve kavram adları üzerinde öğrenci görüşüne başvurur. Kestirim yapmaları sağlanır. Daha sonra bu yer ve kavram adları üzerinde açıklama yapar. 3. Aşama: Bu aşamada öğrencilere aşağıdaki sorular sorulur? a. Fatih Sultan Mehmet niçin İstanbul’u fethetme isteği duymuş olabilir? Siz olsaydınız fetih hareketleri yapar mıydınız? b. Rumelihisarı yapılırken hangi amaç güdülmüştür? Siz olsaydınız	

Karaisalı'ya bir hisar yaptırır mıydınız? c. Rumelihisarı'nın yaptırılması nasıl bir katkı sağlamış olabilir? d. İstanbul'un önemi nedir ki tüm devletler orayı almak için çaba sarf etmişlerdir? e. İstanbul'un alınması Osmanlı devletine nasıl bir katkı sağlamış olabilir? f. Eğer İstanbul alınmamış olsaydı, Osmanlı devletini sizce nasıl etkileyebilirdi? g. Fatih Sultan Mehmet İstanbul'u nasıl fethetmiş olabilir? h. Eğer siz Fatih olsaydınız bir yeri fethetmek için önce hangi hazırlıkları yapardınız? 3. Aşama: Öğretmen bu aşamada öğrencilere aşağıda belirtilen cümleleri vererek öğrencilerden bu cümleleri tamamlamalarını ister a. 1453' teilini.....fethetti. b. Fatih Sultan Mehmet Rumeli hisarınıkarşısına yaptırdı. c. Anadoluhisarını.....yaptırmıştır. d. Eğer İstanbul fethedilmemiş olsaydı kendisinden sonra hangi padişahlar İstanbul'u fethetmek için çaba sarf ederlerdi? e. Bugün İstanbul önemini hala sürdürmekte midir? 4. Aşama: Bu aşamada öğretmen öğrencilerden metinde geçen yerlerin nereler olduğunu, ne amaçla yapıldığını ve fethetme bir katkısının olup olmadığını düşüncelerini ister, görüşlerini alır. 5. Aşama: Öğretmen İstanbul'un fethinin okuma metninde geçen diğer yer adlarının hangi bölgelerde oldukları öğrencilere buldurulur. Metinde Osmanlı'dan başka hangi devlet veya milletten bahsedildiği, etkisi üzerinde durulur. Metin okunduktan ve sorular cevaplandıktan sonra Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul' nasıl fethetmiş olduğu öğretmen tarafından hikayeleştirilerek anlatımı yapılır.	
--	--

BÖLÜM III

Ölçme-Değerlendirme	
- Bireysel öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme - Grupla öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme - Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler ve ileri düzeyde öğrenme hızında olan öğrenciler için ek Ölçme-Değerlendirme etkinlikleri	- İstanbul'un fethinin sebepleri nelerdir? - Fatih'in İstanbul'un fethi için yaptığı hazırlıklar nelerdir? - İstanbul'un fethinin dünya tarihi açısından sonuçları nelerdir? - İstanbul'un fethinin Türk tarihi açısından sonuçları nelerdir? - İstanbul'un fethinin sonuçlarından hangileri uzun vadede Türk-İslam dünyası için zararlı olmuştur?

SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM ARACI

1. Rumalihisarı'nda Bir Sığır Derisi Toprak. (Mehmet ÖNDER)

RUMELİHİSARI'NDA BİR SIĞIR DERİSİ TOPRAK

Fatih Sultan Mehmet, İstanbul'un zaptını kafasına koymuştu bir kere. Uzun uzun düşündü, plânlar kurdu, devlet büyükleriyle konuştu, hazırlıklara başladı. İlk önce. Boğaz'ın en dar yeri olan Anadoluhisarı'nın karşısına, ikinci bir hisar yaptırmaya karar verdi. Bununla, hem bir taraftan öte tarafa geçişler emniyete alınacak, hem de Karadeniz'den Bizans'a gelecek yardımlar önlenecekti. Hisarın yeri gizlice tespit edildi. Lâkin burası Fatih'in elinde değildi; bir çare bulmak, buradan biraz arazi kazanmak lâzımdı. Fatih, Bizans İmparatoruyla da dostluğunu bozmak istemediğinden Rumelihisarı'nın bulunduğu araziye, nihayet istedi. İmparator şaşırıldı. Ne cevap vereceğini bilemiyordu. Burasının Galata Cenevizlilerine ait olduğunu, hisar inşa edilirse, Cenevizlilerle arasındaki dostluğun bozulacağını söyledi. Fatih'in verdiği cevap dikkate değer :

- Biz, imparatora hürmet olsun diye böyle hareket ettik. Mademki bu topraklar Cenevizlilerindir. Öyle ise onlara saygı göstermek bizce lüzumlu değildir. Böylece, Rumelihisarı'nın inşasına başlandı. Şimdi efsaneyi dinleyelim: Fatih, Rumelihisarı'nın yerini tespit ettikten sonra, Bizans İmparatoru Konstantin'e elçiler gönderdi, burada bir av köşkü yapmak için toprak istedi. İmparator düşündü taşındı, bu isteği de büsbütün reddetmek işine gelmedi; inşaata engel olmak için güya akıllıca, şu cevabı verdi:

- Sultan, bir sığır derisi kadar toprağa razı olursa kabulümdür, ama bir sığır derisinden fazla yere iznim yoktur. Sonra barışa aykırı olur. Bu cevap, Fatih Sultan Mehmet'e ulaştırıldığı zaman, genç hükümdar önce kızdı, sonra da dudaklarında zekice bir gülüş dolaşmaya başladı. İnce ve kıvrak zekâsı bir anda parladı, gelen elçilere:

- Kayserin bu kararından çok memnun oldum. Selâm söyleyiniz. Bir sığır derisi büyüklüğünde toprak kabulümdür, dedi. Sonra, adamlarına semizce bir öküz boğazlamalarını, derisini yüzmelerini, bu deriden gayet ince bir sırim çıkarmalarını emretti, bir taraftan da mimarlarını toplayarak hisarın plânını hazırlattı. Kısa zamanda sığır derisinden soyulan sırim, Rumelihisarı'nın bulunduğu geniş sahayı çevirdi. Hisarın hududu tespit edilmişti. İnşaata başlanıyordu. Bunu haber alan Bizans imparatoru, elçilerini göndererek Fatih'e:

- Biz kendilerine bir sığır derisi kadar toprağı müsaade etmiştik. Şimdi görüyoruz ki barışa aykırı hareket ediliyor, haberini gönderdi. Fatih, elçilere sığır derisinden kestiğı sırimı göstererek:

- İşte biz av köşkümüzü bir sığır derisi cirminde bina ediyoruz, ziyade varsa yıkalım, demişti.

Elçiler de, Kostantin de çaresiz sustular.

Bir müddet sonra, Rumelihisarı'nın yüksek burçlarından dalgalanan hilâl, karşısındaki. Yıldırım'ın yaptırdığı Anadoluhisarı'nda nöbet tutan serdengeçtileri selâmlıyor. İstanbul korkulu rüyalar görüyordu.

Mehmet ÖNDER
Anadolu Efsaneleri
(Sayfa:25,26,27;71,72,73)

T.C
ADANA VALİLİĞİ
1 NİSAN PANSİYONLU İLKÖĞRETİM OKULU
DERS PLÂNI

BÖLÜM I:

Dersin adı	SOSYAL BİLGİLER
Sınıf	7
Ünitenin Adı/No	İSTANBUL UN FETHİ VE SONRASI
Konu	Akdeniz’de Türk Denizciliği Hint Deniz Seferleri ve Sonuçları
Önerilen Süre	80+40 dk

BÖLÜM II:

Öğrenci Kazanımları/ Hedef ve Davranışlar	1. Osmanlı Devleti’nin denizlerdeki ilerlemeleri ile ilgili olgular bilgisi 2. Osmanlı Devleti’nin denizlerdeki ilerlemeleri ile ilgili olguları açıklayabilme 3. Batıda, doğuda ve denizlerdeki gelişmelerde Osmanlı padişahlarının rolünü açıklayabilme
Ünite Kavramları ve Sembolleri/ Davranış Örüntüsü	Hint, Preveze, İnebahtı
Güvenlik Önlemleri (Varsa)	
Öğretme-Öğrenme- Yöntem ve Teknikleri	Soru-cevap, gözlem, tartışma, örnekleme, anlatım
Kullanılan Eğitim Teknolojileri- Araç, Gereçler ve Kaynakça	Ders kitabı, harita, atlas, tepegöz, hazırlık kaynakları “Preveze Deniz Savaşı”
Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri:	
✓ Dikkati Çekme	Türkler, Anadolu’ya yerleşmeden önce neden denizcilikle uğraşmamışlardır? Sorusu ile kısa bir beyin fırtınası yaratılacaktır. Osmanlılar Hint deniz seferlerini hangi amaçla yapmışlardır? Sorusu ile kısa bir beyin fırtınası yaratılacaktır.
✓ Güdüleme	Konu bilgileri ile Osmanlıların denizlerdeki faaliyetlerini ve bu alanda sağladıkları gelişmeleri ile ilgili bilgileri kavrayabileceksiniz. Konu bilgileri ile Osmanlıların denizlerdeki faaliyetlerini ve bu alanda sağladıkları gelişmeleri ile ilgili bilgileri kavrayabileceksiniz.
✓ Gözden Geçirme	Bu derste Osmanlıların Akdeniz’deki faaliyetleri ile ilgili bilgileri öğreneceksiniz. Bu derste Osmanlıların yaptığı Hint deniz seferleri ile ilgili bilgileri öğreneceksiniz.

• Derse Geçiş

1. Aşama: Öğretmen kendisiyle kolayca göz kontağı kurabilecekleri şekilde oturmalarını sağladıktan sonra “Preveze Deniz Savaşı” adlı okuma metni öğrenciler ve öğretmen tarafından okunur. Tüm sınıfa fotokopileri dağıtılır. Metinde geçen kavram ve yer adları kırmızı kalemle belirtilir. Öğretmen bu yer ve kavram adları üzerinde öğrenci görüşüne başvurur. Kestirim yapmaları sağlanır. Daha sonra bu yer ve kavram adları üzerinde açıklama yapar.
2. Aşama: Bu aşamada öğrencilere aşağıdaki sorular sorulur?
 - a. Preveze deniz savaşını kim kazanmış olabilir?
 - b. Preveze deniz savaşını yöneten komutanın ismi nedir?
 - c. Preveze deniz savaşı hangi padişah zamanında yapılmıştır?
 - d. Preveze deniz savaşının sonuçları neler olabilir? Araştırınız.
 - e. Eğer Preveze deniz savaşı günümüz teknolojisi ile yapılmış olsaydı çok uzun sürer miydi? Düşüncelerinizi söyleyiniz.
 - f. Gemilerin o dönem için önemi neler olabilir?
 - g. İstanbul Fethi’nin etkisi Preveze deniz savaşında da görülebilir mi?
 - h. İstanbul Fethi ile Preveze deniz savaşı arasında bir bağ kurabilecek olsak nasıl bir bağ kurabiliriz?
 1. Hangi deniz savaşını kaybetmişiz ve etkileri nelerdir? Araştırınız.
 - i. Gemiler olmasaydı Kıbrıs Fethedilebilir miydi?Düşüncelerinizi söyleyiniz.
3. Aşama: Öğretmen bu aşamada öğrencilere aşağıda belirtilen cümleleri vererek öğrencilerden bu cümleleri tamamlamalarını ister
 - b. Kaptan- Derya olarak adlandırılacak kişi.....dır.
 - b.önderliğindeki haçlı donanması Preveze önlerine gelmişti.
 - c. Barbaros Hayrettin Paşaemriyle İstanbul’da bir bir donanmanın inşasına başlamıştır.
 - d. Preveze deniz savaşını.....kazanmıştır.
4. Aşama: Bu aşamada öğretmen öğrencilerden metinde geçen yerlerin nereler olduğunu, parçada hangi kişilerin geçtiğini ve önemini açıklamalarını ister. Kişilerin savaşa etki etmediğini bulmalarına öğretmen yardımcı olur.
5. Aşama: Öğretmen Preveze deniz savaşının önemi üzerinde durur. Diğer deniz savaşlarından bahseder. Bunların sonuçları üzerinde anlatım yapar.(Hikayeleştirme).

BÖLÜM III

Ölçme-Değerlendirme: ✓ Bireysel öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme ✓ Grupla öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme	1. Osmanlılar neden denizcilikle uğraşma gereğini duydular? 2. Preveze ve İnebahtı savaşlarını karşılaştırınız 3. Preveze deniz savaşının dünya tarihi açısından önemi nedir?
Dersin Diğer Derslerle İlişkisi	Türkçe ile konuşma becerisini geliştirme

SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM ARACI

1. Preveze Deniz Savaşı.

PREVEZE DENİZ SAVAŞI (1538)

Kaptan-ı Derya *Barbaros Hayreddin Paşa*, 1538 yılının kış ve bahar aylarını, Kanuni'nin emriyle İstanbul'da kalarak yeni bir donanmanın inşası hazırlıklarıyla geçirmişti.

O sırada Almanya imparatorluğu İspanya krallığı ile Papa ve Venedik hükümetleri, harp halinde bulundukları Osmanlı devletine karşı bir antlaşma yapmış bulunuyorlardı. 7 haziran 1538'de *Barbaros*, kırk parça kadirga ile 2. Adalar seferine çıkmak zorunda kalmıştı. Sefer zamanı geldiğinde; padişah emriyle vezirlerin kendi keselerinden inşa ettirmekte oldukları 100 gemiden sadece onu tamamlanmış geri kalan doksan tanesi henüz bitirilememişti. *Barbaros* bu gemiler bitirilmedikçe denize çıkmak niyetinde değildi. Fakat *Salih Reis* komutasındaki 20 geminin muhafazasında Mısır'dan getirilmekte olan Hint hazinesini ele geçirmek isteyen *Andrea Doria*'nın 40 kadirga ile Girit sularına geldiği haber alınmıştı.

Bunun üzerine *Hayreddin Paşa*, kırk gemilik filosuna üç bin tüfek yeniçeri ile ümeradan Kocaeli Sancakbeyi *Ali*, Teke Sancakbeyi *Hürrem*, Sayda Sancakbeyi *Ali* ve Alaiye Sancakbeyi *Mustafa* beyleri, cümle askerleriyle beraber alarak İstanbul'dan ayrıldı. *Barbaros*'un denize açıldığını haber alan *Andrea Doria*, derhal o sulardan ayrılarak İtalya sahillerine gitmişti.

Türk gemileri evvela İmroz adasına gitmiş ve evvelce orada batmış olan bir gemiden çıkarılan on yedi topla gemiler takviye edilmişti. Buradan Sporad adalarına yelken açılmış ve ilk olarak Avrupa korsanlarına yataklık eden Skiatos adası zapt olunmuştu. İstanbul'da inşası biten 90 gemi ile Hint hazinesini İstanbul'a teslim eden *Salih Reis* komutasındaki yirmi kadirga bu adaya gelerek *Barbaros*'a katıldılar.

Bu sulardaki diğer adalar da teker teker düşmandan temizlendi ve yedi gemi dolusu ganimet ve esir İstanbul'a gönderildi.

Daha sonra Girit adası, yedi gün süreyle her tarafından vurulmuş, karaya çıkan Türk denizcileri adanın içlerine kadar sarkarak bir kısım kaleleri zaptetmişti. Bu hareket sonunda alınan çok miktardaki ganimet ve on beş bin esir de İstanbul'a yollandı.

Buradan Rodos istikametinde bulunan Kerpe adasına gidilerek bu ada ve Kaşot adacığı zapt edildi. Daha sonra İstanköy adasına gelindi, oradan Eğriboz'a gidilerek adaların korunmasına memur edilen Salih bey komutasındaki filo ile birleşildi.

Beş ay içinde yirmi beş ada zapt eden ve Venedik'in Ege deniziyle alakasını tamamen kesen *Barbaros*'un bu son seferi üzerine; Papa *III. Paul*'ün teşvikiyle uzun zamandan beri hazırlanmakta olan Haçlılar donanmasının teşkili ve Türk donanmasına karşı çıkarılması işi çabuklaştırıldı.

Barbaros, İstanköy adasındayken, Haçlıların hazırlıklarını tamamladıklarına dair bazı haberler almış ve Eğriboz adasına geldiği zaman *Andrea Doria* komutasındaki muazzam bir Haçlılar donanmasının 22 eylülde Korfu adasında toplandığını ve oradan Preveze'ye taarruz ederek kaleyi kuşattığını öğrenmişti.

Bunun üzerine bir gönüllü filosunu *Turgut Reis*'in komutasında keşif için öncü göndererek kendisi de donanmasıyla arkadan yola çıktı.

Türk donanması 23 eylülde *Preveze*'ye gelerek Arta körfezine girmiş ve harekete hazır bir durumda demirlemiş bulunuyordu. *Barbaros* kaleyi hemen tamir ve tahkim ettirmeye başladı. 25 eylülde *Andrea Doria* komutasındaki haçlı donanması da Preveze önlerine gelmiş ve körfez ağzının iki mil kadar açığında mevki almıştı.

(www.kultur.gov.tr/savaslar.html)

T.C
ADANA VALİLİĞİ
1 NİSAN PANSİYONLU İLKÖĞRETİM OKULU
DERS PLÂNI

BÖLÜM I

Dersin adı	SOSYAL BİLGİLER
Sınıf	7
Ünitenin Adı/No	ÜNİTE:3 AVRUPA'DA YENİLİKLER
Konu	AVRUPADA YENİLİKLER : A. Yeni Buluşlar ve Sonuçları (barut, top, pusula, matbaa, kâğıt) B. Keşifler ve Sonuçları (nedenleri, Amerika'nın keşfi, Dünya'nın dolaşılması ve sonuçları) Rönesans nedenleri ve sonuçları Reform nedenleri ve sonuçlar
Önerilen Süre/Tarih	6 Ders saati / (...-2003)

BÖLÜM II

Öğrenci Kazanımları /Hedef ve Davranışlar	“Avrupa’da Yenilikler ” ünitesinde geçen kavramların anlam bilgisi Avrupa’da Yenilikler ile ilgili olgular bilgisi Avrupa’da Yenilikler ile ilgili olguları açıklayabilme
	Yenilik, Pusula, Matbaa, Reform, Rönesans, Keşif
Güvenlik Önlemleri (Varsa)	
Öğretme-Öğrenme-Yöntem ve Teknikleri	Anlatma, Soru – Cevap, Tartışma,
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça * Öğretmen * Öğrenci	Ders Kitabı, harita, atlas, tepegöz, asetat seti, “Yeni Buluşlar “, “Anneannemin Gramofonu”, “Albert Einstein”, “İnsan ve Mucit Edison.”
Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri:	
• Dikkati Çekme	Bugüne kadar günlük yaşantımızda kullandığımız teknolojiler nelerdir? Bu teknolojinin gelişim aşamaları nelerdir?
• Güdüleme	Konu bilgileri ile Avrupa’daki Yeniliklerinin sonuçlarının Dünya tarihi açısından önemini kavrayacaksınız.
• Gözden Geçirme	Bu dersimizde Avrupa’daki yeniliklerin sonuçları ile ilgili bilgileri öğreneceksiniz.
• Derse Geçiş 1. Aşama: Öğretmen kendisiyle kolayca göz kontağı kurabilecekleri şekilde oturmalarını sağladıktan sonra “Yeni Buluşlar”, “Anneannemin Gramofonu”, “İnsan ve Mucit Edison” adlı okuma metinleri belli aralıklarla öğrenciler ve öğretmen tarafından okunur. Tüm sınıfa fotokopileri dağıtılır. Metinde geçen kavram ve yer adları kırmızı kalemle belirtilir. Öğretmen bu yer ve kavram adları üzerinde öğrenci görüşüne başvurur. Kestirim yapmaları sağlanır. Daha sonra bu yer ve kavram adları üzerinde açıklama yapar. Kişiler üzerinde durur. Tarihin öneminden bahseder. 2. Aşama: Bu aşamada öğrencilere aşağıdaki sorular sorulur? a. Yüzlerce harfi bir çırpıda kağıda geçiren baskı makinesinin adı nedir?	

- b. Baskı makinesini icat edenin adı nedir?
 - c. Baskı makinesi icat edilmemiş olsaydı bilim bu kadar gelişebilir miydi?
 - d. Kristof Kolomb'un özelliği nedir? Sizler çevrenizde yeni bir şeyler görebiliyor musunuz?
 - e. Eğer mikroplar bilinmiyor olsaydı tıp ilmi sizce hangi seviyede olurdu?
 - f. Mıknatıs bulunmamış olsaydı, elektrik, radyo, televizyon, bilgisayar, hoparlörler, CD'ler günümüzde olur muydu? (Cevaptan sonra mıknatısın önemi üzerinde durulacak)
 - g. Eğer buluşlar olmasaydı bizlerin yaşam seviyesi hangi noktada olurdu?
 - h. Savaşlar bilimi size gör nasıl etkiler?
 - ı. Elektriği bulan Edison'un insanlara sağladığı katkıları belirtiniz.
 - i. Elektrik olmasaydı günümüzde iletişim nasıl olurdu?
 - j. Gramofon ne amaçla kullanılmış?
 - k. Bu gün gramofonun yerine hangi aletler kullanılmaktadır?
 - l. Gramofon ile MP3'ü karşılaştırdığınızda teknoloji sizce gelişmekte midir?
 - m. Dünyada ilk film stüdyosunu kim kurmuştur?
 - n. Gaz lambası ile aydınlanan bir evde mi yoksa elektrikle aydınlanan bir evde mi yaşamak istersiniz? Hangisinde yaşam daha güzel olabilir? Elektrikli evin bizlere sağladığı kolaylıklar nelerdir Örnekler veriniz.
3. Aşama: Öğretmen bu aşamada öğrencilere aşağıda belirtilen cümleleri vererek öğrencilerden bu cümleleri tamamlamalarını ister
- a. Binlerce yıl önce.....; bizlere yün kumaşa sürülen Kehribarın saman çöplerini çektiğini söylemişti.
 - b. Baskı Makinesini.....bulmuştur.
 - c. Amerika'nın yepyeni bir kıta olmasını bulan.....dur.
 - d. Elektriğibulmuştur.
4. Aşama: Bu aşamada öğretmen öğrencilerden metinde geçen kişi ve yerleri bildirir. Bunlar hakkında açıklama yapar. Buluşların insanlık tarihi içindeki önemini örneklerle açıklar. Yeniliğin ne olduğu hakkında öğrenci görüşlerini alır.
5. Aşama: Öğretmen öğrencilere "Siz olsaydınız nasıl bir buluş yapardınız?" sorusunu yöneterek bir buluş yazmalarını ister.

• Derse Geçiş

1. Aşama: Öğretmen yaklaşık iki hafta daha önceden "Albert Einstein" adlı tiyatro için bir çalışma başlatır. Öğretmen tiyatroya istekli öğrencileri belirler. Bu tiyatro sunumunun toplantı salonunda gerçekleşmesini sağlar.
2. Aşama: Bu aşamada öğrencilere sınıfa geldikten sonra aşağıdaki sorular sorulur
 - a. Albert Einstein'ın bilim tarihi için önemi nedir?
 - b. Genel Görecelik teorisi ne anlam ifade etmektedir?
 - c. Nobel ödülünü Albert Einstein neden almıştır?
 - d. Sizlerde bir buluş yaparsanız aynı ödülü alabilir misiniz?
 - e. Hitler neden Albert Einstein'ı öldürmek istiyor?
 - f. Albert Einstein neyin parçalanabilir olduğunu belirtiyor?
 - g. Yeni buluşlar neden insanların iyiliği için kullanılmalıdır?
 - h. Savaşlar bilimi size gör nasıl etkiler?
 - ı. Eğer ışığın özellikleri bulunmamış olsaydı, marketlerdeki otomatik kapılar kendi kendine açılabilir miydi?

i. Elektrik olmasaydı günümüzde iletişim nasıl olurdu?
3. Aşama: Öğretmen bu aşamada öğrencilere aşağıda belirtilen cümleleri vererek öğrencilerden bu cümleleri tamamlamalarını ister
b. Evrenin yasalarını değiştirdim.....yasalarını değiştiremedim.
b. Albert Einstein'ın teoreminin ismi.....teoremidir.
4. Aşama: Bu aşamada öğretmen öğrencilerden tiyatrodan geçen kişi ve yerleri bildirir. Bunlar hakkında açıklama yapar. Buluşların insanlık tarihi içindeki önemini örneklerle açıklar. Yeniliğin ne olduğu hakkında öğrenci görüşlerini alır.
5. Aşama: Öğretmen öğrencilere “Siz Albert Einstein'ın yerinde olsaydınız, yaptığınız buluştan atom bombasının yapılacağını bilseydiniz, o buluşu yapmaya karar verir miydiniz?” sorusunu yöneterek öğrencilerin düşünceleri alınır.

BÖLÜM III

Ölçme-Değerlendirme: ✓ Bireysel öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme ✓ Grupla öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler ve ileri düzeyde öğrenme hızında olan öğrenciler için ek Ölçme-Değerlendirme etkinlikleri	1. Avrupa’da yapılan yeniliklerin insan yaşamına sağladığı kolaylıklar neler olabilir? 2. Avrupa’da yapılan yenilikler günümüzde yapılan hangi araçların üretilmesine neden olabilir?
Dersin Diğer Derslerle İlişkisi	

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE ÖĞRETİM ARAÇLARI

1. Yeni Buluşlar. (Gülten DAYIOĞLU)
2. Albert Einstein. (Gülten KARLI)
3. Anneannemin Gramofonu. (Muzaffer İZGÜ)
4. İnsan ve Mucit Edison. (Egon LARSEN)

YENİ BULUŞLAR

Gutenberg adında bir Alman, yüzlerce harfi bir çırpıda kâğıda geçiren bir baskı makinesi yaptı. Bu buluşu, yeni buluşlar arasında yıldız gibi parladı. İnsanlar onun baskı aygıtıyla ortaya çıkan kitapları hemen almaya başladılar. Okumak, yazmak, öğrenmek, bilmek, eskiden bir avuç insana özgüydü. Baskı makinesi bulununca, isteyen herkes bu olanaklardan yararlanır oldu.

Binlerce yıl önce düşüncelerini pişmiş tuğlalar üstüne kazıyan insan, şimdi bunu baskı makinesiyle kâğıtlara geçiriyordu. Hem de bu işi, eskiden olduğu gibi bin bir emekle değil, kolayca başarıyordu.

Kristof Kolomb'un yepyeni bir kıta bulması, insanlarda şaşkınlıktan çok sevinç ve coşku yarattı. Kolomb'un oradan getirdiği altınlar, herkesin gözlerini kamaştırdı. Öyle ki Amerika adı verilen yeni kara parçasına, "altın ülkesi" gözüyle bakılır oldu.

Kimi bilginler, insanlara acı veren, onları öldüren hastalıklarla savaşıyordu. Bu savaş

sırasında hastalıklara, "mikrop" denen çok küçük canlıların neden olduğu saptandı. Ardından, bu hastalıkları yok edecek ilaçlarla, önleyici aşılar bulundu. Ünü, günümüze dek gelen Tales, binlerce yıl önce ilginç bir olaydan söz etmişti. Dedğine göre kehribarı yün kumaşa sürüyor, sonra yerde duran saman çöplerine yaklaştırıyordu. Samanlar bir çırpıda gelip kehribar çubuğunun ucuna yapışıyordu. Bilginler, Tales'in bu deneyindeki gizemli gücün de peşini bırakmadılar. Yüzyıllarca bu konuyla uğraştılar. Sonunda elektrik gücünün varlığı kanıtlandı.

Edison da bu olağanüstü güce gönül vermiş bir bilgindi. Yorucu çalışmalar, sayısız deneylerle elektriği, insanlığın yararına sunmayı başardı. Bu buluşu temel edinen yeni buluşlar art arda ortaya çıktı.

Telgraf, telefon, radyo... İnsan sağlığına hizmet eden araçlarla, sayılamayacak kadar çok elektrikli ev aygıtıyla insan, rahat bir yaşama kavuştu. Binlerce yıl önce bilgin Demokrit: "Dünyadaki her şey, küçük zerreciklerden oluşmuştur." diyerek, atomun giz perdesinin ucunu aralamıştı. Bilginler bu ipucunu değerlendirerek, yüzyıllarca uğraşıp atomun yapısını saptadılar.

İnsanların şimdilerde, insana eğilecek zamanları yok. Hâlâ, olanca güçleriyle akla durgunluk verici buluşların peşinde koşuyorlar. Bu çabaların kökeninde, insanların birbirlerine üstünlük taslama tutkusu yatıyor. Bu tutkunun gücüyle gerçekleşen yeni buluşların çoğu, gerçekten insanları daha sağlıklı ve rahat kılıyor.

Gülten DAYIOĞLU
Ölümsüz Ece
(Sayfa: 144-146)

ALBERT EİNSTEİN

Kişiler :

Albert Eistein
Milevya (Birinci karısı)
Hans (oğlu)
Elsa (İkinci karısı)
Leo Szilard (Meslektaşısı)
Hitler
Roosevelt

(Sahne 1 : Einstein'ın evi. Oldukça yoksul görünümlü bir oda. Yerde eski bir halı. Sobanın üzerinde kuruması için asılmış çocuk bezleri. Lavaboda birkaç tabak çanak.

Odanın kıyısında bir beşik (içinde bebek). Odanın ortasında Einstein'ın yerlere serdiği kitapları, hesaplarını yaptığı kağıtlar. Kağıtların arasında çocuk oyuncakları.

Bir köşede kanepe ve sandalye görülmektedir.)

1.BÖLÜM

EINSTEIN – (Kısa pantolonlu, saçları darmadağınık bir halde, elinde kömür kovaıyla girer. Kovayı sobanın yanına bırakır.) Merhaba Milevya ! Nasılsın ?

MILEVYA – (Yoksul giyimlidir. Omuzlarında şalı vardır.) Nasıl olabilirim. Gördüğün gibi bezleri kurutuyorum. (Topladığı bezleri katlar, sepete koyar.)

EINSTEIN – (Sandalyeye kurulur. Bacak bacak üzerin atar.) Özel Görecelik Teorim ile ilgili yazımı bilim dergisinde yayımlamışlar. Bundan böyle çocuk bezi kurutmaya son. Odun kömür taşımaya son. Zengin olacağız Milevya. Kocan ünlü bir fizikçi artık. (Dalgınlaşır. Yerdeki kağıtlarına eğilir.)

MILEVYA – (İzleyicilere)Dereyi görmeden paçaları sıvıyor.(Einstein'a) Kahve ister misin?

EINSTEIN – (Dalgın çalışmaktadır. Kağıtların birkaçını toplar. Kendi kendine) Artık sizi dosyalayabilirim.

MILEVYA – (Sobanın üzerindeki çaydanlıktan bir fincan kahve doldurur. Einstein'ın önüne oturur.) Einstein ! Sıcak bir kahve ?

EINSTEIN – (Gülümseyerek kahveyi alır.) Teşekkürler Milevya. (Kağıtlarına eğilir.)

MILEVYA – (Lavaboda bulaşıkları yıkamaya koyulur. Bu arada beşikteki bebek ağlamaya başlar. Milevya'nın arkası dönüktür.) Einstein, bebeği sallarmısın ?

(Einstein dalgındır. Milevya'yı duymaz. Milevya dönerek) Einstein, lütfen bebeği susturur musun ?

(Einstein kendisini çalışmaya vermiştir. Milevya ellerini kurularken)

Aman tanrım! Yine dalgınlığı üzerinde. (Milevya bebeği çekerek Einstein'ın ayak ucuna yaklaştırır.Einstein'ın ayağını bebeğin korkuluğuna takar. Bebeği sallaması için Einstein'ın ayağını hafif çeker, bırakır. Beşik sallanır,bebek susar.)

HANS – (Kanepede oturmaktadır. Beşikteki bebeğin sesiyle uyanmış, gözlerini ovuşturmaktadır.) Anne ! Anneciğim !

MILEVYA – Tamam. (Hans'ı Einstein'ın yanına oturtur. Eline çingirak verir.) Oyna sen burada, ben şimdi hazırlarım çorbanı.

(Einstein bir yandan hesaplarıyla uğraşırken öte yandan, ayağıyla bebeği sallamayı sürdürmektedir. Milevya lavaboya giderken, Einstein'ın ayağını beşikten çıkarır.)

HANS – (Elindeki çingırağı Einstein'ın kulağının dibinde sallamaktadır. Soğumuş kahveden içer, yüzünü buruşturur. İçmesi için Einstein'a da uzatır. Einstein uzatılan kahveyi bilinçsizce içer. Hans kahve fincanı elinde ağlayarak annesinin yanına gider. Eteğini çekiştirir.) Anne, anneciğim ! Baba içti !

MILEVYA – Ağlama bebeğim, o zaten babanın kahvesiydi. (Yanağını okşar.) Aferin oğluma. Babasına kahvesini içirmiş. (Fincanı elinden alır.) Bunu yerine koyalım.

(Tencereyi gösterir.) Bak, anneciğin mis gibi çorba yaptı sana.

(Hans koşarak Einstein'ın yanına gider. Kağıtların altında kalan arabasını almak ister, alamaz. Çingırağıyla Einstein'ın kafasına vurur.)

MILEVYA – (Elinde çorba kasesiyle gelir.) Yapma Hans! Çok ayıp ama. Bak baba çalışıyor. (Hans vurmayı keser. Milevya yere oturur.) Gel bakalım. Ham yapsın güzel oğluuum.

(Beşikteki bebek ağlamaya başlar. Einstein çalışmayı bırakır. Dalgın kalkar. Kemanını alıp çalmaya başlar.)

MILEVYA – (Çorba kasesini Hans'ın önüne bırakır.) Kendin yiyebilirsin Hans.

(Beşiği sallamaya başlar.) Einstein !

EINSTEIN – (Çalmayı bırakır.) Evet Milevya!

MILEVYA – (Üzgün) Sana söylemiştim... Almanya'yı sevmiyorum... Zürih'e dönmek istiyorum.

EINSTEIN – Nasıl istersen Milevya. (Yeniden kemanını çalmaya başlar.)

2.BÖLÜM

(Einstein'ın evi. Oda bomboştur. Yalnız yerde Einstein'ın bilimsel çalışmalarının kopyaları ve bir sürü kullanılmış kağıt vardır. Odanın köşesinde eski bir örtü görülmektedir.)

EINSTEIN – (Elektrik şokuna maruz kalmış görünümü vardır. Ayakları çıplaktır. Yerde oturmakta, kağıtlara hesaplar yapmaktadır. Kapı vurulur.) Giriniz!

ELSA – (Girer. İri yarıdır. Kolunda çanta, başında şapka vardır. Şaşkın) Kuzen! Burada (Çevresine bakınır.) nasıl yaşıyorsun? Eşyaların nerede?

EINSTEIN – Onları Milevya'ya gönderdim.

ELSA – Milevya gittiğinden beri kendini iyice bıraktın. (Lavaboya gider. Ocağın üzerindeki tencereyi açar. Yüzünü buruşturur. İğrenerek, kendi kendine) Çorbasının içinde yumurta haşlıyor! Tavuk pisliği de hala üzerinde. Kuzen! Kendini çalışmaya öyle kaptırıyorsun ki yakında sağlığın bozulacak.

(Köşedeki örtüyü ayağıyla iter.) Bu nedir kuzen?

EINSTEIN – (Başını kaldırıp bakar.) Uyurken üzerime alıyorum.

ELSA – Yazık, çok yazık. Sağlığını hiç düşünmüyor musun? (Einstein'ın önüne çömelir.) Bu çalıştığın nedir?

EINSTEIN – Genel Görecelik Teorisi.

ELSA – (Einstein'ın yanına oturur.) Bir dakika kuzen. (Einstein'ın kağıtlarını elinden alır. İyice gözüne yaklaştırıp bakar.) Nedir bu görecelik dediğin teori?

EINSTEIN – Büyük mesafelerde zaman ve mekan görecelik kazanır. Sadece ışık hızı sabit kalır.

ELSA – (Bir an düşünür.) Hiçbir şey anlamadım.

EINSTEIN – Geçen gün işe gitmek için tramvaya binmişim. Saat kulesinin bulunduğu caddeye bakıyordum. Diyelim ki tramvay ışık hızıyla gidiyor. Ben de kulenin bulunduğu saate bakıyorum. Görecelik teorime göre kulenin tepesindeki saat durmuş gibi görünüyor. Buna karşılık kolumdaki saat daha yavaş hareket eder çünkü hız, ışık hızına yaklaştıkça zaman yavaşlar. Işık hızına ulaşıldığında ise zaman sıfır noktasındadır. Hızları ışık hızına yaklaştığında zaman her gözlemci için aynı değildir.

ELSA – Ya “gerçek” zaman ne olacak? Saat kulesi ve kolumuzdaki saat gerçek olan tek saati göstermek zorunda değil mi?

EINSTEIN – “Gerçek zaman” diye bir şey yok. Zaman sadece ölçüldüğü anı gösterir. Zamanı ölçebilmenin başka yolu yoktur.

ELSA – (Çantasından bilim dergisi çıkarır. Sevinerek) Bu anlattıkların yani Görecelik Teorin kanıtlanmış. (Dergiyi açar.) Burada öyle yazıyor. Ama bu teorin akla şunu getiriyormuş : İkizlerden biri uzayda ışık hızına yakın bir hızla uzun bir yolculuğa çıkarken, öteki evde kalır.

EINSTEIN – (Sözüünü keser.) Astronot olan ikiz geri döndüğünde diğerinden daha gençtir.

ELSA – Neden?

EINSTEIN – Bulunduğu yerde kalan ikiz “normal” zamanı yaşarken, uzaydaki ikizin zamanı yolculuğu boyunca yavaş ilerlemiştir. (Elsa'nın elindeki dergiyi alır. Gururla bakar, kapatır. Önündeki kağıtlara eğilir, çalışmaya koyulur.)

ELSA – (Ayağa kalkar.) Kuzen! Benim eve gelsene. (Çantasından minik bir makas çıkarır.)

EINSTEIN – Niçin Elsa?

ELSA – Baksana yaşadığın yere kuzen. Sağlığın bozulacak. (Einstein'ın arkasında diz üstü çöker. Saçlarını kesmeye başlar. Bu arada Einstein'ın yazdığı kağıdı dolmuştur. Bakınırken Elsa'nın çantası gözüne ilişir. Formülü çantanın üzerine yazar. Bu arada Elsa boynunu kırarak Einstein'ın saçlarına bakar.) Evet, çok güzel oldu. (Çantasını aranır. Einstein üzerine yazı yazmaktadır, çeker alır.) Kalk kuzen! (Elinden tutar.) Hadi bize gidiyoruz! Ben sana bakarım.

EINSTEIN – Bir saniye Elsa. (Elindeki kağıda bakar.) Şey, çanta nerede? Az önce bir formül yazmıştım üzerine. (Çantayı almaya çalışır.)

ELSA – (Çantasını çeker.) Olmaz kuzen! Çantamı karalamana izin veremem.

EINSTEIN – Lütfen Elsa. Ufak bir şey ekleyeceğim.

ELSA – (Çantasına iyice sarılır.) Hayır!

EINSTEIN – (Bir hamleyle Elsa'nın eteğini tutar.) Ne olur dur, kıpırdama!

ELSA – (Geri sıçrar.) Ne yapıyorsun?

EINSTEIN – (Formülü Elsa'nın eteğine yazar.) Oldu işte.

ELSA – (Bağırarak) Yeni aldığım elbiseme!

EINSTEIN – (Duymazdan gelir.Elsa'nın koluna girer.) Hadi gidelim. Ha sakın unutma. Evde çantayı ve elbiseni bana vereceksin.

ELSA – (Gülerek) Tamam tamam. (Çıkarlar.)

(Sahne 2: Elsa'nın evi. Odada masa, koltuklar, kitaplık vardır. Einstein masada oturmuş, gazete okumaktadır. Masanın üzerinde Einstein'ın çalışma kağıtları ve kitapları vardır. Ayrıca Einstein, derli toplu görünmektedir. Elsa koltukta oturmuş, dikiş dikmektedir. Kapı çalınır, Elsa açar.Gelen Leo'dur.)

LEO – Merhaba Elsa.

ELSA – Buyurun, hoş geldiniz. (Yerine oturur.)

EINSTEIN – (Ayağa kalkar, elini uzatır.) Hoş geldin dostum, nasılsın?

LEO – (Einstein'ın elini sıkar, koltuğa oturur.) Teşekkür ederim, sen nasılsın?.. Üzgün görünüyorsun?

EINSTEIN – (Elindeki gazeteyi gösterir.Üzgün) Yedi çocuklu bir aile, buzdolabından sızan zehirli gazların etkisiyle uyurken ölmüşler. (Gazeteyi Leo'ya uzatır.Leo üzgün bakar.) Bunu önlemenin bir yolu olmalı.

ELSA – (Ayağa kalkar.) Kahve ister misiniz?

EINSTEIN – Teşekkürler Elsa. İyi olur. (Elsa çıkar.)

LEO – Elsa'yla evlendiniz değil mi?

EINSTEIN – Evet evlendik. Leo, istersen şu laboratuara gidip buzdolabı üzerinde biraz çalışalım. (Işıklar kararır.)

(Einstein ve Leo'nun önünde bir buzdolabı vardır.Çalışmaktan kan ter içinde kalmışlardır.)

EINSTEIN – (Buzdolabının arkasından) Tamam Leo, büyük vıdayı ver. (Vıdayı takar.) Şimdi küçük vıdayı ver. (Alır,takar.) Şu kabloyu bağlar mısın lütfen. (Leo'da buzdolabının arkasına girer. İşte oldu. Bundan sonra pompadan zehirli gaz sızсын da görelim. Çalıştır bakalım Leo. (Buzdolabının arkasından çıkar.)

LEO – (Fişi takar, elini düğmeye götürür.) Umarım korktuğumuz başımıza gelmez. Çalıştırıyorum.

EINSTEIN – Çalıştır. Leo düğmeye basar. Buzdolabından çakal ulumasına benzer ses çıkar. Einstein ve Leo şaşkın kulaklarını tıkırlar.)

EINSTEIN – Leo, tanrı aşkına Leo, kapat şunu!

(Işıklar karar)

(Einstein masa başında çalışmaktadır. Leo heyecanla girer.)

LEO – Einstein! Sevgili meslektaşım, kutlarım! (Elini sıkar.) Nobel Fizik Ödülü almışsın!

EINSTEIN – (Elini sıkarken, gülümseyerek) Evet öyle. Teşekkür ederim.

ELSA – (Girmişti.) Hoş geldin Leo. Bunu kutlamak gerekir. Ama ben Einstein'ın niçin ödül aldığını hala anlamış değilim.

LEO – (Oturur. Einstein'e) Elsa'ya açıklamadın mı?

EINSTEIN – (Elsa'ya) Benden önceki fizikçiler ışığın parçacık mı, dalga mı olduğuna karar verememişlerdi. Ama ben diyorum ki, ışık parçacıklardan yani fotonlardan oluşuyor. Ve ışık girişimlerde yaptığına göre dalgadır.

ELSA – Işık hem parçacık hem dalga... Benim anlayacağım şekilde örnek versen Einstein. Şöyle gözümde canlansın.

EINSTEIN – Koyun sürüsünü düşün Elsa. Tek tek parçacıklar halindedirler ama, birbirlerine bağlı olarak yaşarlar. Yani gidecekleri yere hep birlikte giderler. Yolda hiçbirisi kaybolmaz. Söz gelimi Dünya'dan Ay'a bir lazer demeti gönderildiğinde böyle olur. Doğası gereği. Yönelimcilerdir. Ayrıca ışık boşlukta yayılır. Ve hızı evrenseldir. Hiçbir cisim yada fiziksel olay ışık hızından daha büyük bir hızla yayılamaz.

ELSA – (Anlamış gibi) Aslan kocacığım! Işığı koyun sürüsüne benzetiyor. Ve Nobel Fizik Ödülü'nü alıyor. (Alkışlar.)

LEO – Sen gene anlamamışsın Elsa. Einstein ışığın yapısını, teknolojide kullanıma yardımcı olabilecek biçimde açıklıyor. Örneğin televizyonun geliştirilmesi, kapıların otomatik olarak açılmasını sağlayan elektrik göz, ışık teknolojisinin ürünleridir.

ELSA – Ha öyle mi. Tamam öyleyse.

LEO – Elbette çok iyi. Einstein! Bu ışık teorinden yola çıkarak atomu da açıklıyorsun. Işıktaki enerji sayesinde atomun parçalanabileceğini...

EINSTEIN – (Gülerek sözü alır.) Evet, atomu da kurtlara benzetiyorum. Elsa'nın anlaması için. Yalnız ve zalim olan kurtlar. Aynı durumda birden fazlası bulunmayan;

elektronlar, protonlar, nötronlar ve temel tanecikler. Aralarında koyun alışverişiyle kurt topluluğu. Nükleonlar ve elektronlar. İşte bu $E=mc^2$ formülümle kütle, enerji ve ışık hızı arasındaki bağlantıyı ortaya koyuyorum. Madde katılaşmış bir enerjidir. Eğer madde herhangi bir şekilde enerjiye dönüştürülürse, küçücük bir kütlenin oldukça etkili miktarda enerji ortaya çıkaracağını ifade ediyorum.

LEO – (Elsa'ya) Einstein ünlü bir fizikçi artık. (Einstein'a) Ödül olarak verilen parayı nasıl değerlendirmeyi düşünüyorsun?

EINSTEIN – Milevya'ya, ilk karıma göndereceğim. Söz vermiştim ona, bir gün para kazanır...

ELSA – (Einstein'ın sözünü keserek kalkar.) Birer kahve içsek hiç de fena olmaz. (Çıkar.)

EINSTEIN – (Leo'ya) Buzdolabından haber var mı?

LEO – AEG Araştırma Enstitüsü beğenmiş ama, patent vermiyor. Biliyorsun İkinci Dünya Savaşı... Dünya ekonomik ve siyasi bir kriz yaşıyor.

EINSTEIN – Evet.

LEO – (Alçak sesle.) Biliyor musun? Adolf Hitler öldürülmen için yirmi bin mark ödül koymuş!

EINSTEIN – (Kendi kendine) Bu kadar değerli olduğumu bilmiyordum. (Leo'ya) Neden peki?

LEO – (Alçak sesle) Neden olacak. Birincisi silahlanmaya karşı her gün bir yerlerde konferans veriyorsun. İkincisi Siyonizm'e büyük destek veriyorsun. Yahudileri destekliyorsun.

(Işıklar kararır. Sahnenin sağ ve sol tarafındaki bir kürsüde Hitler güya halkına bir konuşma yapmaktadır.)

HİTLER – (İzleyicilere bir süre bakar. Sol eli kemerinde, sağ elini ileriye doğru uzatır.) Üstün Alman ırkı! Amacımız, Alman olmayan bütün ırkları ortadan kaldırmak! Özellikle de Yahudileri. Einstein'da bir Yahudi'dir. Gereğinin yapılması... (İzleyicileri süzer.) Üstün Alman ırkı dünyada bin yıl hüküm sürecektir. İlk hedefimiz bin yıl! (Alkışlarla kürsüden iner. Çıkar.)

(Sahne aydınlanır. Einstein ve Elsa kahve içmektedirler.)

EINSTEIN – (Masada kahveden bir yudum alır..) Eline sağlık Elsa.

ELSA – Afiyet olsun. (Kapı vurulur. Leo girer. Oldukça heyecanlı)

LEO – Einstein!

EINSTEIN – (Leo'ya doğru bir iki adım atar.) Ne oldu Leo? Otur şöyle. Lütfen sakın

ol. Elsa, sevgili meslektaşına bir kahve getirir misin? (Elsa çıkar.)

LEO – (Kendini koltuğa bırakmıştır.) Einstein! Almanya senin bulduğun $e=mc^2$ formülüne korkunç bir uygulama alanı bulmuş! Alman bilim adamları atomu parçalamışlar! Yakında akıl almaz güçlü bir bomba yapabilecekler!

EINSTEIN – (Eli ayağı titreyerek masaya yönelir.) Hayır olmaz! Olmamalı! Bu korkunç bir şey!!! (Kalem ve kağıt alır.) ABD Başkanı Roosevelt'e bu durumu bildireceğim. (Sahne kararır.)

(Hitler'in konuşma yaptığı kürsüde ABD Başkanı Roosevelt görülmektedir. İzleyicileri süzer.)

ROOSEVELT – Çok değerli bilim adamları! Ünlü Alman fizikçi Einstein'dan bir mektup aldım. Hitler atom bombası yapıyormuş. Bu duruma engel olmamı istiyor. Mümkün değil... Rakiplerimiz bomba yaparken bizler boş duramayız. Biz neden atom bombası yapmayalım. Bunu sizden istiyorum. Einstein gibi karşı çıkarsanız eğer... Bilin ki vatan hainisiniz!

(Sahne aydınlanır. Einstein ayağa kalkar. Sahne önüne gelir. İzleyicilere)

EINSTEIN – Ben $e=mc^2$ formülünü insanlığın yararına kullanılsın diye bulmuştum. Böyle olmasını hiç istemedim. Atom bombasının yapılmasının yapılmasına, yaşadığım sürece karşı çıktım. Evrenin yasalarını değiştirdim, insanları değiştiremedim.

Gülten KARLI

ANNEANNEMİN GRAMOFONU

Anneannemin zamanında şimdiki gibi teyp yokmuş, pikap da yokmuş ama gramofon varmış. Tıpkı pikap gibi, ama pikap gibi elektrikli değil. Plâk konulan yerini döndürmek için kurulacak kolu var. Önce bu kolla bir güzel kuracaksın gramofonun zembereğini. Sonra başın üzerinde ufacık bir vida var; bu vidayı gevşetecek, eski iğneyi çıkaracaksın. Yerine yeni iğne takacaksın. Gramofonu kurdun, iğneyi taktın, plâğı da yuvarlak tablanın üzerine yerleştirdin mi tamam artık... Anneannemin kafa dediği kolu getirip plâğın üzerine koy; başlasın gramofon şarkı söylemeye, türkü söylemeye.

Anneannem anlatıyor, dedem çok severmiş bu gramofonu. Her zaman gramofonun bakımını yaparmış. Plâkları özel fırçasıyla siler, gramofonu alkollü pamukla parlatırmış. İşi bittiğinde gramofonu kapatır, ayrı bir kılıfın içine koyar, yüksekçe bir yere kaldırır.

Dedem öldükten sonra anneannem, aynı titizlikle korudu gramofonu. Anneannem, benden yumuşak bez isterdi. Oturur; belki yarım saat, belki bir saat gramofonunu silerdi. Ya o plâklar... Onlar da mutlaka haftada bir elden geçer, tozları alınır, içerisine konuldukları kâğıtlar yıpranmışsa onarılırdı. Onartmayacak gibiyse, kâğıtlar yeniden yapılırdı.

O ev taşımalarımızda anneannem, her şeyden önce gramofonunu düşünürdü. Onu hiçbirimize vermez, kendisi taşırdı.

Ev taşımalarımızdan birinde, anneannem, yine kamyon sürücüsünün yanına oturmuş, gramofonunu da kucağına almıştı. Anneannemle kamyon sürücüsü arasında söyle bir konuşma geçmişti:

— Aman hoplatma oğlum ayarı kaçır. Aman zıplatma oğlum vidası uçar...

— Neyin ayarı kaçır, vıdası uçar teyze?
 — İşte bunun...
 — Nedir ki o teyze?
 — Gramofon evlâdım.
 — Ne, gramofon mu?
 — Niye gülüyorsun, gramofon ya!
 — At onu teyze, şimdi teyp var. Böyle düğmesine bastın mıydı, kimin sesini istiyorsan dinlersin. Video var teyze, bas düğmesine, kimin yüzünü istiyorsan görürsün.
 Anneannem, kamyon sürücüsüne gramofonun Bahri dedemin anısı olduğunu bir türlü anlatamamıştı. Bunu çaldığında sanki dedemle konuşuyor gibi olduğunu da...
 Dünyanın parasını verseler değil gramofonunu, bir plâğını bile vermeyeceğini de...

Muzaffer İZGÜ
 Anneannemin Gramofonu
 (Sayfa: 7-13)

İNSAN VE MUCİT EDISON

Bir icatta bulunmak, bunun hemen uygulanabileceği demek değildir. Birçok mucitler, dâhiyane fikirlerine ve gayretlerine rağmen, ticaret işinden anlamadıkları için başarısızlığa uğrayıp gitmişlerdir. Fakat Edison, bu alanda da tecrübe sahibi idi. Elektrik ampulünü kırk saat değil, beş yüz saat yanabilecek hâle getirdikten sonra iktisadî bakımdan değerlendirilmesine geçti.

Evvelâ, ilgi gösteren herkesi, Menlo Park'daki elektrik lâmbalarını görmeye davet etti. Bu davet üzerine, binlerce misafir Menlo Park'a akın etti. Menlo Parkla istasyonu birleştiren caddenin sağ ve soluna gerilmiş tellerden, yüzlerce elektrik ampulü sarkıyor ve etrafa ışık saçıyordu. Birçok iş adamı, Edison'a sermaye ve iş birliği teklif etti. Edison şimdilik onlara, şu ana kadar üzerinde çalıştığı büyük projesini açıkladı: New York'un bir mahallesini baştan başa elektrik ışığı ile donatacaktı!

Bundan sonraki iki yıl, zorlukların çözümü ile geçti. Evvelâ bir elektrik santrali yapmak gerekti. Sonra dokuz yüz binada elektrik şebekesi kuruldu. Binlerle sayaç yerleştirdi ve on dört bin ampul yapıldı. En ufak teferruatın bile düşünülmesi, sonra planlaştırılıp mahallî şartlara uydurulması, nihayet yerli yerine konması lâzımdı. Edison'un en büyük girişimi idi bu ve 4 eylül 1882'de ışıkların yanması gerekiyordu. New York Herald (Herıld) gazetesi, o günü şöyle anlatır:

"Meşhur mucidin bir işareti üzerine cereyan verildiği zaman, yüzlerce binada, binlerce elektrik ampulü yandı. Karanlık ve alevli gaz lâmbası, yerini ampule bıraktı. Menlo Park'ın sihirbazı, bilginlerin imkânsız saydıklarını gerçekleştirmeyi başarmıştı."

Edison, devrinin en büyük Amerikalısı olarak ilân edildi. Bütün New York halkı bu lâmbaların mucidini görebilmek için sokaklara döküldü. Edison'u tanımayan kimse kalmadı.

Edison, sonraları, bir mercek gerisinde akıp giden film rulosunun ışıklandırılması için özel bir kamera yaptı. Filmin üzerindeki her ufak re-simcik, merceğin gerisinde bir saniyeden az bir zaman için duruyordu. Daha sonra diyafram açılıyor ve resimcik, çok kısa bir zaman için ışıklandırılıyordu. Diyafram tekrar kapanıyor, bu sırada merceğin gerisine yeni bir resimcik geliyordu. Bunun neticesinde, resmi çekilen şahıs veya eşyayı, hareketlerinin belirli bir anında gösteren bir seri fotoğraf meydana geldi. Bu resimler, çekildikleri süratle gösterildikleri zaman, optik bir aldanma oluşmakta ve devamlı bir hareket hissi vermekteydi.

Edison daha sonra, dünyanın ilk film stüdyosunu kurdu. Onun bu buluşu, film sanayinin ilk başlangıcı oldu. Bundan sonra icatlar, başarılar ve başarısızlıklar birbirini kovalamaya başladı. Ancak Edison, çalışmaktan bir saniye olsun geri durmadı.

Egon LARSEN
Dünyanın Çehresini Değiştiren 12 Adam
(Kısaltılmıştır.)
(Sayfa: 46-51)

ÖZGEÇMİŞ

A – KİŞİSEL BİLGİLER		
Adı Soyadı	MEHMET TEKGÖZ	
Doğum Yeri ve Tarihi	Saimbeyli – 26. 01. 1973	
Nüfusa Kayıtlı Olduğu Yer	Feke / Adana	
Uyruğu	TC	
Medeni Hali	Bekar	
Adres	Sofulu İlköğretim Okulu Sofulu Beldesi Yüreğir / ADANA	
Telefon	0505 3536572	
E-mail	mehmettekgoz@hotmail.com mehmettekgoz@yahoo.com mehmettekgoz@haberturk.com mehmettekgoz@gmail.com	

B – EĞİTİM	
1999- 2005	Yüksek Lisans
Danışman	Yrd. Doç. Dr. Ahmet DOĞANAY
Konu	İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Edebiyat Temelli Öğretim Yönteminin Öğrencilerin Akademik Başarısına Ve Kalıcılığa Etkisi
Enstitü	Ç. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	Eğitim Bilimleri

1995 – 1999	Lisans
Fakülte	Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü

1985 - 1992	İlk ve Orta Öğrenim
Lise	Kozan İ. Lisesi /ADANA
İlköğretim	Gedikli İlköğretim Okulu Feke / ADANA

C – İŞ DENEYİMİ	
Ünvan	Sınıf Öğretmeni
1999 - 2001	Harabakayış İlköğretim Okulu Baskil / ELAZIĞ
02.10. 2001- 04.04.2002	Kiremithane İlköğretim Okulu Yüreğir / ADANA
2001 - 2004	Cumhuriyet İlköğretim Okulu Karaisalı / ADANA
2004 -	Sofulu İlköğretim Okulu Yüreğir / ADANA

D- BİLGİSAYAR DENEYİMİ	
İşletim Sistemleri	Windows 98, WindowsXP, Linux
Yazılımlar	Microsoft Word, Microsoft Excel, Microsoft Powerpoint, Microsoft Access, Macromedia, Authorware, Macromedia Flash, Macromedia Fireworks, Adobe Photoshop, CaMedia, Finereader, EBS yazılım, Movie Maker, Sonicrecord, Microsoft Office OneNote 2003, Macromedia Photoshop, Sound Wave, Rythmania, Panda Software,
Programlama	Turbo Pascal, Basic, Front Page. C++ Builder. Delphing.
Donanım Bilgisi	Temel donanım becerileri bulunmakta.
Network Bilgisi	Orta düzeyde network bilgisi.